॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

શ્રી સામાયિક–પ્રતિક્રમણ.

(છકાયના બોલ, નવતત્વ સાથે.)

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી વિદ્યાલય તરફથી

શાહ ત્રીભોવનદાસ ગુલાબચંદ

ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ.

ઠે. બ્લ ડીઅબન, પાટકર બીલડીંગ

મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૩   પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૮૩   સને ૧૯૨૬

શ્રી ગોપાલન પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ રતીલાલ કેશવલાલે

છાપ્યું. ઠે. કાળા પટેલની પોળ–અમદાવાદ.

કિંમત ૦-૪-૦

શ્રી વિદ્યાલયમાં મળતાં પુસ્તકો.

૧.	શ્રી જ્ઞાનભંડાર ....કીંમત રૂા.	૧—૮—૦
૨.	શ્રી ઉપદેશ સાગર	૨—૦—૦
૩.	શ્રી વૈરાગ્ય શતક ભાગ ૧ પૂર્વાર્ધ ...	૨—૦—૦
૪.	,, ભાગ ૨ ઉત્તરાર્ધ	૨—૮—૦
૫.	શ્રી ભાવના શતક	૧—૪—૦
૬.	શ્રી જૈન સજ્ઝાયમાળા ભાગ ૪ થો	૧—૪—૦
૭.	શ્રી સુબોધ જૈન સ્તુતિ	૧—૪—૦
૮.	શ્રી વીરભાણ ઉદેભાણ રાસ	૧—૦—૦
૯.	શ્રી નમીરાજાનો રાસ...	૧—૦—૦
૧૦.	શ્રી થોકસંગ્રહ	૦-૧૨-૦
૧૧.	શ્રી જૈન સ્તુતિ ભાગ ૧—૨	૦—૭-૦
૧૨.	શ્રી સામાયિક-પ્રતિક્રમણ (છકાય બોલ નવતત્વ અને ધર્મ ધ્યાનના કાઉસગ્ગ સાથે)	૦—૪—૦
૧૩.	શ્રી આત્મસિદ્ધ	૦—૪—૦

આ સિવાય શ્રી સામાયિક વ્રત, અનુપુર્વી તથા શ્રાવકના વ્રત આદરવાની ચોપડી મફત મળશે. અને બીજા ધાર્મિક પુસ્તકો તથા નકશાઓ વ્યાજબી કીંમતથી મળશે. લખો:—

શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી વિદ્યાલય.

ઠે. ભીંડીબજાર પાટકા બીલ્ડીંગ,

પહેલે માળે, રૂમ નં. ૨૮—મુંબઇ.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

શ્રી સામાયિક—પ્રતિક્રમણ.

(છકાયના બોલ, સજઝાય અને અનુપૂર્વિ સાથે.)

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી વિદ્યાલય તરફથી

શાહ ત્રીભોવનદાસ ગુલાબચંદ.

ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ.

ઠે. ભીંડીબજાર, પાટકા બીલડીંગ.

મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૨ જી   પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૮૨   સને ૧૯૨૬

શ્રી વીરશાસન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ રતીલાલ કેશવલાલે

છાપ્યું. ઠે. હાજા પટેલની પોળ-અમદાવાદ.

કિંમત ૦-૪-૦

વીર સ્તુતિ.

રાગ–માઢ ગુણવંતી ગુજરાત, એ લય.

જયવંતા પ્રભુ વીર, હમારા, જયવંતા પ્રભુ વીર;
શાસન નાયક ધીર, હમારા, જયવંતા પ્રભુ વીર. એ ટેક.

શાસ્ત્ર સરોવર સરસ આપનું, તત્ત્વ રસે ભરપુર;
તેમાં ન્હાતાં તરતાં નિત્યે, શુદ્ધ થાય અમર ઉર. હમારા

સાત્ત્વિક ભાવે જેહ પ્રકાશ્યું, વાસ્તવિક તત્ત્વ સ્વરૂપ;
આસ્તિકતામાં રમિયે તેથી, આનંદ થાય અનૂપ. હમારા

આપ પ્રકાશિત જ્ઞાન બગીચે, ખીલ્યાં છે બહુ ફૂલ;
સુગંધિ વાયુની સરસ લ્હેરથી, અમે છીએ મશગૂલ. હમારા

આપ વિશાળ વિચાર ભૂમિયે, ઉછર્યા કલ્પ અંકૂર;
રસભર તેના ફલ ચાખીને, રહેશું આપ હજૂર. હમારા

નામ આપનું નિશદિન પ્યારૂં, રમી રહ્યું અમ ઉર,
તેની ખાતર પ્રાણ અર્પવા, અમે છીએ મંજૂર, હમારા

માર્ગ બતાવા અમ ઉપર જે, કર્યો મહા ઉપકાર;
અર્પણ કરીએ સર્વ તથાપિ, થાય ન પ્રત્યુપકાર. હમારા

ચરણ આપના શરણ હમારે, મરણ જન્મ ભય દૂર;
લોભી ચાતક 'રત્નચંદ્ર' જ્યમ, તમ દર્શન આતૂર. હમારા

॥ श्री वीतरागदेवाय नमः ॥

શ્રી સામાયિક વ્રત.

મૂળ પાઠ ૧ લો. नमोकारमंत्र.

નમોઅરિહંતાણું । નમો સિદ્ધાણું । નમો આયરિયાણું । નમો ઉવજ્ઝાયાણું । નમો લોએ સવ્વસાહૂણું ॥

શબ્દાર્થ પાઠ ૧ લો. નમોક્કાર.

નમો—નમસ્કાર હોજો. **અરિહંતાણું**—કર્મરૂપ વેરીના હણનાર એવા **અરિહંતને**, જેણે ચાર ઘનઘાતી કર્મ—જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહની અને અંતરાય, ક્ષય કર્યાં તથા જેનાથી કાંઇ રહસ્ય છાનું નથી અને જે ચોત્રીશ અતિશયે તથા પાંત્રીશ પ્રકારની વાણીએ અને બાર ગુણે કરી બીરાજમાન છે. **નમો**—નમસ્કાર હોજો. **સિદ્ધાણું**—સકળ કાર્ય સાધ્યા જેણે તે **સિદ્ધ** ભગવંતને, જે આઠ કર્મ ખપાવી સિદ્ધના સુખને પામ્યા, તથા એકત્રીસ ગુણે કરી સહિત છે. **નમો**—નમસ્કાર હોજો. **આયરિયાણું**—આચાર્યજીને, જે શુદ્ધ રીતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાંચ આચાર પોતે પાળે અને બીજાને પળાવે તથા છત્રીશ ગુણે કરી સહિત છે. **નમો**—નમસ્કાર હોજો. **ઉવજ્ઝાયાણું**—ઉપાધ્યાયજીને. જે શુદ્ધ સુત્રાર્થ ભણે,

ભણાવે તથા પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. **નમો**—નમસ્કાર હોજો. **લોએ**—લોકને વિષે, **સવ્વસાહુણં**—સર્વ સાધુને, જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને તપના સાધનાર તથા સત્તાવીશ ગુણે કરી સહિત છે.

મૂળ પાઠ ૨ જો. तिक्खुत्तो.

તિક્ખુત્તો, આયાહિણં-પયાહિણં, વંદામિ। નંમસામિ। સક્કારેમિ, સમ્માણેમિ। કલ્લાણં, મંગળં, દેવયં, ચેઇયં। પજ્જુવાસામિ ॥

શબ્દાર્થ પાઠ ૨ જો. તિક્ખુત્તો.

તિક્ખુત્તો	ત્રણવાર
આયાહિણં-પયાહિણં	(જમણા કાનથી ડાબા કાન સુધી) આવર્ત્તનથી પ્રદક્ષિણા કરીને.
વંદામિ	વાંદુ છું (સ્તુતિ કરૂં છું) [કરૂં છું.
નમંસામિ	(કાયા નમાવી) નમસ્કાર
સક્કારેમિ	સત્કાર કરૂં છું (વિનયભક્તિથી)
સમ્માણેમિ	સન્માન દઉં છું. (ગુણગાન કરી)
કલ્લાણં	કલ્યાણકારી
મંગળં	મંગળકારી
દેવયં	ધર્મદેવ, દૈવતરૂપ.
ચેઇઅં	જ્ઞાનવંત (છો તેથી)
પજ્જુવાસામિ	પર્યુપાસના કરૂં છું-સેવા કરૂં છું.

મૂળ પાઠ ૩ જો. इरियावहिया.

ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં । ઇરિયાવહિયાએ વિરાહણાએ । ગમણાગમણે । પાણક્કમણે, બીયક્કમણે, હરિયક્કમણે, ઓસા-ઉત્તિંગ-પણગ-દગ-મટ્ટી-મક્કડા સંતાણા-સંકમણે । જે મે જીવા વિરાહિયા । એગિંદિયા, બેઇંદિયા, તેઇંદિયા, ચઉરિં-દિયા, પંચિંદિયા અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઇયા, સંઘટ્ટિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દવિયા, ઠાણાઓ ઠાણં સંકામિયા, જીવિયાઓ વવરોવિયા, તસ્સમિચ્છામિ દુક્કડં ॥

શબ્દાર્થ પાઠ ૩ જો. ઇરિયાવહિયા.

ઇચ્છામિ	ઇચ્છું છું
પડિક્કમિઉં	પાપ કર્મથી છુટવાને
ઇરિયાવહિયાએ	માર્ગમાં ચાલતા (જીવ જંતુની થતી)
વિરાહણાએ	વિરાધનાથી
ગમણાગમણે	જતા આવતા
પાણક્કમણે	પ્રાણોને દબાવ્યા હોય
બીયક્કમણે	બીજ કચર્યાં હોય
હરિયકક્મણે	લીલી વનસ્પતિ કચરી હોય
ઓસા	ઝાકળ

ઉત્તિંગ	કીડીયારૂં
પણગ દગ	લીલફૂલ, કાચુ પાણી,
મટ્ટી	સચિત્ત માટી
મક્કડા સંતાણા	કરોળીયાની જાળ
સંકમણે	(એ સર્વ) કચર્યા હોય
જે મે જીવા	જે મેં જીવોને
વિરાહિયા	પીડા કરી હોય
એગિંદિયા	એક ઇંદ્રિયવાળા
બેઇંદિયા	બે ઇંદ્રિયવાળા
તેઇંદિયા	ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા
ચઉરિંદિયા	ચાર ઇંદ્રિયવાળા
પંચિંદિયા	પાંચ ઇંદ્રિયવાળા
અભિહયા	સામા આવતા હણ્યા હોય
વત્તિયા	ધૂળઆદિથી ઢાંક્યા હોય
લેસિયા	મસળ્યા હોય
સંઘાઇયા	એકઠા કર્યા હોય
સંઘટ્ટિયા	છુઆ હોય, ડુહવ્યા હોય
પરિયાવિયા	પરિતાપ-કષ્ટ આપ્યા હોય
કિલામિયા	કિલામના ઉપજાવી હોય
ઉદ્દવિયા	ઉદ્વેગ ઉપજાવ્યો હોય
ઠાણાઓ ઠાણં	એક સ્થાનકેથી બીજે

સંકામિયા	મુકયા હોય
જીવિયાઓ	જીવિતથકી
વવરોવિયા	જુદાં પાડયા હોય
તસ્સ	તેના
મિચ્છામિ દુકકડં	નિષ્ફળ હો મારા પાપ.

મૂળ પાઠ ૪ થો. तस्सउत्तरी.

તસ્સ ઉત્તરી કરણેણું, પાયચ્છિત્ત કરણેણું, વિસોહી કરણેણું, વિસલ્લીકરણેણું, પાવાણું કમ્માણું, નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ ઠામિ કાઉસગ્ગં ॥ અન્નત્થ ઉસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસિએણું, છીએણું, જંભાઇએણું, ઉડુએણું, વાયનિસગ્ગેણું ભમલીએ, પિત્તમુચ્છાએ, સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખેલસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં, એવમાઇએહિં આગારેહિં અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો. જાવ અરિહંતાણું, ભગવંતાણું, નમોકકારેણું, નપારેમિ, તાવ કાયં ઠાણેણું, મોણેણું, ઝાણેણું, અપ્પાણં વોસિરામિ ॥

શબ્દાર્થ પાઠ ૪ થો. તસ્સ ઉત્તરી.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણું	તેને ઉત્કૃષ્ટ કરવાને
પાયચ્છિત્તકરણેણું	પ્રાયશ્ચિત—આલોચના કરવાને
વિસોહીકરણેણું	વિશેષ શુદ્ધિ કરવાને

વિસલ્લીકરણેણં	શલ્યનો ત્યાગ કરવાને
પાવાણં કમ્માણં	પાપને, કર્મને
નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ	નાશ કરવા અર્થે
ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં	કરૂં છું, કાયોત્સર્ગ
અન્નથ	અન્ય (ક્રિયાઓ દ્વારા)
ઉસસિએણં	ઉચ્છ્વાસથી
નીસસિએણં	નિ:શ્વાસથી
ખાસિએણં	ખાંસીથી
છીએણં	છીંકથી
જંભાઇએણં	બગાસાંથી
ઉડુએણં	ઓડકારથી
વાયનિસગ્ગેણં	પુંઠે વાયુના સરવાથી
ભમલીએ	ચક્કર, ફેરથી
પિત્ત મુચ્છાએ	પિત્ત–વિકારની મૂર્ચ્છાથી!
સુહુમેહિં	સૂક્ષ્મ
અંગસંચાલેહિં	અંગસંચારથી
સુહુમેહિં ખેલ સંચાલેહિં	સૂક્ષ્મ કફ–સંચારથી
સુહુમેહિં દિટ્ઠિસંચાલેહિં	સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિ–સંચારથી
એવમાઇએહિં	ઇત્યાદિ
આગારેહિં	આગારોથી
અભગ્ગો	અભંગ

અવિરાહિઓ	અવિરાધીત
હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો	હુજો મારો કાયોત્સર્ગ
જાવ	જ્યાં સુધી
અરિહંતાણં	અરિહંત
ભગવંતાણં	ભગવાનોને
નમોક્કારેણં	નમસ્કાર કરી (કાયોત્સર્ગ)
ન પારેમિ તાવ	ન પારૂં ત્યાંસુધી
કાયં	શરીરને, કાયાને
ઠાણેણં	સ્થિર કરીને
મોણેણં	માન રહીને
ઝાણેણં	ધ્યાન ધરીને
અપ્પાણં	પોતાના આત્માને [કરૂં છું.
વોસિરામિ	(અશુભ વ્યાપારોથી) અલગ

અહીં "ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં" થી "જીવિયાઓ વવરોવિયા તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં" સુધી તથા એક નવકાર સુધી મનમાં બોલીને કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને 'નમો અરિહંતાણં' શબ્દ બોલી પાળવો.

મૂળ પાઠ ૫ મો. લોગસ્સ.

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મ તિત્થયરે જિણે; ૧
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસંપિ કેવલી.
ઉસભમજિઅંચ વંદે; સંભવમભિનંદણંચ સુમઇંચ; ૨
પઉમપ્પહં સુપાસં, જિણંચ ચંદપ્પહંવંદે.

સુવિહિંચ પુપ્ફદંતં, સીઅલસિજ્જંસ વાસુપુજ્જંચ;
વિમલમણુંતંચ જિણું, ધમ્મં સંતિંચ વંદામિ. ૩
કુંથું અરંચ મલ્લિ, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણુંચ;
વંદામિ રિટ્ઠનેમિં પાસંતહ વદ્ધમાણુંચ. ૪
એવંમએ અભિત્થુઆ, વિહુય રયમલા પહીણુ જરમરણા;
ચઉવીસંપિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ. ૫
કિત્તિય વંદિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા;
આરૂગ્ગ બોહિલાભં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ. ૬
ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઇચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા;
સાગરવર ગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ. ૭

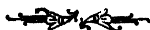
શબ્દાર્થ પાઠ ૫ મો. લોગસ્સ.

લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે	લોકના પ્રકાશના કરનાર,
ધમ્મ તિત્થયરે જિણે	ધર્મરૂપ તીર્થની સ્થાપના કરનાર, રાગદ્વેષના જીતનાર,
અરિહંતે	તીર્થંકરોની
કિત્તઇસ્સં	સ્તુતિ કરીશ
ચઉવીસંપિ	ચોવીશે તીર્થંકરો અને
કેવલી	સામાન્ય કેવલી, કેવળજ્ઞાની
ઉસભ	ઋષભદેવને
મજિઅં ચ	અજિતનાથને અને
વંદે	વાંદું છું
સંભવં	સંભવનાથને
મભિનંદણું ચ	અભિનંદનને અને

સુમઈં ચ	સુમતિનાથને અને
પઉમપ્પહું	પદ્મપ્રભુને
સુપાસં	સુપાર્શ્વનાથને
જિણં ચ	જિનને અને
ચંદપ્પહં વંદે	ચંદ્રપ્રભુને નમું છું
સુવિહિં ચ પુપ્ફદંતં	સુવિધિનાથ–પુષ્પદન્તને
સીઅલ	શીતલનાથને
સિજ્જંચ	શ્રેયાંસનાથને
વાસુપુજ્જં ચ	વાસુપૂજ્યને અને
વિમલ	વિમલનાથને
મણતં ચ	અનંતનાથને અને
જિણં ધમ્મં	જિનેશ્વરને ધર્મનાથને
સંતિં ચ	શાન્તિનાથને અને
વંદામિ	વન્દન કરૂછું.
કુંથું અરં ચ	કુંથુના ને અરનાથને અને
મલ્લિં વંદે	મલિનાથને વાંદુ છું.
મુણિસુવ્વયં	મુનિસુવ્રતને
નમિજિણં ચ	નમિનાથ જિનેશ્વરને અને
વંદામિ	વંદન કરૂં છું
રિટ્ઠનેમિં	અરિષ્ટનેમિ–નેમિનાથને
પાસં તહ	પાર્શ્વનાથને તથા

વદ્ધમાણું ચ	વદ્ધમાન–મહાવીર ભગવાનને
એવં મએ	એ પ્રમાણે મેં
અભિત્થુઆ	સ્તવન કર્યું
વિહુય રય મલા	ટાળ્યા છે કર્મરૂપી રજ–મેલ
પહીણ જર મરણા	ખપાવ્યા છે વૃદ્ધાવસ્થા, મરણ
ચઉવી સ પિ	ચોવીશે અને
જિણવરા	સામાન્ય જિનેશ્વરો
તિત્થયરા	તીર્થનાં પ્રવર્તકો
પસીયંતુ	મારા ઉપર પ્રસન્ન હો
કિત્તિય	(વચનથી) કીર્ત્તન કરાયેલા
વંદિય	(કાયા યોગથી) વંદાયેલા
મહિયા	(મન યોગથી) પૂજાયેલા
જે એ લોગસ્સ	જે આ લોકમાં
ઉત્તમા સિદ્ધા	ઉત્તમ, પ્રધાન સિદ્ધ છે.
આરૂગ્ગ બોહિલાભં	આરોગ્ય અને ધર્મનો લાભ
સમાહિ વર	સમાધિ શ્રેષ્ઠ, પ્રધાન
મુત્તમં	ઉત્તમ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વિષે એકતા.)
દિંતુ	આપો
ચંદેસુ નિમ્મલયરા	ચંદ્રોથી વિશેષ નિર્મળ
આઇચ્ચેસુ અહિયં	સૂર્યોથી અધિક

પયાસયરા	પ્રકાશ કરનાર
સાગર-વર-ગંભીરા	મહા સમુદ્ર જેવા ગંભીર
સિદ્ધા સિદ્ધિં	સિદ્ધ ભગવાન સિદ્ધિ-મોક્ષ
મમ દિસંતુ	મને આપો.

મૂળપાઠ ૬ ઠો. કરેમિભંતે.

દ્રવ્ય થકી સાવજ્જ જોગનાં પચ્ચખાણ,ક્ષેત્ર થકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળથકી બે ઘડી, ઉપરાંત ન પાળું ત્યાં સુધી, ભાવથકી છ કોટીએ પચ્ચખાણ કરેમિ ભંતે! સમાઇયં સાવજ્જં જોગં પચ્ચક્ખામિ, જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ દુવિહં તિવિહેણું ન કરેમિ ન કારવેમિ મણસા વયસા કાયસા તસ્સ ભંતે! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ.

શબ્દાર્થ પાઠ ૬ ઠો. કરેમિ ભંતે.

કરેમિ ભંતે	કરૂં છું હે પૂજ્ય !
સામાઇયં	સામાયિકવ્રત
સાવજ્જં જોગં	પાપસહિત વ્યાપારને
પચ્ચક્ખામિ	ત્યાગ કરૂં છું.
જાવ નિયમં	જ્યાંસુધી નિયમને
પજ્જુવાસામિ	પર્યુપાસના કરૂં છું. સેવું છું,
દુવિહં	બે પ્રકારના (કરણથી)
તિવિહેણું	ત્રણ પ્રકારના (યોગથી)
ન કરેમિ	નહિ કરૂં

ન કારવેમિ	નહિ કરાવું.
મણુસા	મનથી
વયસા	વચનથી
કાયસા	કાયાથી
તસ્સ	તેનાથી [પ્રથમના પાપોથી]
ભંતે	હે સ્વામિન્ !
પડિક્કમામિ	નિવૃત્ત થાઉં છું
નિંદામિ	નિંદા કરૂં છું
ગરિહામિ	વિશેષ નિંદા કરૂં છું
અપ્પાણું	આત્માને [આ પાપ વ્યા-
વોસિરામિ	પારથી] દૂર રાખું છું.

મૂળ પાઠ ૭ મો. નમોત્થુણં.

નમોત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં આઇગરાણં તિત્થયરાણં સયં-સંબુદ્ધાણં પુરિસુત્તમાણં, પુરિસસીહાણં પુરિસ વર પુંડરીઆણં પુરિસ-વરગંધ-હત્થીણં, લોગુત્તમાણં લોગ-નાહાણં-લોગ-હિઆણં લોગ-પઇવાણં લોગ-પજ્જોઅ-ગરાણં અભય-દયાણં ચક્ખુ દયાણં મગ્ગ-દયાણં સરણ-દયાણં જીવ-દયાણં બોહિદયાણં, ધમ્મ-દયાણં ધમ્મ-દેસયાણં ધમ્મ નાયગાણં ધમ્મ-સારહીણં ધમ્મવર-ચાઉરંત-ચક્ક-વટ્ટીણં દીવો તાણં સરણં ગઈ પઇઠા, અપ્પડિહય-વર-નાણ-દંસણ

ધરાણં વિઅટ્ટછઉમાણં જિણાણં, જાવયાણં તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં, મોઅગાણં, સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં, સિવ મયલ મરૂય મણંત મકખય મવ્વાબાહ મપુણ રાવિત્તિ સિદ્ધિ ગઈ-નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં નમોજિણાણં જિઅભયાણં.

શબ્દાર્થ પાઠ ૭ મો. નમોત્થુણં.

નમોત્થુણં	નમસ્કાર હો
અરિહંતાણં	અરિહંત (કહે છે)
ભગવંતાણં	ભગવાનને (તે કેવા છે તે
આઇગરાણં	ધર્મની શરૂઆત કરનારા
તિત્થયરાણં	ચારતીર્થની સ્થાપના કરનારા
સયં-સંબુદ્ધાણં	સ્વયંમેવ બોધ પામેલા
પુરિસુત્તમાણં	પુરૂષોમાં શ્રેષ્ટ
પુરિસ-સીહાણં	પુરૂષોમાં સિંહ સમાન
પુરિસ-વર-પુંડરીઆણં	પુરૂષોમાં શ્રેષ્ટ કમલ સમાન
પુરિસ-વર-ગંધ-હત્થીણં	,, ઉત્તમ ગંધહસ્તિ સમાન
લોગુત્તમાણં	લોકમાં ઉત્તમ
લોગ-નાહાણં	લોકના નાથ
લોગ-હિઆણં	લોકનું હિત કરનારા

લોગ-પઇવાણું	લોકમાં દીપક સમાન
લોગ-પજ્જોઅ-ગરાણું	લોકમાં ઉદ્યોત કરનારા
અભય-દયાણું	અભય દેનારા
ચક્ખુ-દયાણું	(જ્ઞાન) ચક્ષુ દેનારા
મગ્ગ-દયાણું	(મોક્ષ) માર્ગના દાતા
સરણ-દયાણું	શરણ દેનારા
જીવ-દયાણું	સંયમ-જીવતરના દેનારા
બોહિ-દયાણું	બોધિ-સમ્યક્ત્વના દેનારા
ધમ્મ-દયાણું	ધર્મના દાતા
ધમ્મ-દેસયાણું	ધર્મના ઉપદેશક
ધમ્મ-નાયગાણું	ધર્મના નાયક
ધમ્મ-સારહીણું	ધર્મના સારથિ
ધમ્મ-વર-ચાઉરંત	ધર્મમાં પ્રધાન, ચાર ગતિનો
ચક્ક-વટ્ટીણું	અંત કરનારા ચક્રવર્તી સમાન
દીવો	દ્વીપ સમાન આધાર રૂપ
તાણું	કર્મશત્રુથી બચાવનાર
સરણું	શરણરૂપ
ગઇ	આધાર, દુઃખી જીવોને
પઇટ્ઠા	પ્રતિષ્ટા (પડતાને ટેકારૂપ)
અપ્પડિહય-વર-નાણ-	અપ્રતિહત તથા શ્રેષ્ઠ એવા
દંસણ-ધરાણું	જ્ઞાન-દર્શનના ધારણ કરનાર
વિઅટ્ટછઉમાણું	છદ્મ અર્થાત્ ઘાતિકર્મ રહિત

જિણાણું જાવયાણું	(રાગદ્વેષને) પોતે જીતનારા અને બીજાને જીતાડનારા
તિન્નાણું તારયાણું	(સંસારથી) પોતે તર્યા અને અન્યોને તારનારા
બુદ્ધાણું બોહયાણું	પોતે બોધ પામેલા અને બીજાઓને પમાડનારા
મુત્તાણું. મોઅગાણું	(બન્ધનથી) પોતે છુટેલા અને બીજાઓને છોડાવનારા
સવ્વન્નૂણું	સર્વજ્ઞ
સવ્વદરિસીણું	સર્વદર્શી (તથા)
સિવ	નિરૂપદ્રવ
મયલ મરૂય મણુંત	સ્થિર–રોગ–અન્ત–રહિત
મક્ખય	અક્ષય
મવ્વાબાહં	બાધા–રહિત
મપુણરાવિત્તિ	પુનરાગમન રહિત (એવું)
સિદ્ધિ ગઇ	સિદ્ધિ ગતિ
નામધેયં ઠાણં	નામના સ્થાનને
સંપત્તાણું	પ્રાપ્ત કરનારા
નમો જિણાણું	નમસ્કાર હો જિન ભગવાનને
જિઅભયાણું	ભયના જીતનારા

અરિહંત પ્રભુને ઉદ્દેશીને બોલતાં પાઠના છેલ્લા શબ્દો:–

નામધેયં ઠાણું	નામના સ્થાનને
સંપાવિઉં કામાણું	પ્રાપ્ત કરવાના ઇચ્છકને

મૂળ પાઠ ૮ મો. સામાયિક પાળવાનો વિધિ.

(પહેલા પાઠથી લોગસ્સ સુધીની ક્રિયા આદરવાની રીતે કરીને છઠ્ઠા પાઠને ઠેકાણે નીચે મુજબ કહેવું):—

દ્રવ્ય થકી સાવજ્જ જોગનાં પચ્ચખાણ કર્યાં હતાં તે પૂરાં થયાં તે પાળું છું. ક્ષેત્ર થકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળ થકી બે ઘડી, ઉપરાંત ન પાળું ત્યાં સુધી, ભાવ થકી છ કોટીએ પચ્ચખાણ કર્યાં હતાં તે પૂરાં થયાં તે પાળું છું.

એવા નવમા સામાયિક વ્રતના પંચ અઇયારા જાણિયવ્વા ન સમાયરિયવ્વા તંજહા તે આલોઉં. મણદુપ્પણિહાણે વયદુપ્પણિહાણે, કાયદુપ્પણિહાણે, સામાઈયસ્સ–સઇઅકરણયાએ, સામાઇયસ્સ અણવટ્ઠિયસ્સકરણયાએ, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાઈયં સમ્મં કાએણં ફાસિયં પાલિયં, તીરિયં, કિત્તિયં સોહિયં, આરાહિયં આણાએ અણુપાલિત્તા ન ભવઈ તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિકમાં દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના એ બત્રીશ દોષ માંહેલો કોઇ દોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિકમાં આહાર સંજ્ઞા, ભય સંજ્ઞા, મૈથુન સંજ્ઞા પરિગ્રહ સંજ્ઞા એ ચાર સંજ્ઞા માંહેલી કોઈ સંજ્ઞા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિકમાં સ્ત્રી કથા, ભત્ત કથા, દેશ કથા, રાજ કથા એ ચાર કથા માંહેલી કોઈ કથા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિકમાં અતિક્રમ વ્યતિક્રમ અતિચાર અણાચાર, જાણતાં અજાણતાં, મન, વચન, કાયાએ કરી દોષ લાગ્યા હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિક વ્રત વિધિએ લીધું, વિધિએ પાળ્યું, છતાં અવિધિએ થયું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

સામાયિકમાં કાનો, માત્ર, મીંડી, પદ, અક્ષર, શબ્દ, ગાથા, સૂત્ર, ઓછું, અધિક, વિપરીત, ભણાયું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં.

ચોવીસ તીર્થંકરનાં નામ.

૧ ઋષભદેવ સ્વામી	૧૩ વિમળનાથ સ્વામી.
૨ અજીતનાથ સ્વામી.	૧૪ અનંતનાથ સ્વામી.
૩ સંભવનાથ સ્વામી.	૧૫ ધર્મનાથ સ્વામી.
૪ અભીનંદન સ્વામી.	૧૬ શાન્તિનાથ સ્વામી.
૫ સુમતિનાથ સ્વામી.	૧૭ કુંથુનાથ સ્વામી.
૬ પદ્મપ્રભુ સ્વામી.	૧૮ અરનાથ સ્વામી.
૭ સુપાર્શ્વનાથ સ્વામી.	૧૯ મલ્લીનાથ સ્વામી,
૮ ચંદ્રપ્રભુ સ્વામી.	૨૦ મુનિસુવ્રત સ્વામી.
૯ સુવિધિનાથ સ્વામી.	૨૧ નમીનાથ સ્વામી.
૧૦ શીતળનાથ સ્વામી.	૨૨ નેમનાથ સ્વામી.
૧૧ શ્રેયાંસનાથ સ્વામી.	૨૩ પાર્શ્વનાથ સ્વામી.
૧૨ વાસુપુજ્ય સ્વામી.	૨૪ મહાવીર સ્વામી.

સામાયિક કરવાનો વિધિ.

૧. નમોકકાર, ૨. તિકૂખુત્તો, ૩. ઇરિયાવહિયા, ૪ તસ્સઉત્તરીના પાઠ અનુક્રમે બોલવા, બાદ ઇરિયાવહિયાના અને નમોકકારના પાઠનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. કાઉસ્સગ્ગ 'નમોઅરિહંતાણું' શબ્દ બોલી પાળવો. પછી લોગસ્સનો પાઠ બોલી ગુરૂજીને સવિનય વંદન કરી સામાયિક કરવાની આજ્ઞા માગવી અને 'કરેમીભંતે' નો છઠ્ઠો પાઠ બોલવો. બાદ જમણો ઢીંચણ જમીન ઉપર સ્થાપી, ડાબો ઢીંચણ ઉભો રાખી, બે હાથ જોડી, અંજળી મસ્તકે અડકાડી નમોત્થુણુંનો પાઠ બે વખત કહેવો. બીજી વખત બોલતી વખતે 'સિદ્ધિગઇ નામધેયં' સુધી બોલ્યા પછી 'ઠાણું સંપાવિઉં કામાણું' શબ્દ બોલવા અને 'નમોત્થુણું મમ ધમ્મગુરૂસ્સ ધમ્માયરિયસ્સ' શબ્દો બોલી ગુરૂનું ગુણ કીર્ત્તન કરવું.

સામાયિક પાળવાનો વિધિ.

સામાયિકનો કાળ પૂર્ણ થયે પ્રથમની માફક પહેલાથી પાંચમા પાઠ સુધી બોલી આઠમો સામાયિક પાળવાનો વિધિનો પાઠ બોલવો પછી પ્રથમની માફક આસને બેસી નમોત્થુણું બે વખત બોલવું અને 'નમોત્થુણું મમ ધમ્મગુરૂસ્સ ધમ્માયરિયસ્સ' શબ્દો બોલી નમોકકાર પાઠનો ત્રણ વખત કાઉસ્સગ્ગ કરવો. કાઉસ્સગ્ગ પાળ્યા બાદ સામાયિક વ્રતથી છુટા થવાય છે.

श्री वीतरागदेवाय नमः ॥

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર.

પ્રતિક્રમણ શરૂ કરતાં પહેલાં ઉભા થઇ સવિનયે ગુરૂ આદિકને વંદણા કરી પ્રતિક્રમણના ત્રણ આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.

પહેલો આવશ્યક.

पाठ १ लो इच्छामिणं भंतेनो.

ઇચ્છામિણં ભંતે તુભેહિં અભણુ નાયસમાણે દેવસિ પડિકમણું ઠાએમિ ॥ દેવસિ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર (તપ*) અતિચાર ચિંતવનાર્થે કરેમિ કાઉસગ્ગં ॥ ૧ ॥

(અહીં "નમોક્કાર" નો પાઠ અને "કરેમિ ભંતે સામાઇયં" થી માંડી "વોસિરામિ" સુધીનો પાઠ બોલવો.)

पाठ २ जो इच्छामि ठामि काउसग्गंनो.

ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસગ્ગં ॥ જો મે દેવસીઓ અઇ-યારો કઓ ॥ કાઇઓ વાઇઓ માણસીઓ ॥ ઉસુત્તો ઉમગ્ગો અકપ્પો અકરણિજ્જો ॥ દુજ્ઝાઓ દુવિચિંતિઓ ॥ અણા-યારો અણિછિયવ્વો ॥ અસાવગ પાઉગ્ગો ॥ નાણે તહ દંસણે

---

* તપ—શબ્દ રાત્રી પ્રતિક્રમણમાંજ કહેવાનો છે.

ચરિતાચરિત્તેય ।। સુએસામાઇએ ।। તિન્હં ગુત્તિણું ।। ચઉન્હં કસાયાણું ।। પંચન્હં અણુવયાણું ।। તિન્હં ગુણુવયાણું ।। ચઉન્હં સિક્ખાવયાણું ।। બારસ્સ વિહસ્સ સાવગ ધમ્મસ્સ ।। જંખંડિયં, જંવિરાહિયં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ।। ૨ ।।

અહીં "તસ્સઉત્તરીકરણેણું" નો પાઠ બોલવો અને *નવાણુ અતિસારનો કાઉસગ્ગ કરવો.

પ્રથમ આવશ્યક સમાપ્ત. ।। ૧ ।।

અહીં "લોગસ્સ" નો પાઠ ઉભા ઉભા બોલવો.

બીજો આવશ્યક સમાપ્ત. ।। ૨ ।।

पाठ ३ जो इच्छामि खमासमणानो.

(આ પાઠ ઉત્કૃષ્ટી વંદણાનો છે ને તે ઉત્કટ આસને બેસીને બે વખત બોલાય છે.)

---

* નવાણુ અતિચારની વિગત—જ્ઞાનનાં અતિચાર "જંવાઇધં" આદિ ૧૪, સમકિતનાં "શંકા" આદિ અતિચાર ૫, પહેલા છ વ્રતનાં દરેકનાં પાંચ પાંચ મળી ૩૦, સાતમા વ્રતનાં "સચિત્તાહારે" આદિ ૫ અને "ઈંગાલકમ્મે" આદિ ૧૫ કુલ ૨૦, આઠમા વ્રતથી માંડી બારમા વ્રત સુધીનાં દરેકના પાંચ પાંચ મળી ૨૫, સંથારાના ૫ એમ કુલ મળી ૯૯ અતિચાર ને એક નમોક્કારનો કાઉસગ્ગ કરવો.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો ॥ વંદિઉં ॥ જાવણિજ્જાએ ॥ નિસીહિયાએ ॥ અણુજાણહ મે મિ ઉગ્ગહં ॥ નિસીહિ અહો કાયં ॥ કાયસંફાસં ॥ ખમણિજ્જોભે કિલામો ॥ અપ્પ કિલંતાણું ॥ બહુસુભેણું ભે ॥ દિવસો વઇકંતો ॥ જત્તાભે ॥ જવણિં જંચ ભે ॥ ખામેમિ ॥ ખમાસમણો દેવસિયં, વઇ-કકમં આવસિયાએ પડિક્કમામિ, ખમાસમણાણં ॥ દેવસી-આએ ॥ આસાયણાએ ॥ તિત્તિસંનયરાએ ॥ જંકિંચિમિચ્છાએ ॥ મણદુક્કડાએ ॥ વયદુક્કડાએ ॥ કાયદુક્કડાએ ॥ કોહાએ ॥ માણાએ ॥ માયાએ ॥ લોહાએ ॥ સવ્વ કાલિયાએ ॥ સવ્વમિચ્છોવયારાએ ॥ સવ્વધમ્માઇકમણાએ ॥ આસાય-ણાએ ॥ જોમેદેવસીઓ ॥ અઇયારોકઓ ॥ તસ્સ ખમાસમણો ॥ પડિકક્મામિ ॥ નિંદામિ ॥ ગરિહામિ ॥ અપ્પાણં વોસિરામિ ॥ ૩ ॥ ત્રીજો આવશ્યક સમાપ્ત ॥ ૩ ॥

(અહીંઆ ઉભા થઇ પૂર્વની પેઠે ચોથા આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.)

पाठ ४ थो ज्ञानना अतिचारनो.

દિવસ સંબંધી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે આળોઉં. આગમે ॥ તિવિહે પન્નતે ॥ તંજહા ॥ સુત્તાગમે ॥ અત્થાગમે ॥ તદુભયા-ગમે ॥ એહવા શ્રીજ્ઞાનને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે આળોઉં ॥ જંવાઇધં ॥ વચ્ચામેલીયં ॥ હીણખરં ॥ અચ્ચખરં ॥ પયહીણં ॥ વિણયહીણં ॥ જોગ હીણં ॥

ઘોસહીણું ॥ સુકૃહિન્નં ॥ દુઠુપડિછિયં ॥ અકાલેકઓસઝ્ઝાઓ ॥ કાલેનકઓસઝ્ઝાઓ ॥ અસઝ્ઝાઇએ સઝ્ઝાઇયં ॥ સઝ્ઝાઇએ નસઝ્ઝાઇયં ॥ તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં ॥ ૪ ॥

पाठ ५ मो समकितनो.

દંસણ સમકિત ॥ પરમત્થ સંત્થવો વા ॥ સુદિઠ પરમત્થ સેવણાવાવિ ॥ વાવન્ન કુદંસણ વજ્જણા ॥ સમત્ત-સદ્દહણા ॥ એહવા સમકિતના સમણોવાસએણું ॥ સમત્ત-સ્સ પંચ અઇયારા ॥ પાયાલા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમા-યરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ સંકા ॥ કંખા ॥ વિતિગિચ્છા ॥ પરપાસંડ પરસંસા ॥ પરપાસંડ સંત્થવો ॥ એ પાંચ અતિચાર મધ્યે જે કોઇ અતિચાર લાગ્યા હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં ॥ ૫ ॥

पाठ ६ ठो प्राणातिपात निवृत्तिनो.

પહિલું અણુવ્રત થુલાઓ ॥ પાણાઇવાયાઓ વેરમણું ॥ ત્રસ જીવ ॥ બેઇંદ્રિય ॥ તેઇંદ્રિય ॥ ચઉરિંદ્રિય ॥ પંચેં-દ્રિય ॥ જાણી પ્રીછી સ્વસંબંધી શરીર માંહિલા પીડાકારી ॥ સઅપરાધી વિગલેંદ્રિયવિના આકુટીએ હણવા નિમિત્તે હણવાના પચ્ચખાણ ॥ તથા સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પણ હણ-વાના પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં નકરેમિ ॥ નકારવેમી ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા પહિલા થુલ પ્રાણાતિપાત વેરમણ વ્રતના ॥ પંચ-અઇયાર ॥ પાયાલા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥

તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ બંધે ॥ વહે ॥ છવિછેએ ॥ અઇભારે ॥ ભત્તપાણુવોછેએ ॥ એહવા પહેલા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યા હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ॥ ૬ ॥

पाठ ७ मो मृषावाद विरमणनो.

બીજું અણુવ્રત થુલાઓ ॥ મુસાવાયાઓ વેરમણં ॥ કન્નાલિક ॥ ગોવાલિક ॥ ભોમાલિક ॥ થાપણમોસો ॥ મોટકી કુડિ સાખ ॥ ઇત્યાદિક મોટકું જુઠું બોલવાના પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા બીજા થુલ મૃષાવાદ વેરમણ વ્રતના પંચઅઇઆરા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ સહસ્સાભખાણે ॥ રહસ્સાભખાણે ॥ સદારમંતભેએ ॥ મોસો-વએસે ॥ કુડલેહકરણે ॥ એહવા બીજા વ્રતને વિષે પાપ દોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ૭ ॥

पाठ ८ मो अदत्तादान विरमणनो.

ત્રીજું અણુવ્રત થુલાઓ ॥ અદિનાદાણાઓ વેરમણં ॥ ખાતર ખણી ॥ ગાંઠડી છોડી ॥ તાલા ઉપર કુંચીએ કરી ॥ પડી વસ્તુ ધણીઆતી જાણી ॥ ઇત્યાદિક મોટકું અદત્તાદાન લેવાનાં પચ્ચખાણ ॥ સગા સંબંધી, વ્યાપાર સંબંધી તથા નિભરમી વસ્તુ ઉપરાંત, અદત્તાદાન લેવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ નકાર-વેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા ત્રીજા થુલ

અદત્તાદાન વેરમણ વ્રતના ॥ પંચઅઈયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ ન સમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ તિનાહડે ॥ તક્કરપઉગે ॥ વિરૂદ્ધરજાઇકમ્મે ॥ કુડતોલે કુડમાણે ॥ તપડિરૂવગવવહારે ॥ એહવા ત્રીજા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકડં ॥ ૮ ॥

पाठ ९ मो मैथुन विरमणनो.

ચોથું અણુવ્રત થુલાઓ ॥ મેહુણાઓ વેરમણં ॥ *સદારસંતોષીએ ॥ અવસેસં મેહુણવિહંના પચ્ચખાણ ॥ અને જે સ્ત્રી પુરૂષને મૂળ થકી કાયાએ કરી મેહુણ સેવવાનાં પચ્ચખાણ હોય તેહને દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ સંબંધી મેહુણનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ દેવતા સંબંધી ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ મનુષ્ય તિર્યંચ સંબંધી, એગવિહં એગવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ કાયસા એહવા ચોથા થુલ મેહુણ વેરમણ વ્રતના પંચ અઇયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ ન સમારિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ ઇતરિય પરિગહિય ગમણે ॥ અપરિગહિય ગમણે ॥ અનંગક્રીડા ॥ પરવિવાહકરણે ॥ કામભોગેસુ તિવ્વાભિલાસા ॥ એહવા ચોથા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૯ ॥

---

* સ્ત્રીએ "સભર્ત્તાર સંતોષીએ" કહેવું.

पाठ १० मो परिग्रह विरमणनो.

પાંચમું અણુવ્રત થુલાઓ ॥ પરિગ્ગહાઓ વેરમણું ॥ ખેત્તવત્થુનું યથા પરિમાણ ॥ હિરણ્ સોવન્નનું યથા પરિમાણ ॥ ધન–ધાનનું યથા પરિમાણ ॥ દુપદ ચઉપદનું યથા પરિમાણ ॥ કુવિયનું યથા પરિમાણ ॥ એ યથા પરિમાણ કીધું છે તે ઉપરાંત પોતાનો પરિગ્રહ કરી રાખવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ એગવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા પાંચમા થુલ પરિગ્રહ પરિમાણ વેરમણ વ્રતના પંચઅઇયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ ન સમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ ખેતવત્થુ પમાણાઇક્કમ્મે ॥ હિરણસુવન પમાણાઇક્કમ્મે ॥ ધન–ધાન પમાણાઇકમે ॥ દુપદ ચઉપદ પમાણાઇક્કમ્મે ॥ કુવિય પમાણાઇકમે ॥ એહવા પાંચમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૧૦॥

पाठ ११ मो दिशावेरमणनो.

છઠું દિશિવ્રત ॥ ઉઢુદિશિનું યથા પરિમાણ ॥ અધોદિશિનું યથા પરિમાણ ॥ તિરિયદિશિનું યથા પરિમાણ ॥ એ યથા પરિમાણ કીધું છે, તે ઉપરાંત સઇચ્છાએ કાયાએ જઇને પાંચે આશ્રવ સેવવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ નકારવેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા છઠ્ઠા દિશિ વેરમણ વ્રતના

પંચઅઇયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા તે આળોઉં ॥ ઉઠ્ઠદિસિ પમાણાઇક્કમે ॥ અધોદિસિ પમાણાઇક્કમે ॥ તિરિયદિસિ પમાણાઇક્કમે ॥ ખેતવુઢ્ઢિ ॥ સઇઅંતરધાએ ॥ એહવા છઠ્ઠા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૧ ॥

पाठ १२ मो भोगोपभोग मर्यादानो.

સાતમું વ્રત ઉવભોગ—પરિભોગ—વિહં પચ્ચખાયમાણે ॥ ૧ ઉલ્લણીઆવિહં ૨ દંતણુવિહં ૩ ફળવિહં ૪ અભિંગણુવિહં ૫ ઉવણુટ્ટણુવિહં ૬ મંજ્જણુવિહં ૭ વત્થવિહં ૮ વિલેવણુવિહં ૯ પુફ્ફવિહં ૧૦ આભરણુવિહં ૧૧ ધુવવિહં ૧૨ પેજવિહં ૧૩ ભખણુવિહં ૧૪ ઉદનવિહં ૧૫ સૂપવિહં ૧૬ વિગયવિહં ૧૭ સાકવિહં ૧૮ મહુરવિહં ૧૯ જમણુવિહં ૨૦ પાણીવિહં ૨૧ મુખવાસવિહં ૨૨ વાહનિવિહં ૨૩ વાહનવિહં ૨૫ સયણુવિહં ૨૫ સચિત્તવિહં ૨૬ દવ્વવિહં ॥ ઇત્યાદિકનું યથા પરિમાણ કીધું છે, તે ઉપરાંત ઉવભોગ પરિભોગ ભોગ નિમિત્તે ભોગવવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવજીવાએ ॥ એગવિહં ॥ તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ મણુસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા સાતમા ઉવભોગ પરિભોગ દુવિહે પન્નતે તંજહા ॥ ભોયણાઉય ॥ કમ્મઉય ॥ ભોયણાઉય સમણોવાસએણું ॥ પંચઅઇયારા જાણિયવ્વા નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા તે આળોઉં ॥ સચિત્તાહારે ॥ સચિત્ત પડિબદ્ધાહારે ॥ અપ્પોલિઓ સઈ ભકખણુયા ॥ દુપ્પોલીઓ

સઇ ભક્ખણુયા ॥ તુચ્છો સઇ ભક્ખણુયા ॥ કમ્મઉણું સમણો-વાસએણું ॥ પન્નરસ કમ્માદાણુાઈ ॥ જાણિયવ્વા નસમાયરિ-યવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ ઇંગાલકમ્મે ॥ વણુકમ્મે સાડિકમ્મે ॥ ભાડિકમ્મે ॥ ફોડિકમ્મે ॥ દંતવાણિજ્જે ॥ કેસવાણિજ્જે ॥ રસવાણિજ્જે ॥ લખવાણિજ્જે ॥ વિસ-વાણિજ્જે ॥ જંતપીલણુકમ્મે ॥ નિલંચ્છણુકમ્મે ॥ દવગ્ગિદાવ-ણુયા ॥ સરદહતલાગ પરિસોસણુઆ ॥ અસઇ જણુ પોસણુઆ ॥ એહવા સાતમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૨ ॥

पाठ १३ मो अनर्थदंड विरमणनो.

આઠમું વ્રત અણુત્થાદંડનું વેરમણું ॥ ચઉવિહે અણુ-ત્થાદંડે ॥ પન્નતે ॥ તંજહા ॥ અવજ્ઝાણાચરિયં ॥ પમા-યાચરિયં ॥ હિંસપયાણું ॥ પાવકમ્મોવએસં ॥ એહવા આઠમા અણુત્થાદંડ સેવવાનાં પચ્ચખાણુ ॥ જાવજીવાએ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ ॥ મણુસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા આઠમા અણુત્થાદંડ વેરમણુ વ્રતના પંચઅઇચારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ કંદપ્પે ॥ કુક્કુઇએ ॥ મોહ-રિએ ॥ સંજુતાહિગરણે ॥ ઉવભોગ પરિભોગ અઇરત્તે ॥ એહવા આઠમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૩ ॥

पाठ १४ मो सामायिक व्रतनो.

નવમું સામાયિક વ્રત સાવજ્જજોગનું વેરમણું ॥ જાવનિયમ પજ્જુવાસ્સામિ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ ॥ મણુસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવી સદ્દહણા પરૂપણાએ કરી સામાયિકનો અવસર આવે સામાયિક કરીએ તિવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધ હોજો ॥ એહવા નવમા સામાયિક વ્રતના પંચઅઈઆરા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ મણુદુપ્પડિહાણે ॥ વયદુપ્પડિહાણે ॥ કાયદુપ્પડિહાણે ॥ સામાઈયસ્સ સઈ અકરણયાએ ॥ સામાઇયસ્સ અણુવઠિયસ્સ કરણયાએ ॥ એહવા નવમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૪ ॥

पाठ १५ मो दिशावगासीयानो.*

દશમું દિશાવગાસિક વ્રત ॥ દિનપ્રત્યે પ્રભાતથકી પ્રારંભીને પૂર્વાદિક છ દિશિ જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી છે તે ઉપરાંત સઇચ્છાએ કાયાએ જઇને પાંચે આશ્રવ

---

* ૧૦ મું દિશાવગાશિક વ્રત બાંધવાનો વિધિઃ—દ્રવ્યથકી સાવજ્જજોગ સેવવાનાં પચ્ચખાણ, ક્ષેત્ર થકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળ થકી કાલનો દિવસ ઉગ્યા સુધી, ભાવથકી છ કોટીએ પચ્ચખાણ. દશમું દિશાવગાશિક વ્રત જાવ અહોરત્તં પજ્જુવાસ્સામિ, દુવિહં તિવિહેણું નકરેમિ ન કારવેમિ, મણુસા વયસા કાયસા, તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ અપ્પાણું વોસિરામિ.

સેવવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવ અહોરત્તં ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ ન કારવેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી છે તેમાંહિ દ્રવ્યાદિકની મર્યાદા કીધી છે તે ઉપરાંત ઉવભોગ પરિભોગ ભોગનિમિત્તે ભોગવવાનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવ અહોરત્તં એગવિહં ॥ તિવિહેણું ॥ નકરેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા ॥ એહવા ॥ દશમા દિશાવગાસિક વ્રતના પંચઅઈયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ નસમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ આણવણપઓગે ॥ પેસવણપઓગે ॥ સદ્દાણુવાએ ॥ રૂવાણુવાએ બહિયા પોગ્ગલપખેવે એહવા દશમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૧૫॥

पाठ १६ मो पौषधव्रतनो.*

અગ્યારમું પ્રતિપૂર્ણ પૌષધવ્રત અસણં પાણં ખાઈમં ॥ સાઈમંના પચ્ચખાણ ॥ અબ્રહ્મ સેવવાના પચ્ચખાણ ॥ મણિસોવનના પચ્ચખાણ ॥ માલાવન્નગવિલેવણના પચ્ચખાણ ॥

* ૧૧ મું પડિપૂર્ણ પૌષધવ્રત બાંધવાનો વિધિ—દ્રવ્યથકી સાવજ્જજોગ સેવવાનાં પચ્ચખાણ, ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળથકી કાલનો દિવસ ઉગ્યા સુધી, ભાવથકી છ કોટીએ પચ્ચખાણ. અગ્યારમું પડિપૂર્ણ પૌષધવ્રત અસણં, પાણં, ખાઇમં, સાઇમંના પચ્ચખાણ, અબ્રહ્મ સેવવાનાં પચ્ચખાણ, મણિસુવર્ણનાં પચ્ચખાણ.

સત્થમુસલાદિક સાવજ્જજોગનાં પચ્ચખાણ ॥ જાવઅહોરત્તં પજ્જુવાસ્સામિ ॥ દુવિહં ॥ તિવિહેણં ॥ નકરેમિ ॥ નકારવેમિ ॥ મણસા ॥ વયસા ॥ કાયસા એહવી સદ્દહણા પરૂપણાએ કરી પોષાનો અવસર આવે, પોષો કરૂં તિવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધ હોજો ॥ એહવા અગ્યારમા પડિપૂર્ણ પોષધ વ્રતના પંચઅઈયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ ન સમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આળોઉં ॥ અપડિલેહિય દુપડિલેહિય સેજ્જા સંથારએ ॥ અપમજ્જિય દુપ્પમજ્જિય સેજ્જાસંથારએ ॥ અપડિલેહિય દુપડિલેહિય ઉચ્ચાર પાસવણ ભૂમિ ॥ અપમજ્જિય દુપમજ્જિય ઉચ્ચાર પાસવણ ભૂમિ પોસહસ્સ સમંઅણાણુ પાલણયા ॥ એહવા અગ્યારમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સમિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૧૬॥

માલાવન્નગવિલેવણનાં પચ્ચખાણ, સત્થમૂસલાદિક સાવજ્જજોગ સેવવાનાં પચ્ચખાણ, જાવઅહોરત્તં પજ્જુવાસ્સામિ, દુવિહં, તિવિહેણં ન કરેમિ, ન કારવેમિ, મણસા વયસા કાયસા, તસ્સ ભંતે, પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ.

* ૧૧ મું પૌષધવ્રત પાળવાનો વિધિ–

એહવા અગ્યારમા પડિપૂર્ણ પૌષધ વ્રતના પંચ અઈયારા જાણીયવ્વા નસમાયરિવ્વા તંજહા તે આળોઊં. અપડિલેહિય દુપડિલેહિય સેજ્જા સંથારએ ૧ અપમજ્જિય દુપમજ્જિય સેજ્જા સંથારએ

पाठ १७मो अतिथि संविभागनो.

બારમું અતિથિ સંવિભાગવ્રત ॥ સમણે નિગ્ગંથે ॥ ફાસુએસણિજ્જેણં ॥ અસણં ॥ પાણં ॥ ખાઇમં ॥ સાઇમં ॥ વત્થ ॥ પડિગ્ગહ ॥ કંબલ ॥ પાયપૂછણેણં ॥ પાઢીઆરૂં ॥ પીઢ ॥ ફલગ ॥ સેજ્જા સંથારએણં ॥ ઉસહભેસજ્જેણં ॥ પાડિલાભેમાણે વિહરામિ ॥ એહવી સદ્દહણા ॥

---

૨ અપડિલેહિય દુપડિલેહિય ઉચ્ચારપાસવણ ભૂમિ, ૩ અપમજ્જિય દુપમજ્જિય ઉચ્ચારપાસવણ ભૂમિ, ૪ પોસહસ્સ સમં અણુણુ પાલણયા ૫ એ પાંચ અતિચાર માંહીલો જે કોઇ અતિચાર લાગ્યો હોય તો, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ૧ ॥

પોષધવ્રતમાં સમકાએણં ફાસિયં પાલિયં તિરિયં કિત્તિયં સોહિયં આરાહિયં આણાએ અણુપાલિતા નભવઇ તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૨॥

પોષધવ્રતમાં એકવીશ દોષ માંહીલા જે દોષ લાગ્યા હોય તો, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૩ ॥

પોષધવ્રતમાં સ્ત્રી કથા ભત્તકથા દેશકથા રાજકથા એ ચાર કથા માંહીલી કથા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૩ ॥

પોષધવ્રતમાં આહારસંજ્ઞા, ભયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા, પરિગ્રહસંજ્ઞા એ ચાર સંજ્ઞામાંહેલી કોઇ સંજ્ઞા કરી હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૫ ॥

પોષધવ્રત વિધિએ લીધું વિધિએ પાળ્યું વિધિએ કરતાં અવિધિએ થયું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૬ ॥

પરૂપણાએ કરી સાધુસાધ્વીની જોગવાઇ મિલે, તિવારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધ હોજો ॥ એહવા બારમા અતિથિ સંવિભાગ વ્રતના પંચઅઇયારા ॥ જાણિયવ્વા ॥ ન સમાયરિયવ્વા ॥ તંજહા ॥ તે આલોઉં ॥ સચિત્તનિખેવણિયા ॥ સચિત્તપેહણિયા ॥ કાલાઈક્કમે ॥ પરોવએસે ॥ મચ્છરિયાએ ॥ એહવા બારમા વ્રતને વિષે પાપદોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૭ ॥

पाठ १८ मो अणसण (संत्थारो) करवानी विधिनो.

અપચ્છિમ મારણાંતિય સંલેહણા, પોષધશાળા પુંજીને, ઉચ્ચારપાસવણ ભૂમિકા પડિલેહિને ॥ ગમણાગમણે પડિક્કમીને, દર્ભાદિક સંત્થારો સંત્થરીને, દર્ભા-

---

પોષધવ્રતમાં અતિક્રમ વ્યતિક્રમ અતિચાર અણાચાર જાણતાં અજાણતાં મને વચને કાયાએ કરી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર અને તપ સંબંધી કોઇ દોષ લાગ્યા હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૭ ॥

પોષધવ્રતમાં કાનો માત્ર મીંડી પદ અક્ષર ઓછું અધિકું વિપરીત ભણાણો હોય તો અનંત સિદ્ધ કેવળીની સાક્ષીએ મહારે મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૮ ॥

૧૦ મું વ્રત પાળવાનો વિધિ–

અગ્યારમા વ્રતની પેઠેજ કહેવાનું છે, પણ એટલો ફેર કે ૧૧ મા વ્રતના અતિચારને બદલે ૧૦ મા વ્રતના અતિચાર બોલવા અને ૧૧ માં વ્રતનાં બદલે ૧૦ મું વ્રત કહેવું.

દિક સંથારો દુરૂહિને, પૂર્વ તથા ઉત્તર દિસે પલ્યંકાદિક આસને બેસીને, કરયલ સંપગ્ગહિયં, સિરસાવતયં, મત્થએ, અંજલિકટ્ટુ, એવંવયાસી, નમોત્થુણં, અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, જાવ સંપત્તાણં, એમ અનંતા સિદ્ધને નમસ્કાર કરીને, વર્તમાન પોતાના ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને, પૂર્વે જે વ્રત આદર્યા છે તે આળોઇ, પડિક્કમી, નિંદી, નિસલ્લ થઇને, સવ્વં પાણાઇવાયં પચ્ચખામિ, સવ્વં મુસાવાયં પચ્ચખામિ, સવ્વં અદિનાદાણં પચ્ચખામિ, સવ્વંમેહુણં પચ્ચખામિ, સવ્વં પરિગ્ગહં પચ્ચખામિ, સવ્વં કોહં પચ્ચખામિ, જાવ મિચ્છાદંસણસલ્લં અકરણિજ્જં જોગં પચ્ચખામિ, જાવજીવાએ તિવિહં તિવિહેણં, ન કરેમિ, નકારવેમિ, કરંતં નાણુજાણાઇ, મણસા વયસા કાયસા, એમ અઢાર પાપસ્થાનક પચ્ચખીને, સવ્વં અસણં, પાણં, ખાઇમં, સાઇમં, ચઉવિહંપિઆહારં પચ્ચખામિ, જાવજીવાએ એમ ચારે આહાર પચ્ચખીને; જંપિયં, ઇમં શરીરં ઇઠં કંતં પિયં, મણુન્નં, મણામં, ધિજં, વિસાસિયં, સમયં, અણુમયં, બહુમયં, ભંડકરંડગસમાણં, રયણકરંડગભૂયં, માણંસીયં, માણં ઉન્હં, માણં ખુહા, માણં પિવાસા, માણં બાલા, માણં ચોરા, માણં દંસા, માણંમસગા, માણં વાઇય પિતિય સંભિમ સંન્નિવાઇયં, વિવિહારોગાયંકા પરિસહોવસગા ફાસાફુસંતી તિકટ્ટુ,

એયંપિએણું, ચરિમેહિં, ઉશ્વાસનિસાસેહિં, વોસિરામી તિકટ્ટુ, એમ શરીર વોસિરાવીને, કાલં અણુવકંખમાણે વિહરંતિ, એહવી સદ્દહણા પરૂપણાએ કરી અણુસણનો અવસર આવે અણુસણ કરૂં તિ ારે ફરસનાએ કરી શુદ્ધ હોજો, એહવા અપચ્છિમ મારણંતિય સંલેહણા, ઝુસણા, આરાહણાના પંચ અઇયારા, જાણિયવ્વા, નસમાયરિયવ્વા, તંજહા, તે આલોઉં. ઇહલોગા સંસપ્પઉગે, પરલોગા સંસપ્પઉગે, જીવિઆ સંસપ્પઉગે, મરણા સંસપ્પઉગે, કામભોગા સંસપ્પઉગે, એહવા સંથારાનાં પાંચ અતિચાર માહિલો જે કોઇ અતિચાર લાગ્યો હોય તો તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ૧૮ ॥*

એમ સમકિતપૂર્વક બારવ્રત સંલેહણાસહિત નવાણું અતિચાર એહને વિષે કોઇ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર અણાચાર, જાણતાં અજાણતાં, મન, વચન કાયાએ કરી સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યા હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યા હોય તો અનંતસિદ્ધ કેવળીની સાક્ષીએ તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ॥

* રાત્રિ પ્રતિક્રમણનાં તપના બાર ભેદનો પાઠ આ પ્રમાણે બોલાય છેઃ—૧ અણુસણ, ૨ ઉણોદરી, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ, ૪ રસપરિ-ત્યાગ, ૫ કાયકલેશ, ૬ ઈંદ્રિયપ્રતિસંલિનતા, ૭ પ્રાયશ્ચિત, ૮ વિનય, ૯ વેયાવચ્ચ, ૧૦ સઝાય, ૧૧ ધ્યાન, ૧૨ કાઉસગ્ગ. એ પ્રથમ છ બાહ્ય અને છ અભ્યંતર મળી બાર પ્રકારના તપને વિષે જે કાઇ પાપદોષ લાગ્યો હોય તો, અનંત સિદ્ધ ભગવંતની સાખે તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ॥

पाठ १९ मो अढार पापस्थानकनो.

અઢાર પાપસ્થાનક સંબંધી પાપદોષ લાગ્યા હોય તે આળોઉં છું:—૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ, ૬ ક્રોધ, ૭ માન, ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ, ૧૧ દ્વેષ, ૧૨ કલેશ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પૈશુન્ય, ૧૫ પર પરિવાદ, ૧૬ રઈ અરઈ, ૧૭ માયા મોસો, ૧૮ મિચ્છાદંસણુસલ્લ, એ અઢાર પાપસ્થાનક સેવ્યા હોય, સેવરાવ્યા હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યા હોય તો અનંત સિદ્ધ કેવળીની સાખે તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૧૯ ॥

पाठ २० मो पचीस प्रकारनां मिथ्यात्वनो.

પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ લાગ્યું હોય તે આળોઉં છું. ૧ અભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ, ૨ અનાભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ, ૩ અભિનિવેશિક મિથ્યાત્વ, ૪ સાંશયિક મિથ્યાત્વ, ૫ અણાભોગ મિથ્યાત્વ, ૬ લૌકિક મિથ્યાત્વ, ૭ લોકોત્તર મિથ્યાત્વ, ૮ કુપ્રાવચન મિથ્યાત્વ, ૯ જિન માર્ગથી ઓછું પરૂપે તે મિથ્યાત્વ, ૧૦ જિન માર્ગથી અધિકપરૂપે તે મિથ્યાત્વ, ૧૧ જિનમાર્ગથી વિપરીત પરૂપે તે મિથ્યાત્વ, ૧૨ ધર્મને અધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૩ અધર્મને ધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૪ જીવને અજીવ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૫ અજીવને જીવ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૬ જિનમાર્ગને અન્ય માર્ગ કહે

તે મિથ્યાત્વ, ૧૭ અન્ય માર્ગને જિનમાર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૮ સાધુને કુસાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૯ કુસાધુને સાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૦ આઠ કર્મથી મુકાણા તેને નથી મુકાણા કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૧ આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૨ અવિનય મિથ્યાત્વ, ૨૩ અક્રિયા મિથ્યાત્વ ૨૪ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ, ૨૫ આશાતના મિથ્યાત્વ. એ પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદન આપ્યું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૨૦॥

पाठ २१ मो चौद स्थानकना समुर्च्छिम मनुष्यनो.

ચૌદ પ્રકારનાં સમુચ્છિમ મનુષ્ય સંબંધી પાપ લાગ્યું હોય તે આળોઉં છું. ૧ ઉચ્ચારેસુ વા, ૨ પાસવણેસુ વા, ૩ ખેળેસુ વા, ૪ સંઘાણેસુ વા, ૫ વંતેસુ વા, ૬ પિત્તેસુ વા, ૭ પુએસુ વા, ૮ સોણિએસુ વા, ૯ સુક્કેસુ વા, ૧૦ સુક્કપોગળ પરિસાડિએસુ વા, ૧૧ વિગયજીવકલેવરેસુ વા, ૧૨ ઇત્થીપુરિસસંજોગેસુ વા, ૧૩ નગર-નિધમણેસુ વા, ૧૪ સવ્વેસુચેવ અસુઇઠાણેસુ વા, એ ચૌદ પ્રકારનાં સમુર્છિમ મનુષ્ય સંબંધી પાપ લાગ્યું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥૨૧॥

(અહિંઆ "ઇચ્છામિ આળોઉં, જોમેદેવસિઓ, અઇયારોકઓ" થી "જંવિરાહિયં તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં" સુધી બોલવું. પછી "નમોક્કાર" નો પાઠ બોલવો, ને

પછી "કરેમિભંતે સામાઇયં" થી "અપ્પાણું વોસિરામિ" સુધીનો પાઠ બોલવો.)

पाठ २२ मो चत्तारि–मंगलंनो.

(આ પાઠ કહેતી વખતે જમણો ઢીંચણ ઉંચો રાખી ડાબો ઢીંચણ ધરતીયે સ્થાપી બે હાથ જોડી પગે લાગી કહેવો.)

ચત્તારિ મંગલં, અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં, સાહુ મંગલં, કેવલી પન્નતો ધમ્મો મંગલં, ચત્તારિ લોગુત્તમા, અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા, સાહુ લોગુત્તમા, કેવલી પન્નતો ધમ્મો લોગુત્તમા, ચત્તારિ સરણું પવ્વજામિ, અરિહંતા સરણું પવ્વજામિ, સિદ્ધા સરણું પવ્વજામિ, સાહુ સરણું પવ્વજામિ, કેવળી પન્નતો ધમ્મો સરણું પવ્વજામિ, ચાર શરણા કરે જેહ, ભવસાગરમાં ન બુડે તેહ, સકળ કર્મનો આણે અંત, મોક્ષતણાં સુખ લહે અનંત, ભાવ ધરીને જે ગુણ ગાય, તે જીવ તરીને મુગતે જાય ॥ ૧ ॥ સંસાર માંહિ શરણાં ચાર, અવર શરણ નહિ કોય, જે નરનારી આદરે તેને, અક્ષય અવિચળ પદ હોય ॥ ૨ ॥ અંગુઠે અમૃત વસે, લબ્ધિતણા ભંડાર, ગુરૂ ગૌતમને સમરીએ તો, મનવંચ્છિત ફ્લ દાતાર ॥ ૩ ॥ ૨૨ ॥

(અહિંઆ "ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં જો મે દેવસિઓ અઇયારોકઓ" થી "તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં" સુધીનો

પાઠ કહીને " ઈરિયાવહિયા " નો પાઠ કહેવો. પછી ઉભા થઈ વિનયે " શ્રમણસૂત્ર " ની આજ્ઞા માગવી.)

પાઠ ૨૩ મો પહેલું સમણસૂત્ર, નિદ્રાના દોષ ટાળવા વાનો.*

ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં, પગામસિજ્જાએ, નિગામસિજ્જાએ, સંથારાઉવટ્ટણાએ, પરિયટ્ટણાએ, આઉટ્ટણાએ, પસારણાએ, છપ્પઇસંઘટ્ટણાએ, કુઇએ, કક્કરાઇએ, છીએ, જંભાઇએ, આમોસે, સસરખામોસે, આઉલમાઉલાએ, સુવણવત્તિયાએ, ઇત્થીવિપરિયાસિયાએ, દિઠ્ઠિવિપરિયાસિયાએ, મણવિપરિયાસિયાએ, પાણભોયણવિપરિયાસિયાએ, જોમે દેવસિઓ અઇયારો કઓ, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૨૩ ॥

પાઠ ૨૪ મો બીજું સમણસૂત્ર, ગોચરાના દોષ ટાળવા વાનો. +

પડિક્કમામિ ગોયરગચરિયાએ, ભિક્ખાયરિયાએ, ઉગ્ઘાડકવાડ ઉઘાડણાએ, સાણાવચ્છાદારા સંઘટ્ટણાએ, મંડિપાહુડિયાએ, બલિપાહુડિયાએ, ઠવણાપાહુડિયાએ, સંકિએ, સહસાગારે, અણેસણાએ, પાણભોયણાએ, બીયભોયણાએ,

---

* સુઇને ઉઠયા પછી " ૪ લોગસ્સ " તથા " પહેલા શ્રમણસૂત્ર " નો કાઉસગ્ગ કરવો.

+ વહોરી આવ્યા પછી " ઇરિયાવહિયા " તથા " બીજા શ્રમણ સૂત્ર " નો કાઉસગ્ગ કરવો.

હુરિયભોયણાએ, પચ્છાકમ્મિયાએ, પુરાકમ્મિયાએ, અદિઠ્ઠહડાએ, દગસંસઠ્ઠહડાએ, રયસંસઠ્ઠહડાએ, પારિસાડણિયાએ, પારિઠાવણિયાએ, ઓહાસણભિક્ખાએ, જં ઉગ્ગમેણં, ઉપ્પાયણેસણાએ, અપરિસુદ્ધં પડિગ્ગાહિયં, પરિભુત્તંવા, જં ન પરિઠવિયં, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૨૪ ॥

पाठ २५ मो त्रीजुं समणसूत्र, प्रतिलेखन दोष टाळवानो.§

પડિક્કમામિ ચાઉકાલં સઝાયસ્સ, અકરણયાએ, ઉભઓકાલં, ભંડોવગરણસ્સ, અપડિલેહણયાએ, દુપડિલેહણયાએ, અપમજ્જણાએ, દુપમજ્જણાએ, અઇક્કમે, વઇક્કમે, અઇયારે, અણાયારે, જોમેદેવસિઓ, અઇયારોકઓ, તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૨૫ ॥

पाठ २६ मो चोथुं समणसूत्र, हेयादि दोष निवृत्तिनो.

પડિક્કમામિ એગવિહે અસંજમે ॥ ૧ ॥ પડિક્કમામિ દોહિં બંધણેહિં, રાગ બંધણેણં, દોસ બંધણેણં ॥ ૨ ॥ પડિક્કમામિ તિહિં દંડેહિં, મણદંડેણં, વયદંડેણં, કાયદંડેણં, પડિક્કમામિ તિહિં ગુત્તિહિં, મણગુત્તિએ, વયગુત્તીએ, કાયગુત્તીએ, પડિક્કમામિ તિહિં સલ્લેહિં, માયાસલ્લેણં, નિયાણસલ્લેણં, મિચ્છાદંસણ સલ્લેણં, પડિક્કમામિ તિહિં ગારવેહિં,

---

§ કાઇપણ મતમાં પડિલેહણ કર્યા પછી "ઇરિયાવહિનો" તથા "શ્રમણ સૂત્ર" બીજાનો કાઉસગ્ગ કરવો.

ઇઢ્ઢિગારવેણં, રસગારવેણં, સાયાગારવેણં, પડિક્કમામિ તિહિં વિરાહણાએ, નાણવિરાહણાએ, દંસણવિરાહણાએ, ચરિત્તવિરાહણાએ ॥ ૩ ॥ પડિક્કમામિ ચઉહિં કસાએહિં, કોહકસાએણં, માણકસાએણં, માયાકસાએણં, લોહકસાએણં પડિક્કમામિ ચઉહિં સન્નાહિં, આહારસન્નાએ, ભયસન્નાએ, મેહુણસન્નાએ, પરિગ્ગહસન્નાએ, પડિક્કમામિ ચઉહિં વિકહાહિં, ઇત્થીકહાએ, ભત્તકહાએ, દેસકહાએ, રાયકહાએ, પડિક્કમામિ ચઉહિં ઝાણેણં, અટ્ટેણં ઝાણેણં, રૂદ્દેણં ઝાણેણં, ધમ્મેણં ઝાણેણં, સુક્કેણં ઝાણેણં ॥ ૪ ॥ પડિક્કમામિ પંચહિં કિરિયાહિં, કાઇયાએ, અહિગરણીયાએ, પાઉસીયાએ, પારિતાવણિયાએ, પાણાઇવાયકિરિયાએ, પડિક્કમામિ પંચહિં કામ ગુણેહિં, સદ્દેણં, રૂવેણં, ગંધેણં, રસેણં, ફાસેણં, પડિક્કમામિ પંચહિં મહવ્વએહિં, સવ્વાઓ પાણાઇવાયાઓ વેરમણં, સવ્વાઓ મુસાવાયાઓ વેરમણં, સવ્વાઓ અદિન્નાદાણાઓ વેરમણં, સવ્વાઓ મેહુણાઓ વેરમણં, સવ્વાઓ પરિગ્ગહાઓ વેરમણં, પડિક્કમામિ પંચહિં સમિએહિં, ઇરિયાસમિએ, ભાસાસમિએ એસણા સમિએ, આયાણભંડમત્તનિખેવણા સમિએ, ઉચ્ચાર પાસવણખેલજલસંઘાણ પારિઠાવણિયા સમિએ ॥ ૫ ॥ પડિક્કમામિ છહિં જીવનિકાએહિં, પુઢવિકાએણં, આઉકાએણં, તેઉ કાએણં, વાઉ કાએણં, વણસ્સઇ કાએણં, તસ્સ કાએણં, પડિક્કમામિ છહિં લેસાહિં, કિન્હ લેસાએ,

નીલલેસાએ, કાઉલેસાએ, તેઉલેસાએ, પઉમલેસાએ, સુક્કલે-
સાએ, ૬. પડિક્કમામિ સત્તહિં ભયઠાણેહિં, ૭, અઠહિં મય-
ઠાણેહિં, ૮. નવહિં બંભચેરગુત્તિહિં, ૯. દસવિહે સમણ-
ધમ્મે, ૧૦. એગારસહિં ઉવાસગ્ગપડિમાહિં. ૧૧ બારસહિં
ભક્ખિુપડિમાહિ, ૧૨. તેરસહિં કિરિયાઠાણેહિં, ૧૩. ચઉદ-
સહિ ભુયગામેહિં, ૧૪. પન્નરસહિં પરમાહમ્મિએહિં, ૧૫.
સોલસહિં ગાહાસોલસએહિં, ૧૬. સત્તરસ્સવિહે અસંજમેહિં
૧૭. અઠારસ્સવિહે અબંભેહિં, ૧૮. એગુણવીસાએ નાયઝ-
યણેહિં, ૧૯. વીસાએ અસમાહિઠાણેહિં, ૨૦. એગવીસાએ
સબલેહિં, ૨૧. બાવીસાએ પરસિહેહિં, ૨૨. તેવીસાએ સુય-
ગડઝયણેહિં, ૨૩. ચઉવીસાએ દેવેહિં, ૨૪. પણવીસાએ
ભાવણાહિં, ૨૫. છવીસાએ દસાકપ્પવવહારેણં ઉદ્દેસણકાલેણં
૨૬. સત્તાવીસાએ અણગાર ગુણેહિં, ૨૭. અઠ્ઠાવીસાએ આ-
યારપકપ્પેહિં, ૨૮. એગુણત્તિસાએ પાવસુયપસંગેહિં, ૨૯.
ત્તિસાએ મહામોહણિઠાણેહિં, ૩૦. એગત્તિસાએ સિદ્ધાઇગુણેહિં
૩૧. બત્તિસાએ જોગ સંગહેહિં, ૩૨. તેત્તિસાએ આસાયણાએ
૩૩. અરિહંતાણં આસાયણાએ, ૧. સિદ્ધાણં આસાયણાએ
૨. આયરિયાણં આસાયણાએ, ૩. ઉવજ્ઝાયાણં આસાયણાએ
૪. સાહૂણં આસાયણાએ, ૫. સાહૂણીણં આસાયણાએ, ૬.
સાવયાણં આસાયણાએ, ૭. સવિયાણં આસાયણાએ, ૮.

દેવાણું આસાયણાએ ૯. દેવીણું આસાયણાએ ૧૦. ઇહલો-ગસ્સ આસાયણાએ ૧૧. પરલોગસ્સ આસાયણાએ ૧૨. *કેવલી પન્નતસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણાએ ૧૩. સદેવમણુયા સુરસ્સ લોગસ્સ આસાયણાએ ૧૪. સવ્વપાણ, ભૂય જીવ સત્તાણું આસાયણાએ ૧૫. કાલસ્સ આસાયણાએ ૧૬. સુયસ્સ આસાયણાએ ૧૭. સુયદેવયાએ આસાયણાએ ૧૮ વાયણા-રિયસ્સ આસાયણાએ ૧૯. જંવાઇધં ૨૦. વચ્ચામેલીયં ૨૧. હીણખરં ૨૨. અચ્ચખરં ૨૩. પયહીણું ૨૪. વિણયહીણું ૨૫. જોગહીણું ૨૬. ઘોસહીણું ૨૭. સુટ્ઠુદિન્નં ૨૮. દુટ્ઠુપડિ-છિયં ૨૯. અકાલેકઓ સજ્ઝાઓ ૩૦. કાલેનકઓ સજ્ઝાઓ ૩૧. અસજ્ઝાઇએ સજ્ઝાઇયં ૩૨. સજ્ઝાઇએ ન સજ્ઝાઇયં ૩૩. તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં ૨૬.

એક બોલથી માંડી, તેત્રીશ બોલ સુધી, મારા જીવે, તમારા જીવે, જાણવા જોગ જાણ્યા ન હોય, છાંડવા જોગ છાંડયા ન હોય, આદરવાજોગ આદર્યા ન હોય, તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં, ધન્ય તે મહાપુરૂષ જાણવા જોગ જાણતા હશે, છાંડવા જોગ છાંડતા હશે; આદરવા જોગ આદરતા હશે, તેમને મ્હારી તમારી સમય સમયની વંદણા હોજો.

---

*'કેવલીણું આસાયણાએ' એવો પાઠ જુની પ્રતોમાં નથી.

पाठ २७ मो पांचमुं समणसूत्र विशुद्ध मवचन मार्गनो.

નમો ચઉવીસાએ તીત્થયરાણું, ઉસભાઇ મહાવીર પજ્જવસાણાણું, ઇણમેવ નિગ્ગંથં, પાવયણં, સચ્ચં, અણુત્તરં, કેવલીયં, પડિપુન્નં, નેઆઉયં, સંસુદ્ધં, સલ્લકત્તણં, સિદ્ધિમગ્ગં મુત્તિમગ્ગં, નિજ્જાણમગ્ગં, નિવ્વાણમગ્ગં, અવિતહમવિસંધિં, સવ્વદુક્ખપહીણમગ્ગં, ઇત્થંઠિયાજીવા, સિઝંન્તિ બુઝંન્તિ, મુચ્ચંતિ, પરિનિવાયંતિ, સવ્વદુક્ખાણમંતં કરંતિ, તંધમ્મં સદ્દહામિ, પત્તિયામિ, રોયામિ, ફાસેમિ, પાલેમિ, અણુપાલેમિ, તંધમ્મં સદ્દહંતો, પતિયંતો, રોયંતો, ફાસંતો, પાલંતો, અણુપાલંતો, તસ્સ ધમ્મસ્સ, કેવળી પન્નતસ્સ, અબ્ભુઠિઓમિ આરાહણાએ, વિરઓમિ વિરાહણાએ, અસંજમં પરિયાણામિ, સંજમં ઉવસંપવ્વજામિ ૧. અબંભં પરિયાણામિ, બંભં ઉવસંપવ્વજામિ ૨. અકપ્પં પરિયાણામિ, કપ્પં ઉવસંપવ્વજામિ ૩. અન્નાણું પરિયાણામિ, નાણું ઉવસંપવ્વજામિ ૪. અકિરિયં પરિયાણામિ, કિરિયં ઉવસંપવ્વજામિ ૫. મિચ્છત્તં પરિયાણામિ, સમત્તં ઉવસંપવ્વજામિ ૬. અબોહિં પરિયાણામિ, બોહિં ઉવસંપવ્વજામિ ૭. અમગ્ગં પરિયાણામિ, મગ્ગં ઉવસંપવ્વજામિ ૮. જં સંભરામિ, જં ચ ન સંભરામિ, જં પડિક્કમામિ, જં ચ ન પડિક્કમામિ, તસ્સ સવ્વસ્સ દેવસિયસ્સ, અઇયારસ્સ, પડિક્કમામિ, સમણોહં, સંજય, વિરય, પડિહય, પચ્ચખાય, પાવકમ્મે, અનિ-

ચાણ્ણો, દિઠિસંપન્નો, માયામોસો વિવજ્જઓ, અઢ્ઢાઇજ્જેસુ-દિવસમુદેસુ, પન્નરસ્સ કમ્મભૂમિસુ, જાવંતિકેઇ સાહુ, રય-હરણ ગુચ્છગ પડિગ્ગહધરા, પંચમહવ્વયધરા, અઠારસ્સ સહસ્સ સીલાંગરથધરા, અક્ખયઆયાર ચરિત્તા, તે સવ્વે, સિરસા, મણસા, મત્થએણં, વંદામિ.

इति पांच श्रमणसूत्र संपूर्ण.

पाठ २८ मो अरिहंतना पहेला खामणानो.

પહેલા ખામણા પંચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જયવંતા તીર્થંકરદેવ બિરાજે છે, તેમને કરૂં છું.–તે સ્વામીનાં નામ ૧. શ્રી સીમંધરસ્વામી, ૨. શ્રી યુગમંધર સ્વામી, ૩. શ્રી બાહુસ્વામી, ૪. શ્રી સુબાહુસ્વામી, ૫. શ્રી સુજાત સ્વામી, ૬. શ્રી સ્વયંપ્રભસ્વામી. ૭ શ્રી ઋષભાનનસ્વામી, ૮. શ્રી અનંતવીર્ય સ્વામી, ૯ શ્રી સુરપ્રભસ્વામી, ૧૦ શ્રી વિશાળપ્રભસ્વામી, ૧૧. શ્રી વજ્રધરસ્વામી, ૧૨. શ્રી ચંદ્રા-નનસ્વામી, ૧૩. શ્રી ચંદ્રબાહુસ્વામી, ૧૪. શ્રી ભુજંગદેવ-સ્વામી, ૧૫. શ્રી ઇશ્વરસ્વામી, ૧૬. શ્રી નેમપ્રભસ્વામી, ૧૭. શ્રી વીરસેન સ્વામી, ૧૮. શ્રી મહાભદ્રસ્વામી, ૧૯. શ્રી દેવ-જશસ્વામી, ૨૦ શ્રી અજિતસેનસ્વામી. એ જઘન્ય તીર્થંકર વીશ, ઉત્કૃષ્ટા હોય તો એકસો સાઠ, તેમને મારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે? મારા તમારા

મન મનની વાત જાણી દેખો રહ્યા છે; ઘટ ઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે; સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચૌદ રાજલોક અંજલી પ્રમાણે જાણી દેખી રહ્યા છે, અનંતુ જ્ઞાન છે, અનંતુ દર્શન છે, અનંતુ ચારિત્ર છે, અનંતુ તપ છે, અનંતુ ધૈર્ય છે, અનંતુ વીર્ય છે, એ ષટે ગુણે કરી સહિત છે; ચોત્રીશ પ્રકારના અતિશયે કરી બિરાજમાન છે; પાંત્રીશ પ્રકારની સત્ય વચન વાણી ગુણે કરી સહિત છે; એક હજાર અષ્ટ ઉત્તમ લક્ષણના ધરણહાર છે; અઢાર દોષ રહિત છે; બાર ગુણે કરી સહિત છે; ચાર કર્મ ઘનઘાતી ક્ષય કીધાં છે; ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે; મુક્તિ જવાનાં કામી થકા સ્વામી વિચરે છે; ભવ્ય જીવના સંદેહ ભાંગે છે. સજોગી, સશરીરી, કેવળ જ્ઞાની, કેવળ દર્શની, યથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણહાર છે. ક્ષાયક સમકિત, શુકલ ધ્યાન, શુકલ લેશ્યા, શુભ ધ્યાન, શુભ જોગ સહિત છે, ચોસઠ ઈંદ્રના પુજનિક, વંદનિક અર્ચનિક સ્મરણનિક છે; પંડિત વીર્ય એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય તે ગામાગર, નગર, રાયહાણી, ખેડ, કરબડ પૂરપાટણ, જ્યાં જ્યાં સ્વામી દેશના દેતા થકા વિચરતા હશે; ધન્ય તે રાઇસર, તલવર, માડંબી, કોડંબી, શેઠ, સેનાપતિ, ગાથાપતિ, જે સ્વામીની દેશના સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે, દર્શન દેદાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચૌદ પ્રકારનું દાન દઇ કર પવિત્ર કરતા

કરો. તમે સ્વામી ત્યાં બિરાજો છો; હું અપરાધી, હીન, કિંકર, શુન્ધ્ધી અહિંઆ બેઠા છું. તમારા જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર, તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. ("તિક્ખુત્તો" નો પાઠ ત્રણ વાર ભણી વંદણા કરી ખમાવવું.) ॥ ૨૮ ॥

पाठ २९ मो सिद्ध भगवंतना बीजा खामणानो.

બીજા ખામણા અનંતા સિદ્ધ ભગવંતજીને કરૂં છું આ ચોવીશીનાં નામ લહું છું–૧ શ્રી ઋષભદેવસ્વામી, ૨ શ્રી અજીતનાથસ્વામી, ૩ શ્રી સંભવનાથસ્વામી, ૪ શ્રી અભિનંદનસ્વામી, ૫ શ્રી સુમતિનાથસ્વામી, ૬ શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામી, ૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથસ્વામી, ૮ શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી, ૯ શ્રી સુવિધિનાથસ્વામી, ૧૦ શ્રી શીતળનાથસ્વામી, ૧૧ શ્રી શ્રેયાંસનાથસ્વામી, ૧૨ શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામી ૧૩ શ્રી વિમળનાથસ્વામી, ૧૪ શ્રી અનંતનાથસ્વામી, ૧૫ શ્રી ધર્મનાથસ્વામી, ૧૬ શ્રી શાંતિનાથસ્વામી, ૧૭ શ્રી કુંથુનાથસ્વામી, ૧૮ શ્રી અરનાથસ્વામી, ૧૯ શ્રી મલ્લિનાથ સ્વામી, ૨૦ શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી, ૨૧ શ્રી નમિનાથસ્વામી, ૨૨ શ્રી નેમનાથસ્વામી, ૨૩ શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામી, ૨૪ શ્રી મહાવીરસ્વામી; એ ચોવીશી અનંત ચોવીશી અનંતે ભેદે સીઝી બુઝી આઠ કર્મ ક્ષય કરી મોક્ષ પધાર્યા છે.

તે આઠ કર્મનાં નામ—૧ જ્ઞાનાવરણીય, ૨ દર્શનાવરણીય, ૩ વેદનીય, ૪ મોહનીય, ૫ આયુષ્ય, ૬ નામ, ૭ ગોત્ર, ૮ અંતરાય, એ આઠ કર્મ ક્ષય કરી મુક્તિએ પધાર્યા છે. તે મુક્તિનું સ્થળ કીહાં છે ? સમ પૃથ્વીથી સાતસેં નેવુ જોજન ઉંચપણે તારામંડળ છે, ત્યાંથી દશ જોજન ઉંચપણે સૂર્યનું વિમાન છે, ત્યાંથી એંશી જોજન ઉંચપણે ચંદ્રમાનું વિમાન છે, ત્યાંથી ચાર જોજન ઉંચપણે નક્ષત્રના વિમાન છે, ત્યાંથી ચાર જોજન ઉંચપણે બુધનો તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે શુક્રનો તારો છે, ત્યાથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે બ્રહસ્પતિનો તારો છે; ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે મંગળનો તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઊંચપણે શનિશ્ચરનો તારો છે, એમ નવસેં જોજન સુધી જ્યોતિષચક્ર છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન કોડાકોડિ ઊંચપણે પહેલું સુધર્મા ને બીજું ઇશાન નામે દેવલોક છે. બે મળી લગડાને આકારે છે. પહેલામાં બત્રીસ લાખ ને બીજામાં અઠાવીશ લાખ વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે ત્રીજું સનત્કુમાર અને ચોથું મહેંદ્ર નામે દેવલોક છે. બે મળી લગડાને આકારે છે. ત્રીજામાં બાર લાખ ને ચોથામાં આઠ લાખ વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે પાંચમું બ્રહ્મલોક નામે દેવલોક છે. તે એકલું ગાગરબેડીઆને આકારે છે, તેમાં ચાર લાખ વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે છઠું લાંતક નામે દેવલોક છે, એકલું ગાગરબેડી-

આને આકારે છે. તેમાં પચાસ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે સાતમું મહાશુક્ર નામે દેવલોકછે. એકલું ગાગરબેડીઆને આકારે છે. તેમાં ચાલીશ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉંચપણે આઠમું સહસાર નામે દેવલોક છે. એકલું ગાગરબેડીઆને આકારે છે. તેમાં છ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે નવમું આણુત ને દશમું પ્રાણુત નામે દેવલોક છે. એ બે જોડાજોડ છે એ મળી લગડાને આકારે છે. બેમાં મળીને ચારસેં વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઊંચપણે અગ્યારમું આરણ ને બારમું અચ્યુય એ બે દેવલોક જોડાજોડ છે. બે મળી લગડાને આકારે છે. બેમાં મળી ત્રણસેં વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉંચપણે નવ ગ્રૈવેયક છે, તેનાં નામ. ૧ ભદ્દે, ૨ સુભદ્દે, ૩ સુજાએ, ૪ સુમાણસે, ૫ પ્રિયદંસણે, ૬ સુદંસણે, ૭ આમોહે, ૮ સુપડિબદ્ધે, ૯ જસોધરે. પહેલી ત્રિકમાં એકસો અગીઆર વિમાન છે, બીજી ત્રિકમાં એકસો સાત વિમાન છે, ત્રીજી ત્રિકમાં એકસો વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતાં જોજન ઊંચપણે પાંચ અનુત્તર વિમાન છે, તેનાં નામ.—૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયંત, ૪ અપરાજિત, ૫ સર્વાર્થ સિદ્ધ મહાવિમાન. સઘળાં મળી વિમાન કુલ્લે ૮૪૯૭૦૨૩ છે. તે સર્વાર્થસિદ્ધમહાવિમાનની ધ્વજાથી બાર જોજન ઉંચે મુક્તિશિલા છે, તે મુક્તિશિલા કેવી છે? પિસતાલીસ લાખ જોજનની લાંબી

પહોળી છે, ગોળાકાર છે, મધ્યે આઠ જોજનની જાડી છે, ઉતરતા છેડે માંખીની પાંખ થકી પણ અધિક પાતળી છે, ગોખીર, શંખ, ચંદ્ર, અંકરત્ન, રૂપાનો પટ, મોતીનો હાર ને ક્ષીરસાગરના પાણીથી પણ અધિક ઉજળી છે. તે સિદ્ધિશિલા ઉપર એક જોજનના છેલ્લા ગાઉના છઠ્ઠા ભાગને વિષે સિદ્ધ ભગવંતજી બિરાજી રહ્યા છે. તે સ્વામી કેવા છે? અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ, અવિનાશી ભુખ નહીં, દુઃખ નહીં, રોગ નહીં, સોગ નહીં, જન્મ નહીં, જરા નહીં, મરણ નહીં, કાયા નહીં, કર્મ નહીં, અનંત અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. તમે સ્વામી ત્યાં બિરાજો છો, હું અપરાધી, હીન, કિંકર, ગુન્હી અહીં બેઠો છું, આપના જ્ઞાન દર્શન સબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યા હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. ("તિક્ખુત્તો" નો પાઠ ત્રણ વાર ભણી વંદણા કરી ખમાવવું.) ॥ ૨૯ ॥

पाठ ३० मो सामान्य केवळीना त्रीजा खामणानो.

ત્રીજા ખામણા પંચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જયવંતા કેવળી ભગવાન બિરાજે છે. તે જઘન્ય હોય તો બે ક્રોડ કેવળી, ઉત્કૃષ્ટા હોય તો પ્રત્યેક ક્રોડ કેવળી. તે સ્વામી કેવા છે? મારા તમારા મન મનની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે,

ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચૌદ રાજલોક અંજલી પ્રમાણે જાણી દેખી રહ્યા છે, અનંતુ જ્ઞાન દર્શન છે, અનંતુ ચારિત્ર છે, અનંતુ તપ છે, અનંતુ ધૈર્ય છે, અનંતુ વીર્ય છે, એ ષટે ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીઆ ક્ષય કર્યા છે, ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવાના કામી થકા સ્વામી વિચરે છે, ભવ્ય જીવના સંદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળદર્શની, યથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણહાર છે. ક્ષાયક સમકિત, શુકલ ધ્યાન, શુકલ લેશ્યા, શુભ ધ્યાન, શુભ જોગ, પંડિત વીર્ય એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય તે ગામાગર, નગર, રાયહાણી, ખેડ કવડ, પુર-પાટણ જ્યાં જ્યાં સ્વામી દેશના દેતા થકા વિચરતા હશે, ધન્ય તે રાઈસર, તલવર, માડંબી, કોડંબી, શેઠ, સેનાપતિ, ગાથા-પતિ, સ્વામીની દેશના સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે, દર્શન દેદાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચૌદ પ્રકારનું દાન દઇ કર પવિત્ર કરતા હશે. તમે સ્વામી ત્યાં બીરાજો છો, હું અપરાધી, હીન, કિંકર, ગુન્હી અહિં બેઠો છું. આપના જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તપ સંબંધી અવિનય આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું, ("તિક્ખુત્તો" નો પાઠ ત્રણ વાર ભણી વંદના કરી ખમાવવું) ॥ ૩૦ ॥

पाठ ३१ मो पोताना गुर्वादिकना चोथा खामणानो.

ચોથા ખામણા ગરધરજી, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજીને કરૂં છું. ગણધરજી બાવન ગુણે કરી સહિત છે. આચાર્યજી છત્રીસ ગુણે કરી સહિત છે. ઉપાધ્યાયજી પચીશ ગુણે કરી સહિત છે, મારા તમારા ધર્મગુરૂ, ધર્મઆચાર્ય, ધર્મ-ઉપદેશના દાતાર, મહાપુરૂષ, પંડિતરાજ, મુનિરાજ, ગીતાર્થ, બહુસૂત્રી, સૂત્ર સિદ્ધાંતના પારગામી, તરણતારણ, તારણી નાવ સમાન, સફરી જહાજ સમાન, કલ્પવૃક્ષ સમાન, જિન શાસનના શણગાર, ધર્મના નાયક, સંઘના મુખી, સંઘના નાયક એવી અનેક ઉપમાએ કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેનાં નામ બોલવાં) ....

સ્વામી આદિ દેઇને સાધુ સાધ્વી આલોઈ, પડિક્કમી, નિન્દી, નિસલ્લ થઇ પ્રાય: દેવગતિએ પધાર્યા છે તેમનો ઘણો ઉપકાર છે. આજ વર્તમાન કાળે તરણતારણ, તારણી નાવ સમાન, રત્નચિંતામણી સમાન, પાર્શ્વમણી સમાન, જિન-શાસનના શણગાર, સર્વે સાધુજીના ગુણે કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેનાં નામ લેવાં.) ....

સ્વામી આદિ દઇને સાધુ સાધ્વી વિચરે છે. તે સ્વામી કેવા છે ? પંચ મહાવ્રતના પાલનહાર, પાંચ સુમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છ કાયના પીયર, છ કાયના નાથ, સાત ભયના ટાલણહાર, આઠ મદના ગાલણહાર, નવ વાડ-

વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલણુહાર, દશવિધ યતિધર્મના અજવાલીક છે, બાર ભેદે તપશ્ચર્યાના કરણુહાર છે, સત્તાવીશ સાધુના ગુણે કરી સહિત છે, બેંતાલીસ, સુડતાલીસ તથા છન્નું દોષ રહિત આહાર પાણીના લહેણુદાર છે; બાવન અનાચરણના ટાલણુહાર છે; સચેતના ત્યાગી, અચેતના ભોગી, કંચન કામનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર, દયાના આગર આદિ અનેક ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય મહારાજ! તમે ગામ, નગર પુરપાટણને વિષે બિરાજો છો, હું અપરાધી દીન કિંકર ગુણહિન અહીં બેઠો છું, તમારા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તપ સંબંધી અવિનય આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. (તીક્ખુત્તોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો).

पाठ ३२ मो सर्व साधु साध्वीना पांचमा खामणानो.

પાંચમાં ખામણા પાંચ ભરત, પાંચ ઇરવત ને પાંચ મહાવિદેહ, અઢી દ્વીપ ક્ષેત્રને વિષે જે સાધુ સાધ્વી બિરાજે છે તે જઘન્ય હોય તો બે હજાર ક્રોડ સાધુ સાધ્વી, ઉત્કૃષ્ટા હોય તો નવ હજાર ક્રોડ સાધુ સાધ્વી, તેમને મારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે? પંચ મહાવ્રતના પાલણહાર છે. પાંચ સુમતીએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિ એ ગુપ્તા, છ કાયના પીયર, છ કાયના નાથ, સાત

ભયના ટાલણુહાર, આઠ મદના ગાલણુહાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલનહાર છે; દશવિધ યતી ધર્મના અજવાલીક છે. બાર ભેદે તપશ્ચર્યાના કરણુહાર છે. સત્તર ભેદે સંજમના કરણુહાર છે. બાવીશ પરીસ્સહના જીતણુહાર છે, સત્તાવીશ સાધુજીના ગુણે કરી સહિત છે; બેંતાલીસ, સુડતાલીસ તથા છન્નુ દોષરહિત આહાર પાણીના લહેણુહાર છે, બાવન અનાચરણુના ટાલણુહાર છે, સચેતના ત્યાગી, અચેતના ભોગી, કંચન કામનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર, દયાના આગર, આદિ અનેક ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય મહારાજ! તમે ગામ નગર પુરપાટણને વિષે બિરાજો છો, હું અપરાધી, દીન, કીંકર, ગુણહીન અહીં બેઠો છું, તમારા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. (સાધુને ખમાવવા) (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણ વાર કહેવો.)

पाठ ३३ मो सर्व जीवोना खामणानो.

છઠ્ઠા ખામણા અઢી દ્વીપમાંહિ સંખ્યાતા, અઢી દ્વીપ બહાર અસંખ્યાતા, શ્રાવક શ્રાવીકાને કરૂં છું. તે શ્રાવકજી કેવા છે? હુંથી તમથી દાને, શીયળે, તપે, ભાવે, ગુણે કરી અધિક છે. બે વખત આવશ્યક પ્રતિક્રમણના કરનાર

છે. મહિનામાં છ પોષાના કરનાર છે. સમકિત સહિત બાર વ્રતધારી, અગ્યાર પડીમાના સેવણુહાર છે. જીવ અજીવ આદિ નવતત્ત્વના જાણુનાર છે. ત્રણ* મનોરથના ચિંતવનાર છે. એકવીશ શ્રાવકના ગુણે કરી સહિત છે, દુબળા પાતળા જીવની દયાના જાણુનાર છે, પરધન પત્થર બરોબર લેખે છે, પરસ્ત્રી માતા બેન બરાબર લેખેછે. દયાધર્મી,પ્રિય ધર્મી,દેવ-તાના ડગાવ્યા ડગે નહિ એવા છે, ધર્મનો રંગ હાડહાડની મીંજાયે લાગ્યો છે. એવા શ્રાવક, શ્રાવિકા, સંવર, પોષા, પ્રતિક્રમણુમાં બિરાજતાં હશે તેને આજના દિવસ સંબંધી અવિનય આશાતના કરી હોય તો ભુજો ભુજો કરી ખમાવુંછું.

સાધુ સાધ્વીને ખમાવું છું. શ્રાવક શ્રાવિકાને ખમાવું છું. સમકિતદૃષ્ટિ જીવને ખમાવું છું. ઉપકારી ભાઇ બાઇને ખમાવું છું. ચોરાશી લાખ જીવા યોનીના જીવને ખમાંવું છું. સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપકાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ વાઉકાય, દશલાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય ચૌદલાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ બેઇંદ્રિય, બે લાખ તેઇંદ્રિય, બે લાખ ચઉરિંદ્રિય, ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ તિર્યંચ પંચેંદ્રિય, ચાર લાખ દેવતા, ચૌદ લાખ મનુષ્ય, એ ચોરાશી લક્ષ જીવયોનિના જીવને હાલતાં, ચાલતાં, ઉઠતાં, બેસતાં, જાણુતાં અજાણુતાં, હણ્યા હોય, હણાવ્યા

* ૧. ક્યારે પરિગ્રહ છાંડીશ, ૨. ક્યારે દીક્ષા લઇશ, ૩ ક્યારે સંથારો કરીશ.

હોય, છેદ્યા હોય, ભેદ્યા હોય, પરિતાપના, કિલામના ઉપજાવી હોય, તો અનંતા સિદ્ધ કેવળીની સાખે મ્હારે તમારે મિચ્છા મિ દુક્કડં ॥ ૩૩ ॥

ખામેમિ સવ્વે જીવા, સવ્વે જીવાવિ ખમંતુ મે, મિત્તી મે સવ્વભુએસુ, વેરમજ્ઝં ન કેણઈ. ૧ એવમહં આલોઈયં, પડિક્કમિયં નિંદિયં ગરહિયં દુગંછિયં, સવ્વંતિવિહેણં પડિક્કંતો વંદામિ જિણચઉવીસં. ૨ ઇતિ અતિચાર આળોવ્યા પડિકમ્યા, નિંદ્યા, ગરહ્યા નિઃશલ્લ થયા–વિશેષે વિશેષે અરિહંત, સિદ્ધ, કેવળી, ગણધર, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ સાધ્વી, ગુર્વાદિકને ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું.

(અહીં "ઇચ્છામિ ખમાસમણો"નો પાઠ બે વખત કહેવો.)

ચોથો આવશ્યક સંપૂર્ણ ॥ ૪ ॥

(હવે પૂર્વની માફક પાંચમા આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.)

पाठ ३४ मो प्रायश्चित विशुद्धतानो.

દેવસી પ્રાયશ્ચિત વિશુદ્ધનાર્થં કરેમિ કાઉસગ્ગં ॥ (અહીં નમોક્કારનો પાઠ કહી કરેમિભંતે સામાઇય" થી "અપ્પાણં વોસિરામિ" સુધીનો પાઠ કહેવો. ત્યાર પછી ઇચ્છામિઠામિ કાઉસગ્ગં" થી "જંવિરાહિયં તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં" સુધીનો પાઠ કહેવો; પછી તસ્સ ઉત્તરીનો પાઠ પુરો બોલીને કાઉસગ્ગ કરવો.)

(કાઉસગ્ગ માટે સૂચના:—દિવસ અને રાત્રી પ્રતિક્રમણમાં ચાર "લોગસ્સ" નો; પક્ખી પ્રતિક્રમણમાં બાર

"લોગસ્સ" નો; ચઉમાસિ પ્રતિક્રમણમાં વીશ "લોગસ્સ" નો અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણમાં ચાલીશ "લોગસ્સ" નો કાઉસગ્ગ કરવો. દરેક કાઉસગ્ગને અંતે મનમાં 'નમોક્કારનો પાઠ" બોલી, પ્રગટ "નમો અરિહંતાણં" નો શબ્દોચ્ચાર કરી કાઉસગ્ગ પાળવો.) પછી "લોગસ્સ" નો પ્રગટ પાઠ ભણી "ઇચ્છામિ ખમાસમણો" નો પાઠ બે વાર કહેવો.) ૩૪. પાંચમો આવશ્યક સંપૂર્ણ. ॥ ૫ ॥

पाठ ३५ मो प्रत्याख्याननो.

"ચઉવિહારનાં પચ્ચખાણ."

ધાર્યા પ્રમાણે ચઉવિહંપિ આહારં પચ્ચખાણ, અસણં, પાણં, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નથાણા ભોગેણં, સહસ્સાગારેણં, અપ્પાણં વોસિરામિ ॥ ૩૫ ॥*

છઠો આવશ્યક સંપૂર્ણ. ॥ ૬ ॥

---

*"એકટાણાના પચ્ચખાણ."

એકટાણા ઉપરાંત દુવિહંપિ આહારં પચ્ચખાણ, અસણં, ખાઇમં, અન્નથ્થાણા ભોગેણં, સહસ્સાગારેણં, અપ્પાણં વોસિરામિ. ૧

આયંબિલનાં પચ્ચખાણ.

આયંબીલવિહં તિવિહંપિ આહારં પચ્ચખાણ, અસણં, ખાઇમં, સાઇમં, અન્નથ્થાણા ભોગેણં, સહસ્સાગારેણં, લેવાલેવેણં, ગિહથ્થસંસઠેણં, પડુચ્ચમખ્ખેણં, ગુરૂ અભુઠાણેણં; ઉખ્ખિત્તવિવેગેણં, સવ્વસમાહિ વત્તિયાગારેણં, તસ્સભંતે, પડિક્કમામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપ્પાણં વોસિરામિ. ॥ ૨ ॥

पाठ ३६ मो प्रतिक्रमण पाळवानो.

સ્વામિનાથ, ૧. સામાયક, ૨. ચઉવિસત્થો, ૩. વંદણા, ૪. પ્રતિક્રમણ, ૫. કાઉસગ્ગ, ૬. પચ્ચખાણ એ છ આવશ્યક પૂરા થયા, તેહને વિષે ગાથા ૫૯, અક્ષર કાનો, માત્રા, મીંડુ, હ્રસ્વ, દીર્ઘ ઓછું, અધિક વિપરીત ભણાણું હોય તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ૧.

મિથ્યાત્વનું પ્રતિક્રમણ ૧, અવ્રતનું પ્રતિક્રમણ ૨, પ્રમાદનું પ્રતિક્રમણ ૩, કષાયનું પ્રતિક્રમણ ૪, અશુભ જોગનું પ્રતિક્રમણ ૫, એ પાંચ પ્રતિક્રમણ એકસો ચોવીસ દોષ ટાળીને સમી રીતે પડિકમ્યાં ન હોય, તો તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કડં. ૨

ગયા કાળનું પ્રતિક્રમણ, વર્તમાનકાળનો સંવર, આવતા કાળના પચ્ચખાણ, કરેમિ મંગલં, મહામંગલ, થયત્થુઈ મંગલં. ૩ ॥ ૩૬ ॥ (અહીં ત્રણ "નમોત્થુણં" કહેવાં.)

॥ શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર સમાપ્તમ્ ॥

" ઉપવાસનાં પચ્ચખાણ "

કાલ સુર્ય ઉગે ચઉવિહંપિ આહારં પચ્ચખાણ, અસણં, પાણં, ખાઇમં, સાઇમં, અનત્થાણાભોગેણં, સહસ્સાગારેણં, અપ્પાણં વોસિરામિ. ॥ ૧ ॥

શ્રી છ કાયના બોલ.

અથ છકાયના બોલ લખ્યા છે. પ્રથમ છકાયના નામ કહે છે. પહેલે બોલે ઈંદ્રીથાવરકાય ૧, બંભી થાવરકાય ૨, સપિથાવરકાય ૩, સુમતિથાવરકાય ૪, પયાવચથાવરકાય ૫, જંગમકાય ૬, એ છકાયના નામ કહ્યાં, હવે ગોત્ર કહે છે. પૃથ્વીકાય ૧, અપકાય ૨, તેઉકાય ૩, વાઉકાય ૪, વનસ્પતીકાય ૫, ત્રસકાય ૬, એ છ ગોત્ર કહ્યાં.

હવે પૃથ્વીકાયના બે ભેદ છે. સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. તે આપણી નજરે ન આવે. કેવલજ્ઞાની જાણે દેખે, ૧. હવે બાદર પૃથ્વીકાયના નામ કહે છે. પહેલે બોલે માટી ને મીઠાની જાત ૧. બીજે ખડી ને ખારાની જાત ૨, ત્રીજે કાળમિંઢ મરડીયા પહાણા ને સિલ્લાની જાત ૩, ચોથે હીંગલો ને હડતાળની જાત ૪, પાંચમે ગેરૂ ને ગોપીચંદનની જાત ૫, છઠે રત્ન પરવાળાની જાત ૬, સાતમે બોલે સોનું, રૂપું, ત્રાંબુ, લોઢું વગેરે ધાતુની જાત તથા સોળ જાતના રત્ન આદિ તેંતાલીસ જાતની પૃથ્વીકાય છે. તેમાં સુંવાળી અને ખરખરી (કઠણ) એવા બે ભેદ છે. તેમાં સુવાળીના સાત ભેદ ને ખરખરીના છત્રીસ ભેદ, એ તેંતાલીસ જાતની પૃથ્વીકાય છે. તેના

એક એક કકડામાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. તેમાંથી જુવાર તથા પીલું જેટલી પૃથ્વીકાય લઈએ, તેમાંથી એક એક જીવ નીકળીને પારેવા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનના જંબુદ્વીપમાં સમાય નહિ એમ જાવત અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર ભરાય એટલા જીવ છે. તેના કુળ બાર લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર મુહૂર્તનું છે. ઉત્કૃષ્ટ જુદુ જુદુ, તે નીચે મુજબ—સુકુમાળ માટીનું એક હજાર વરસનું, શુદ્ધ માટીનું બાર હજાર વરસનું, વેળુ (રેતી) નું ચૌદ હજાર વરસનું, મણુસીલનું સોળ હજાર વરસનું, કાંકરાનું અઢાર હજાર વરસનું, ખર તે કઠણ પૃથ્વી વજ્ર, હીરા વગેરે તેનું બાવીસ હજાર વરસનું આયુષ્ય છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ ઇતિ પૃથ્વીકાય સમાસ. ૧

હવે અપકાય તે પાણી, તેના બે ભેદ છે. સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. તે આપણી નજરે ન આવે, ફક્ત કેવળી દેખે. હવે બાદર પાણીના નામ કહે છે. પહેલે બોલે વરસાદ ને કરાના પાણી ૧, બીજે બોલે ઝાકળ ને ધુમરના પાણી ૨, ત્રીજે કુવા, તળાવ ને નદીના પાણી ૩, ચોથે દરીઆ ને ઝરણાના પાણી ૪, ખારા ખાટા પાણી ૫, મોળા મીઠા પાણી ૬, જુદા જુદા રસના સાત સમુદ્ર છે તેના પાણી, લવણ સમુ-

દ્રનું પાણી ખારૂં છે, કાળોદધી સમુદ્રનું પાણી મીઠું, કાળું ને ભારે છે, એક સમુદ્રનું ઘીના રસ સરીખું છે, એક સમુદ્રનું દુધના રસ સરીખું છે, પુષ્કર અને સયંભુરમણ એ બે સમુદ્રનું મીઠું, આછું, હલકું ને પથ્ય છે, ને એક સમુદ્રનું પાણી મદિરાના રસ સરખું છે. ૭. બાકી અસંખ્યાતા સમુદ્રના પાણી શેરડીના રસ જેવા છે, એ આદિ ઘણી જાતના પાણી છે, તેના એક બીંદુમાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. તેમાંથી એક એક જીવ નીકળીને સરસવના દાણા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનના જંબૂદ્વીપમાં સમાય નહિં. "પૂર્વની પેરે" તેના કૂળ સાતલાખ કરોડ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર મુહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું સાત હજાર વરસનું છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ॥ ૨ ॥

હવે **તેઉકાય** તે અગ્નિ. તેના બે ભેદ. સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. તે આપણી નજરે ન આવે. કેવળજ્ઞાની જાણે દેખે, ૧. હવે બાદર અગ્નિના નામ કહે છે. પેહેલે બોલે ચૂલા ને ભઠ્ઠીની અગ્નિ, ૧. ધુમાડા ને તાપણીની અગ્નિ, ૨. ચકમક ને વિજળીની અગ્નિ, ૩. દીવા ને ઉમાડાની અગ્નિ, ૪. ધગધગતા લોઢા ને અરણીની અગ્નિ, ૫. એ આદે દઇને ઘણી જાતની અગ્નિ છે, તેના એક તણખામાં અસંખ્યાતા જીવ ભગવંતે કહ્યા

છે. તેમાંથી એક એક જીવ નીકળીને ખસખસના દાણા જે-
વડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનના જંબુદ્વીપમાં સમાય
નહિ. તેના કુળ ત્રણ લાખ કરોડ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય
અંતર મુહૂર્ત્તનું, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ અહોરાત્રીનું છે. તેની દયા
પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ૩.

હવે **વાઉકાય** તે વાયરો, તેના બે ભેદ છે. સૂક્ષ્મ ને
બાદર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. તે આપણી નજરે
ન આવે. જ્ઞાની જાણે દેખે, ૧. હવે બાદર વાયરાના નામ
કહે છે. ઊગમણો ને આથમણો વા, ૧. ઉત્તર ને દક્ષિણનો
વા, ૨. ઉંચો નીચો ને ત્રીછો વા, ૩. વંટોળીઓ ને
મંડળીઓ વા, ૪. ગુંજવા ને સુધવા, ૫. એ આદે દઇને
ઘણી જાતનો વાયરો છે, તે કેમ કરી હણાય છે? તે કહે
છે. ઉઘાડે મોઢે બોલ્યે, ઝાપટ નાંખવે, સુપડે સોવે, ઝાટ-
કવે, કાંતવે, પીંજવે, ટાબોટા વગાડવે, વીંઝણે વીંઝવે એટલે
હલાવે, હીંચોળે હીંચકવે, એ આદે દઇને ઘણી જાતના
શસ્ત્રે કરી હણાય છે. તેમાં એકવાર ઉઘાડે મોઢે બોલે
અસંખ્યાતા જીવ હણાય છે. તેમાંથી એક એક જીવ નીક-
ળીને વડના બીજ જેવડી કાયા કરે તો લાખ જોજનના
જંબુદ્વીપમાં સમાય નહિ. તેના કૂળ સાતલાખ કરોડ છે.
તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર મુહૂર્ત્તનું, ઉત્કૃષ્ટ ત્રણ હજાર
વર્ષનું છે, તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ
પામીએ. ૪.

હવે પાંચમે બોલે વનસ્પતિકાય. તેના બે ભેદ. સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે આખા લોકમાં ભર્યા છે. તે આપણી નજરે ન આવે જ્ઞાની જાણે દેખે. હવે બાદર વનસ્પતિકાય તેના બે ભેદ. પ્રત્યેક ને સાધારણ. પ્રત્યેક તે કોને કહીએ? એક શરીરે એક એક જીવ હોય તેને પ્રત્યેક કહીએ, ૧. એક શરીરે અનંતા જીવ હોય તેને સાધારણ કહીએ, ૨. હવે પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયના નામ કહે છે. પહેલે બોલે વૃક્ષ ને વેલાની જાત, ૧. બીજે રીંગણી, તુલસી ને ગુલમની જાત, ૨. ત્રીજે એરડા, આકડા ને ધંતુરાની જાત, ૩. દાડમ, શેરડી ને કેળાંની જાત, ૪. ધ્રો, કેવડો, ને તરણાની જાત ૫. ફુલ, કમળ ને નાગરવેલની જાત, ૬. બોરડી, કેવડો, કસેળાની જાત, ૭. જુવાર, બાજરો, મઠ, મકઈની જાત, ૮. સુવા, મોધરી, તાંજળજો, વાલોળફળીની જાત, ૯. એ આદિ દઈને ઘણી જાતની પ્રત્યેક વનસ્પતિ છે. તેમાં ભગવંતે ત્રણ પ્રકારના જીવો કહ્યા છે, સંખ્યાતા ૧, અસંખ્યાતા ૨. અને અનંતા ૩. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્તનું ઉત્કૃષ્ટ દસહજાર વરસનું છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ૫.

હવે સાધારણ વનસ્પતિકાયના નામ કહે છે. પહેલે લીલફુલ ને સેવાળની જાત, ૧. બીજે ગાજર મુળાની જાત, ૨. ત્રીજે ડુંગળી લસણની જાત, ૩. ચોથે આદુ ને ગરમરની જાત, ૪. પાંચમે કંટાળો થોર, ખુરસાણી, કુંવાર,

સેલરાની જાત ૫. છઠે મોથ ને લુણીની જાત ૬. ઉગતા અંકુર ને કુણી કાકડીની જાત ૮. એ આદે ઘણી જાતની સાધારણ વનસ્પતિ છે. એક કંદમૂળના કકડામાં અસંખ્યાતા શરીર છે ને એક એક શરીરે અનંતા જીવ છે. તે સમયે સમયે એક એક જીવ કાઢતાં અનંતે કાળે પણ એક શરીર ખાલી ન થાય પણ ઘણે અનંતે કાળે ખાલી થાય. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું ને ઉત્કૃષ્ટું દશ હજાર વર્ષનું છે. તે બેનાં કૂળ અઠાવીશ લાખ ક્રોડ છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ૫.

હવે ત્રસ કાય તેના ચાર ભેદ. બેઇંદ્રિય ૧. તેઇંદ્રિય ૨. ચઉરિંદ્રિય ૩. પંચેંદ્રિય ૪. હવે બેઇંદ્રિયના બે ભેદ. અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા. બેઇંદ્રિય કોને કહીએ ? જેને કાયા ને જીભ્યા. કાયા તે સ્પર્શેન્દ્રિય ને જીભ્યા તે રસેંદ્રિય એ બે ઇંદ્રિય હોય તેને બેઇંદ્રિય કહીએ. તેના નામ—જળો ને પોરાની જાત ૧. કીડા, કરમીઆ, સરમીયાની જાત ૨. માંમણમુંડા ને અળસીયાની જાત ૩. લટલાળની જાત ૪. શંખ છીપ ને કોડાની જાત ૫. એ આદે દઇને ઘણા જાતના બેઇંદ્રિય જીવ છે. તેના કૂળ સાતલાખ ક્રોડ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર મુહૂર્ત્તનું, ઉત્કૃષ્ટુ બાર વરસનું છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ.

હવે તેઇંદ્રિયના બે ભેદ. અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા. તેઇંદ્રિય કોને કહીએ ? કાયા તે સ્પર્શેંદ્રિય, મુખ તે રસેંદ્રિય ને

નાશીકા તે ઘ્રાણેંદ્રિય એ ત્રણ ઇંદ્રિય હોય તેને તેઇંદ્રિય કહીએ. તેના નામ—જું લીંખની જાત ૧. ચાંચડ માંકડની જાત ૨. કીડી કંથવાની જાત ૩. માટલા ને ધનેડાની જાત, ૪. જુવા, ઇતડી ગીંગોડાની જાત, ૫. ધીમેલ, ઉધઈ ને ગધૈયાની જાત ૬. કાનખજુરા ને મકોડીની જાત ૭. એ આદે ઘણી જાતના તેઇંદ્રિય જીવ છે. તેના કૂળ આઠ લાખ ક્રોડ છે. તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્તનું, ઉત્કૃષ્ટુ ઓગણપચાસ દિવસનું, તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ૨.

હવે ચઉરિંદ્રિયના બે ભેદ. અપ્રજાપ્રા ને પ્રજાપ્રા, ચઉરિંદ્રિય તે કોને કહીએ? કાયા, મુખ, નાશીકા ને આંખ. કાયા તે સ્પર્શેંદ્રિય, મુખ તે રસેંદ્રિય, નાશીકા તે ઘ્રાણેંદ્રિય, આંખ તે ચક્ષુ ઇંદ્રિય એ ચાર ઇંદ્રિય હોય તેને ચઉરિંદ્રિય કહીએ. માખી ને મસલાની જાત ૧. ડાસ ને મચ્છરની જાત ૨. ભમરા, તીડ, પતંગની જાત ૩. કરોળીયા, કંસારીની જાત ૪. વીંછી, ખડમાંકડીની જાત ૫. બગા, ધુડીયા ને કુદાની જાત ૬. એ આદે ઘણી જાતના ચઉરિંદ્રિય જીવ છે, તેના કૂળ નવ લાખ ક્રોડ છે, તેનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનુ ઉત્કૃષ્ટુ છ માસનું છે. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ. ૩.

હવે પંચેંદ્રિય તે કોને કહીએ? કાયા, મુખ, નાશીકા, આંખ ને કાન (શ્રોતેંદ્રિય) એ પાંચ ઇંદ્રિ હોય તેને પચેં-

દ્રિય કહીએ, તેની ચાર જાત—નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય ને દેવતા. તેમાં નારકીનાં સાત નરક, તેના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એમ ચૌદ ભેદ નારકીના. તેની કુળ કોડી ૨૫ લાખ ક્રોડ છે. તિર્યંચના પાંચ ભેદ–જળચર, થળચર, ઉરપર, ભુજપર, ને ખેચર એ પાંચ સમુર્ચ્છિમ ને એ પાંચ ગર્ભજ, એમ પાંચ દુ દસ તેના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં દસ દુ વીશ ભેદ તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનાં જાણવા.

હવે તિર્યંચ પંચેંદ્રિયની કુળ કોડી જુદી જુદી કહે છે. જળચરની સાડાબાર લાખ ક્રોડ, થળચરની દસલાખ ક્રોડ, ઉરપરની દસ લાખ ક્રોડ, ભુજપરની નવ લાખ ક્રોડ, ખેચરની બાર લાખ ક્રોડ, એમ તિર્યંચની કૂળ કોડી જાણવી.

હવે મનુષ્યના ચાર ભેદ તે કહે છે—પંદર કર્મભૂમિના, ત્રીસ અકર્મભૂમિના, છપન અંતરદ્વીપાના મનુષ્ય, એ ત્રણે એકસો ને એક ક્ષેત્રનાં અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં એકસો એક દુ બસેં બે ભેદ થયા, હવે ચોથા ભેદમાં ચૌદ સ્થાનકના સમુર્ચ્છિમ મનુષ્ય તે પણ એકસો એક ક્ષેત્રમાં ઉપજે છે તે અપ્રજાપ્તા છે માટે એકસો એક ભેદ તેના. એમ સર્વ મળીને ત્રણસેં ને ત્રણ ભેદ મનુષ્યના છે, તેના કૂળ બાર લાખ ક્રોડ છે.

હવે દેવતાના ચાર ભેદ છે—ભવનપતિ ૧. વાણવ્યંતર ૨. જ્યોતષી ૩. વૈમાનીક ૪. ચારે જાતના નવાણું ભેદ થાય, તેના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એમ એકસો અડાણું ભેદ દેવતાના જાણવા. તેના કુળ છવીસ લાખ ક્રોડ છે. હવે નાર-

કીનું આઉખું જઘન્ય દશ હજાર વરસનું, ઉત્કૃષ્ટુ તેત્રીસ સાગરોપમનું, તિર્યંચનું આઉખું જ૦ અં. ઉ૦ ત્રણ પલ્યનું, મનુષ્યનું આઉખું જ૦ અંતર્મુહૂર્તનું, ઉ૦ ત્રણ પલ્યનું, દેવતાનું આઉખું જ૦ દસહજાર વરસનું, ઉ૦ તેત્રીસ સાગરોપમનું. એમ આઉખું જાણવું. સર્વ એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય ને પંચેંદ્રિય એ સર્વના મળીને પાંચસેં ને ત્રેસઠ ભેદ જીવના જાણવા. તેનો વિસ્તાર નવતત્ત્વથી જાણવો. તેની દયા પાળીએ તો અનંતા મોક્ષના સુખ પામીએ.

શ્રી છકાયના બોલ સંપૂર્ણ.

સ્તુતિ.

નમું પંચ પરમેષ્ટ દેવને, કરૂં નિત્ય નિત્ય તેની સેવને.
ચાર કર્મ ઘનઘાતી ખપાવ્યાં, વંદુ દેવ અરિહંતને. નમું૦ ૧
આઠે કર્મના ઓઘ ઉડાડયા, પ્રણમું સિદ્ધ ભગવંતને. નમું૦ ૨
પાયે પડું પ્રેમે આચાર્યજીને, છત્રીસ મહાગુણી સંતને. નમું૦ ૩
પચીશ ગુણ શ્રીઉપાધ્યાયજીના, ધન્ય મહાબુદ્ધિવંતને. નમું૦ ૪
મહાવ્રતધારી મહા ઉપકારી, સત્તાવીશ ગુણી સંતને. નમું૦ ૫
વલ્લભ ભાવે વંદન કરતા, આણે નક્કી ભવ અંતને. નમું૦ ૬

શ્રી નવતત્ત્વ.

હવે વિવેકી સમકીતદૃષ્ટિ જીવને નવ પદાર્થ જેવા છે તેવા તથારૂપ બુદ્ધિ પ્રમાણે ગુરૂ આમન્યાયથી ધારવા જોઇએ માટે તે નવ પદાર્થના નામ કહે છે. જીવતત્ત્વ, અજીવતત્ત્વ, પુણ્ય તત્ત્વ, પાપ તત્ત્વ, આશ્રવ તત્ત્વ, સંવર તત્ત્વ, નિર્જરા તત્ત્વ, બંધ તત્ત્વ, અને નવમો મોક્ષ તત્ત્વ.

હવે પહેલો જીવતત્ત્વ કોને કહીએ? ચૈતન્ય લક્ષણ, સદા સઉપયોગી, અસંખ્યાત પ્રદેશી, સુખ દુઃખનો જાણ, સુખ દુઃખનો વેદક, પર્યાયવંત ને પ્રાણનો ધારણ કરનાર તેને જીવ તત્ત્વ કહીએ ૧. અજીતતત્ત્વ તે કોને કહીએ? જડ લક્ષણ, ચૈતન્યરહીત તેને અજીવતત્ત્વ કહીએ ૨ પુણ્ય તે શુભ કમાણીએ કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી જેના ફળ ભોગવતાં આત્માને મીઠા લાગે તેને પુણ્ય તત્ત્વ કહીએ ૩. પાપ તત્ત્વ તે કોને કહીએ? અશુભ કમાણીયે કરીને અશુભ કર્મના ઉદયે કરી જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં કડવાં લાગે (દુઃખ થાય) તેને પાપ તત્ત્વ કહીએ ૪. આશ્રવ તે અવ્રત ને અપચ્ચખાણે કરી, વિષય કષાયને સેવવે કરી, આત્મારૂપ તળાવને વિષે, ઇંદ્રિઆદિક ધડનાળે (છીદ્રે) કરી કર્મ પાપરૂપ જળનો પ્રવાહ આવે, તેને આશ્રવ

તત્ત્વ કહીએ ૫. સંવર તે જીવરૂપ તળાવને વિષે કર્મરૂપ જળને વ્રત પચ્ચખાણાદિક દ્વાર દઈ રોકીએ તેને સંવર તત્ત્વ કહીએ ૬. નિર્જરા તે આત્માના પ્રદેશથી બારે ભેદે તપશ્ચર્યાયે કરી, દેશ થકી કર્મનું નિર્ઝરવું (દુર થવું) તેને નિર્જરા તત્ત્વ કહીએ ૭. બંધ તે આત્માના પ્રદેશને કર્મ પુદ્ગળના દળ ખીર નીરનીપરે, લોહપિંડ અગ્નિની પરે લોલીભૂત થઈ જીવ અને કર્મ માંહોમાંહે એકઠા થઈ બંધાય તેને બંધ તત્વ કહીએ ૮. સકળ આત્માના પ્રદેશથી સકળ કાર્યની સિદ્ધિ થાય તેને મોક્ષ તત્ત્વ કહીએ, એ નવ પદાર્થમાં જીવ ને અજીવ એ બે જાણવા જોગ છે. પુણ્ય, સંવર, નિર્જરા અને મોક્ષ એ ચારે આદરવા જોગ છે. પાપ, આશ્રવ અને બંધ એ ત્રણ છાંડવા જોગ છે. હવે જીવનો એક ભેદ. સકલ જીવોનું ચૈતન્ય લક્ષણ એક છે માટે સંગ્રહ-નયે કરી એક ભેદે જીવ કહીએ તથા બે પ્રકારે પણ જીવ કહીએ. ત્રસ ને થાવર. બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય તેને ત્રસ કહીએ ૧. થાવર એટલે સ્થિર રહે તેને થાવર કહીએ તે પૃથ્વી, અપ, તેઉ, વાઉ, વનસ્પતિ ૨. બે પ્રકારે જીવ, સિદ્ધ અને સંસારી તથા ત્રણ ભેદે જીવ, સ્ત્રીવેદ, પુરૂષવેદ, નપુંસકવેદ. વળી ત્રણ પ્રકારે જીવ. ભવસિદ્ધિઆ, અભવસિદ્ધિયા, નોભવસિદ્ધિયાનોઅભવસિદ્ધિયા, તથા ચાર ભેદે જીવ, નારકી, તીર્યંચ, મનુષ્ય ને દેવતા વળી ચાર પ્રકારે જીવ, ચક્ષુદર્શની ૧. અચક્ષુદર્શની ૨. અવધિદર્શની ૩.

કેવળદર્શની ૪. તથા પાંચ પ્રકારે જીવ—એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, પંચેંદ્રિય. વળી પાંચ પ્રકારે જીવ, સજોગી, મનજોગી, વચનજોગી, કાયજોગી, અજોગી, તથા છ પ્રકારે જીવ, પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાય. વળી છ પ્રકારે જીવ, સકષાયી, ક્રોધકષાયી, માનકષાયી, માયાકષાયી, લોભકષાયી, અકષાયી, તથા સાત પ્રકારે જીવ—નારકી, તિર્યંચ, તિર્યંચણી, મનુષ્ય, મનુષ્યણી, દેવતા, દેવી તથા આઠ પ્રકારે જીવ, સલેશી, કૃષ્ણલેશી, નીલલેશી, કાપુતલેશી, તેજુલેશી, પદ્મલેશી, શુક્લલેશી, અલેસી, તથા નવ પ્રકારે જીવ, પૃથ્વી, અપ, તેઉ, વાઉ, વનસ્પતિ, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, પંચેંદ્રિય, તથા દસ ભેદે જીવ, પાંચ સ્થાવર, ચાર ત્રસ ને સિદ્ધ, તથા અગીઆર ભેદે જીવ, એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, પંચેંદ્રિય, એ પાંચના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં દસ ને અનેંદ્રિય તે ઇંદ્રિય રહિત, એવં અગ્યાર, તથા બાર ભેદે જીવ, પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, નારકી, તિર્યંચ પંચેંદ્રિય મનુષ્ય ને દેવતા એવં બાર. હવે તેર પ્રકારે જીવ કૃષ્ણલેશી, નીલલેશી. કાપુતલેશી, તેજુલેશી, પદ્મલેશી, ને શુકલલેશી, એ છના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા, એવં છ દુ બાર, ને અલેશી એ મળીને તેર ભેદ થયા. હવે ચઉદ પ્રકારે જીવ સુક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો, બાદર એકેંદ્રિયનો

અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો, બેઇંદ્રિયનો અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો, તેઇંદ્રિયનો અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો, ચઉરિંદ્રિયનો અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો,સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપ્રજાપ્તો ને પ્રજાપ્તો, એ ચઉદ પ્રકારે જીવ હવે વ્યવહાર વિસ્તારનયે કરી સર્વ સંસારી જીવના ૫૬૩ ભેદ કહે છે.

હવે પ્રથમ નારકીના ચોદ ભેદ કહે છે. સાત નરક તેના નામ કહે છે—ઘમા ૧. વંશા ૨. શિલા ૩. અંજણા ૪, રિઠા ૫. મઘા ૬. માઘવઇ ૭. હવે તેના ગોત્ર કહે છે. રત્નપ્રભા ૧. સકરપ્રભા ૨. વાલુપ્રભા ૩. પંકપ્રભા ૪. ધૂમપ્રભા ૫. તમપ્રભા ૬. તમતમાપ્રભા ૭. એ સાતે નરકના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં સાત દુ ચોદ ભેદ નારકીના જાણવા. હવે તિર્યંચના અડતાળીસ ભેદ કહે છે. પૃથ્વી, પાણી, તેઉ, વાઉ, એ ચાર સૂક્ષ્મ ને બાદર, એવં આઠ, એ આઠના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા, એવં આઠ દુ સોલ ને વનસ્પતિના ત્રણ ભેદ, સૂક્ષ્મ, પ્રત્યેક, સાધારણ એ ત્રણના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં ત્રણ દુ છ, એ છ ને આગલા સોલ મળી બાવીશભેદ એકેંદ્રિયના થયા. ત્રણવિગલેંદ્રિય તે બેઇંદ્રિય તેઇંદ્રિય ચોરેંદ્રિય એ ત્રણના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં છ ને આગલા બાવીશ કુલ અઠાવીશ થયા. હવે જળચર, થળચર, ઉરપર, ભુજપર, ખેચર એ પાંચ સમુચ્છિમ ને ગર્ભજ એવં દશ, તેના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં વીશ. કુલ અઠાવીશ ને વીશ અડતાલીશ ભેદ તિર્યં-

ચના કહ્યા. હવે ત્રણુસેં ત્રણુ ભેદ મનુષ્યના કહે છે. પંદર કર્મભૂમિના મનુષ્ય, ત્રીસ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય, છપન અંતરદ્વીપાના મનુષ્ય, એવં એકસો એક ક્ષેત્રના ગર્ભજ મનુષ્ય તેના અપ્રજાપ્તા ને પ્રજાપ્તા એવં બસેંબે ને એકસો એક ક્ષેત્રના સમુચ્છિમ મનુષ્ય તે અપ્રજાપ્તા, એવં ત્રણુસેં ને ત્રણુ ભેદ થયા. હવે એકસો એક ક્ષેત્રનો વિસ્તાર કહે છે. કર્મભૂમિ ને કોને કહીએ? અસી એટલે તરવાર પ્રમુખ હથિયારનું બાંધવું, મસી અટલે તરવાર પ્રમુખ હથિયારનું બાંધવું, મસી એટલે લખવું, કૃષી એટલે ખેડ કરવી, એ ત્રણુ પ્રકારના વ્યાંપારે કરી આજીવિકા ચલાવે તેને કર્મભૂમિના મનુષ્ય કહીએ. તે કર્મભૂમિના પંદર ક્ષેત્ર છે તે કહે છે પાંચ ભરત, પાંચ ઇરવત, પાંચ મહાવિદેહ, એ પંદર ક્ષેત્ર કયાં છે? તે કહે છે. એક લાખ જોજનનો જંબૂદ્વીપ છે, તેમાં એક ભરત, એક ઇરવત ને એક મહાવિદેહ એ ત્રણુ છે. જબુદ્વીપને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણુ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખંડ દ્વીપ છે, તેમાં બે ભરત, બે ઇરવત ને બે મહાવિદેહ એમ છ ક્ષેત્ર છે. ધાતકીખંડને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાળોદધી સમુદ્ર છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો અર્ધપુષ્કર દ્વીપ છે, તેમાં બે ભરત, બે ઇરવત, બે મહાવિદેહ એમ છ ક્ષેત્ર છે. એ પંદર ક્ષેત્ર કર્મભૂમિના કહ્યાં. હવે ત્રીશ અકર્મભૂમિના મનુષ્ય કહે છે.

અકર્મભૂમિ તે કોને કહીએ? અસી, મસી ને કૃષી એ ત્રણ પ્રકારના વ્યાપાર રહિત ને દસ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષે કરીને જીવે તેને અકર્મભૂમિના મનુષ્ય કહીએ. તે કિયા? પાંચ હેમવય, પાંચ ઈરણવય, પાંચ હરિવાસ, પાંચ રમકવાસ, પાંચ દેવગુરૂ, પાંચ ઉત્તર ગુરૂ, એવં ત્રીસ, તે ક્યાં છે? એક હેમવય, એક ઈરણવય, એક હરિવાસ, એક રમકવાસ, એક દેવકુરૂ, એક ઉત્તરકુરૂ, એ છ ક્ષેત્ર જંબૂદ્રીપમાં છે. હેમવય પ્રમુખ બબે ક્ષેત્ર ધાતકીખંડ દ્વીપમાં છે. એવં અઢાર ને હેમવય પ્રમુખ બબે ક્ષેત્ર અર્ધપુષ્કર દ્વીપમાં છે. એ કુલ ત્રીસ ક્ષેત્ર અકર્મભૂમિના મનુષ્ય કહ્યાં. હવે છપન અંતરદ્વીપના મનુષ્ય કહે છે. જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર ચૂલ હેમવંત નામે પર્વત છે, તે પીલો સોનાનો છે, સો જોજનનો ઉંચો છે, સો ગાઉનો ઉંડો છે, ઉત્તર દક્ષિણ એક હજાર બાવન જોજન ને બાર કળાનો પહોળો છે. પૂર્વ પશ્ચિમ ચોવીસ હજાર નવસેં બત્રીસ જોજનનો લાંબો છે. તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બબે ડાઢાં નીકળી છે એમ ગ્રંથમાં અધિકાર છે. એક એક ડાઢા ચોરાસીસેં ચોરાસીસેં જોજનની ઝાઝેરી લાંબી છે, તે એક એક ડાઢા ઉપર સાત સાત અંતર દ્વીપા છે, તે ચાર ડાઢા ઉપર સાત ચોક અઠાવીસ અંતર દ્વીપા છે. તેમજ ઇરવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર શિખરી પર્વત છે, તે પણ ચૂલ હેમવંત સરિખો જાણવો. તેને પણ પૂર્વ પશ્ચિમે બબે ડાઢા નીકળેલી છે, તે એક એક ડાઢા ઉપર

સાત સાત અંતર દ્વીપા છે. એવં અઠાવીસ દુ છપન અંતર દ્વીપા જાણવા. તે એક સો એક ક્ષેત્રના સમુર્છિમ મનુષ્ય ચૌદ સ્થાનકમાં ઉપજે છે, તે કહે છે. ઉચ્ચારેસુ વા–તે વડી નીતમાં ઉપજે ૧, પાસવણેસુ વા–તે લઘુ નીતમાં ઉપજે ૨, ખેળેસુ વા–તે બળખામાં ઉપજે ૩, સંઘાણેસુ વા–તે નાકની લીંટમાં ઉપજે ૪, વંતેસુ વા–તે વમનમાં ઉપજે ૫, પીતેસુ વા–તે લીલાં પીળા પીતોડામાં ઉપજે ૬, પુએસુ વા–તે પરૂમાં ઉપજે ૭, સોણીએસુ વા–તે લોહીમાં ઉપજે ૮, સુક્કેસુ વા–તે વીર્યમાં ઉપજે ૯, સુક્ક પોગલપરિસાડીએસુ વા–તે વીર્યાદિકના પુદ્ગલ સુકાણા, તે ફરીથી ભીના થાય તેમાં ઉપજે ૧૦, વિગયજીવકલેવરેસુ વા–તે મનુષ્યના કલેવરમાં ઉપજે ૧૧, ઈત્થીપુરિસસંજોગેસુ વા–તે સ્ત્રી પુરૂષના સંજોગમાં ઉપજે ૧૨, નગરનિધમણેસુ વા–તે નગરની ખાળ પ્રમુખ ગટરમાં ઉપજે ૧૩, સવ્વેસુચેવ અસુઈઠાણેસુ વા–તે સર્વ અશૂચિના સ્થાનકોમાં ઉપજે ૧૪, એવં સર્વ મળીને ત્રણસેં ત્રણ ભેદ મનુષ્યના કહ્યા. હવે દેવતાના એક સો અઠાણું ભેદ કહે છે. તેમાં દસ ભવનપતિ તેના નામ–અસુરકુમાર, નાગકુમાર, સુવર્ણકુમાર, વિદ્યુતકુમાર, અગ્નિકુમાર, દ્વીપકુમાર, ઉદધિકુમાર, દિશાકુમાર, પવનકુમાર, સ્તનિતકુમાર ૧૦. હવે પંદર પરમાધામીના નામ કહે છે–અંબ, અંબરિસ, સામ, સબળ, રૂદ્ર, વૈરૂદ્ર, કાળ, મહાકાળ, અસિપુત્ર, ધનુષ્ય, કુંભ, વાળુ, વેતરણી, ખરસ્વર, મહાઘોષ

૧૫. હવે સોળ વાણવ્યંતરના નામ કહે છે–પિશાચ, ભૂત, જક્ષ, રાક્ષસ, કિન્નર, કિંપુરૂષ, મહોરગ, ગાંધર્વ, આણપન્ની, પાણપન્ની, ઇસિવાઇ, ભૂઇવાઈ, કંદીય, મહાકંદીય, કોહંડ, પયંગદેવ, એ ૧૬. હવે દસ જંભકાના નામ કહે છે–આણજંભકા, પાણજંભકા, લયણજંભકા, સયણજંભકા, વત્થજંભકા, પુષ્પજંભકા, ફળજંભકા, બીયજંભકા, વિજ્જુજંભકા, અવિયતજંભકા ૧૦. હવે દસ જ્યોતિષીના નામ–ચંદ્રમા, સૂર્ય, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારા, એ પાંચ ચર તે અઢીદ્વીપમાં છે, ને પાંચ સ્થિર તે અઢી દ્વીપ બહાર છે. એવં ૧૦. હવે ત્રણ કિલ્વિષીના નામ કહે છે–ત્રણ પલીયા, ત્રણ સાગરીયા, તેર સાગરીયા. હવે નવ લોકાંતિકના નામ–સારસ્વત, આદિત્ય, વહનિ, વરૂણ, ગર્દતોયા, તોશિયા, અવ્યાબાધ, અગિચ્ચા, રિઠ્ઠા એવં ૯. હવે બાર દેવલોકના નામ–સુધર્મા, ઇશાન, સનતકુમાર, માહેંદ્ર, બ્રહ્મલોક, લંતક, મહાશુક્ર, સહસાર, આણત, પ્રાણત, આરણ, અચ્યુત, એવં ૧૨. હવે નવ ગ્રૈવેયકના નામ કહે છે. ભદ્દે, સુભદ્દે, સુજાએ, સુમાણસે, પ્રીયદંસણે, સુદંસણે, આમોહે, સુપડિબધ્ધે, જસોધરે એવં ૯. હવે પાંચ અનુત્તર વિમાનના નામ. વિજય, વિજયંત, જયંત, અપરાજીત, સર્વાર્થસિદ્ધ, એ ૫. એવં સર્વ મળીને નવાણું જાતના દેવતા. તેના અપ્રજાતા ને પ્રજાપ્તા, એવં નવાણું દુ એકશો અઠાણું ભેદ દેવતાના જાણવા. ચારે ગતિના સર્વ મળીને ત્રેસઠ ભેદ જીવના જાણવા. ઇતિ.

બીજો અજીવતત્ત્વ કહે છે. હવે પ્રથમ અજીવતત્ત્વના ચૌદ ભેદ કહે છે. ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય. એ ત્રણ દ્રવ્યના એક એક દ્રવ્યના ત્રણ ત્રણ ભેદ થાય છે, તે કહે છે. ધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ ૧, દેશ ૨, પ્રદેશ ૩, અધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ ૪, દેશ ૫, પ્રદેશ ૬, આકાશાસ્તિકાયનો સ્કંધ ૭, દેશ ૮, પ્રદેશ ૯, ને અદ્ધા સમયકાળ ૧૦ એ દશ ભેદ અરૂપી અજીવના કહ્યા. હવે પુદ્દગલાસ્તિકાયના ચાર ભેદ, પુદ્દગલાસ્તિકાયનો સ્કંધ ૧, દેશ ૨, પ્રદેશ ૩, પરમાણુ પુદ્દગલ ૪, એ ચાર ભેદ રૂપી અજીવના કહ્યાં. એવં કુલ ચૌદ ભેદ જાણવા. હવે વ્યવહાર વિસ્તારનયે કરી ૫૬૦ ભેદ અજીવતત્ત્વના કહે છે. તેમાં પ્રથમ ત્રીશ ભેદ અરૂપિ અજીવના કહે છે. ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય થકી એક, ક્ષેત્ર થકી લોક પ્રમાણે, કાળ થકી અનાદિ અનંત, ભાવ થકી અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ ૪, ગુણ થકી ચલણ સહાય ૫, અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યથકી એક ૬, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે ૭, કાળથકી આદિ અંત રહિત ૮, ભાવ થકી અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ ૯, ગુણથકી સ્થીર સહાય ૧૦, આકાશાસ્તિકાય દ્રવ્ય થકી એક ૧૧, ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે ૧૨, કાળથકી અનાદિ અનંત ૧૩, ભાવ થકી અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ ૧૪, ગુણ થકી અવગાહનાદાન તે વસ્તુનો સમાવવો ૧૫, હવે કાળ

દ્રવ્યથકી અનેક ૧૬, ક્ષેત્ર થકી અઢીદ્વીપ પ્રમાણે ૧૭, કાળ થકી અનાદિ અનંત ૧૮, ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે, અફાસે, અમૂર્તિ ૧૯, ગુણ થકી વર્તના લક્ષણ તે જીવઅજીવ ઉપર વર્તે છે ૨૦, આ વીશ ને પૂર્વે દસ કહ્યા તે મળી ત્રીસ ભેદ અરૂપિ અજીવના જાણવા. હવે ૫૩૦ ભેદ રૂપી અજી-વના કહે છે. તેમાં પ્રથમ વર્ણ પાંચ—કાળો ૧, લીલો ૨, રાતો ૩, પીળો ૪, ધોળો ૫, એક એક વર્ણમાંહે વીશ વીશ ભેદ લાભે તે કહે છે. બે ગંધ—પાંચ રસ, પાંચ સંઠાણ, આઠ ફરસ, એવં વીશ તે પાંચેના વીશ પંચાને સો થયા હવે ગંધ બે સુરભિગંધ નેદુર્ભિગંધ એક એક ગંધમાંહે ત્રેવીસ ત્રેવીસ ભેદ લાભે તે કહે છે. પાચ વર્ણ, પાંચ રસ, પાંચ સંઠાણ, આઠ ફરસ, એવં તેવીશ દુ છેંતાલીશ ભેદ બે ગંધના જાણવા. હવે પાંચ રસ—તીખો, કડવો, કસાયલો, ખાટો, મીઠો, ૫. એક એક રસમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે તે કહે છે. પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ સંઠાણ, આઠ ફરસ, એવં વીશ. તે પાંચના વીશ પંચા સો ભેદ રસના જાણવા. હવે પાંચ સંઠાણ કહે છે. પરિમંડળ સંઠાણ ૧, વટસંઠાણ, ૨, ત્ર્યંશ સંઠાણ ૩, ચઉરંશ સંઠાણ ૪, આયાત સંઠાણ ૫, એક એક સંઠાણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે તે કહે છે. પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ રસ, આઠ, ફરસ, એવં વીશપંચા સો ભેદ સંઠાણના જાણવા.

હવે આઠ ફરસ કહે છે. ખરખરો ૧, સુવાળો (લીસો) ૨, ભારે ૩, હળવો ૪, ટાઢો ૫, ઉનો ૬, ચોપડયો ૭,

લુખો ૮, એક એક ફરસમાં તેવીશ તેવીશ ભેદ લાભે તે કહેછે. પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ રસ, પાંચ સંઠાણ, છ ફરસ, એવં તેવીશ ભેદ લાભે. ખરખરામાં ખરખરો ને સુંવાળો બે વર્જવા. સુંવાળામાં સુંવાળો ને ખરખરો બે વર્જવા. ભારેમાં હલકો ને ભારે વર્જવો. હલકામાં ભારે ને હલકો વર્જવો. ટાઢામાં ટાઢો ને ઉનો વર્જવો, ઉનામાં પણ એ બે વર્જવા. લુખામાં લુખો ને ચોપડયો એ બે વર્જવા. ચોપડયામાં પણ એ બે વર્જવા. એમ બબે ફરસ વર્જવા. એમ એક ફરસના તેવીસ ભેદ પ્રમાણે આઠ ફરસના એકસો ચોરાસી ભેદ જાણવા. પૂર્વે કહ્યા તે ત્રીસ ભેદ અરૂપી અજીવના, સો પાંચ વર્ણના, છેંતાળીશ બે ગંધના, સો પાંચ રસના, સો પાંચ સંઠાણના, એકસો ચોરાસી આઠ ફરસના, કુલ મળીને ૫૬૦ ભેદ અજીવતત્ત્વના જાણવા. ઇતિ અજીવતત્ત્વ સમાપ્ત.

હવે ત્રીજો પુણ્યતત્ત્વ કહે છે. હવે તેમાં નવ પ્રકારે પુણ્ય ઉપરાજે તે કહે છે. અન્ન પુન્ને–તે અન્ન આપવાથી ૧, પાણપુન્ને–તે પાણી વિગેરે આપવાથી ૨, લયણ પુન્ને–તે સાધુ મુનિરાજ આદેને જગ્યા દેવાથી ૩, સયણપુન્ને–તે શય્યા પાટ પ્રમુખ દેવાથી ૪, વત્થપુન્ને–તે વસ્ત્ર આપવાથી ૫, મનપુન્ને ૬, વચનપુન્ને ૭, કાયપુન્ને ૮, નમસ્કારપુન્ને ૯, તેના શુભ ફળ બેંતાળીસ ભેદે ભોગવે તે કહે છે. શાતાવેદની તે જેને ઉદયે જીવ શાતા પામે ૧, ઉંચ ગોત્ર તે ઉંચા કુળમ ઉપજે ૨, મનુષ્યગતિ ૩, મનુષ્યાનુ-

પૂર્વિ ૪, દેવગતિ ૫, દેવાનુપૂર્વિ ૬, પંચેંદ્રિય જાતિ કે જેના ઉદયે પંચેંદ્રિયપણું પામે ૭, પાંચ શરીર તે કહે છે. ઉદારિક શરીર ૮, વૈક્રેય શરીર ૯, આહારક શરીર ૧૦, તેજસ શરીર ૧૧, કાર્મણ શરીર ૧૨, ઉદારિકના અંગ ઉપાંગ, ૧૩, વૈક્રેયના અંગઉપાંગ ૧૪, આહારકના અંગ ઉપાંગ ૧૫, તેજસ, કાર્મણને અંગ ઉપાંગ નથી. વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ તેનો અર્થ કહે છે. વજ્ર તે ખીલી, ઋષભ તે પાટો, નારાચ તે બે પાસાના મર્કટબંધ, પ્રથમ મર્કટબંધ, તે ઉપર પાટો, તે ઉપર ખીલી એવો હાડનો સમુદાય હોય તેને વજ્રઋષભનારાચસંઘયણ કહીએ ૧૬, સમ ચઉરંશ સંઠાણ ૧૭, શુભ વર્ણ તે ધોળો, પીળો પ્રમુખ ૧૮, શુભ ગંધ તે સુરભિ ગંધ ૧૯, શુભ રસ ૨૦, શુભ સ્પર્શ ૨૧, અગુરૂ લઘુ નામ તે આકડાના કપાસની માફક શરીર હળવું નહિ તેમ લોઢાના ગોળાની માફક ભારે પણ નહિ ૨૨, પરાઘાત નામ તે જેના ઉદયથી બળીયાને જીતે ૨૩, ઉશ્વાસ નામ તે શ્વાસોશ્વાસ સુખે લે ને મુકે તે ૨૪, આતાપ નામ તે સૂર્યની માફક તેજ લાગે તે ૨૫, ઉદ્યોત નામ તે ચંદ્રમાની માફક પ્રકાશવંત થવું તે ૨૬, શુભ ચાલવાની ગતિ ૨૭, નિર્માણ નામ તે અંગના અવયવને ઠેકાણે બેસાડવું તે ૨૮, ત્રસ નામ ૨૯, બાદર નામ ૩૦, પ્રજાપ્તા-નામ ૩૧ પ્રત્યેક નામ ૩૨, સ્થિર નામ ૩૩, શુભ નામ ૩૪, સૌભાગ્ય નામ ૩૫, સુસ્વર નામ ૩૬, આદેય નામ ૩૭, જશોકીર્તિ

નામ ૩૮, દેવતાનું આઉખું ૩૯, મનુષ્યનું આઉખું ૪૦, તિર્યંચનું આઉખું જુગલવત્ ૪૧, તીર્થંકર નામ કર્મ ૪૨, એવં બેંતાળીશ ભેદ પુણ્યતત્ત્વના જાણવા. પુણ્ય તે આત્માને પવિત્ર કરે. ધર્મની સહાય દે. ચૌદમાં ગુણઠાણા સુધી પુણ્ય છે. તે વેળાવા રૂપ જાણવો. પુણ્યથી મળેલ શુભ ભોગ તથા પાંચ ઇંદ્રિયોનો વિષય, તેમાં તલ્લીન થઇ રાચવું નહિ; પણ તે ભોગ છાંડવા યોગ્ય છે. ઇતિ પુણ્યતત્ત્વ ૩.

હવે ચોથો **પાપતત્ત્વ** કહે છે. અઢાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે. પ્રાણાતિપાત–જીવની હિંસા કરવાથી ૧, મૃષાવાદ જુઠું બોલવું તે ૨, અદત્તાદાન–ચોરી કરવી તે ૩, મૈથુન–સ્ત્રી સેવવી તે ૪, પરિગ્રહ–તે પૈસો વગેરે એકઠો કરી રાખવો તે ૫, ક્રોધ ૬, માન ૭, માયા–કપટ કરવું તે ૮, લોભ ૯, રાગ ૧૦, દ્વેષ ૧૧, કલહ ૧૨, અભ્યાખ્યાન–આળ ચડાવવું તે ૧૩, પૈશૂન્ય–ચાડી ખાવી તે ૧૪, પરપરિવાદ અવરણાવાદ બોલવા તે ૧૫, અરઇરઈ–ધર્મમાં અરતિ ને પાપમાં રતિ તે ૧૬, માયામોસો–કપટ સહિત જુઠું બોલવું તે ૧૭, મિચ્છાદંસણસલ્લ–ખોટું દેખવું, સરધવું તે શલ્ય ૧૮, એ અઢાર સ્થાનકે પાપ ઉપરાજે તેનાં અશુભ ફળ બ્યાસી પ્રકારે ભોગવે તે કહે છે. મતિ જ્ઞાનાવરણીય ૧, શ્રુત જ્ઞાનાવરણીય ૨, અવધિ જ્ઞાનાવરણિય ૩, મનઃપર્યવ જ્ઞાનાવરણીય ૪, કેવળ જ્ઞાનાવરણીય ૫, એ પાંચને ઢાંકનાર તે જ્ઞાનાવરણી કહેવાય, દાનાંતરાય ૬, લાભાંતરાય

૭, ભોગાંતરાય ૮, ઉપભોગાંતરાય ૯, વીર્યાંતરાય ૧૦, નિદ્રા ૧૧, નિદ્રા નિદ્રા ૧૨, પ્રચલા ૧૩, પ્રચલા પ્રચલા ૧૪, થિણુદ્ધી નિદ્રા ૧૫, ચક્ષુ દર્શનાવરણીય ૧૬, અચક્ષુ દર્શનાવરણીય ૧૭, અવધિ દર્શનાવરણીય ૧૮, કેવળ દર્શનાવરણીય ૧૯, નીચ ગોત્ર ૨૦, અસાતાવેદનીય ૨૧, મિથ્યાત્વમોહનીય ૨૨, સ્થાવરપણું ૨૩, સૂક્ષ્મપણું ૨૪, અપ્રજાપ્તાપણું ૨૫, સાધારણપણું ૨૬, અસ્થિર નામ ૨૭, અશુભ નામ ૨૮, દુર્ભાગ્ય નામ ૨૯, દુસ્વર નામ ૩૦, અનાદેય નામ ૩૧, અજશો કીર્ત્તિ નામ ૩૨, નરકની ગતિ ૩૩, નરકનું આઉખું ૩૪, નરકાનુપૂર્વી ૩૫, અનંતાનુબંધિ (જેના બંધનો છેડો ન આવે તે) ૩૬, માન ૩૭, માયા ૩૮, લોભ ૩૯, અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ ૪૦, માન ૪૧, માયા ૪૨, લોભ ૪૩, પચ્ચખાણુવરણીય ક્રોધ ૪૪, માન ૪૫, માયા ૪૬, લોભ ૪૭, સંજ્વલનનો ક્રોધ ૪૮, માન, ૪૯, માયા ૫૦, લોભ ૫૧, હાસ્ય ૫૨, રતિ ૫૩, અરતિ ૫૪, ભય ૫૫, શોક ૫૬, દુગંચ્છા ૫૭, સ્રીવેદ ૫૮, પુરૂષવેદ ૫૯, નપુંસકવેદ ૬૦, તિર્યંચની ગતિ ૬૧, તિર્યંચાનુપૂર્વી ૬૨, એકેંદ્રિયપણું ૬૩, બેઇંદ્રિયપણું ૬૪, તેઇંદ્રિયપણું ૬૫, ચઉરિંદ્રિયપણું ૬૬, અશુભ ચાલવાની ગતિ ૬૭, ઉપઘાત નામ ૬૮, અશુભ વર્ણ ૬૯, અશુભ ગંધ ૭૦, અશુભ રસ ૭૧, અશુભ સ્પર્શ ૭૨, ઋષભનારાચ-સંઘયણુ–તે બે પાસે મર્કટબંધ હોય ૭૩, નારાચ–તે

મર્કટબંધ એકલો હોય ૭૪, અર્ધ નારાચ–તે એક પાસે મર્કટબંધ ૭૫, કીલકૂસંઘયણ–તે હાડ માંહોમાંહે એક ખીલીનો બંધ ૭૬, છેવટું સંઘયણ–તે ખીલી રહિત હોય ૭૭, નિગોહપરિમંડળ સંઠાણ ૭૮, સાદિ સંઠાણ ૭૯, વામન સંઠાણ ૮૦, કુબ્જ સંઠાણ ૮૧, હુંડ સંઠાણ ૮૨, એ બ્યાસી ભેદ પાપતત્ત્વના જાણવા. પાપે કરી આત્મા મેલો થાય તેથી ઘણા અશુભ કર્મ બંધાય, ઘણાંજ દુઃખ ભોગવતો ચાર ગતિમાં ગોથા ખાય. ઈતિ પાપતત્ત્વ સમાપ્ત ॥ ૪ ॥

હવે પાંચમો **આશ્રવતત્વ** કહે છે–તેના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે. મિથ્યાત્વ તે આશ્રવ ૧, અવ્રત તે આશ્રવ ૨, પ્રમાદ તે આશ્રવ ૩, કષાય તે આશ્રવ ૪, અશુભ જોગ તે આશ્રવ ૫, પ્રાણાતિપાત તે આશ્રવ ૬, મૃષાવાદ તે આશ્રવ ૭, અદત્તાદાન તે આશ્રવ ૮, મૈથુન તે આશ્રવ ૯, પરિગ્રહ તે આશ્રવ ૧૦, શ્રોતેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૧, ચક્ષુઇંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૨, ઘ્રાણેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૩, રસેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૪, સ્પર્શેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૫, મન અસંવરે તે આશ્રવ ૧૬, વચન અસંવરે તે આશ્રવ ૧૭, કાયા અસંવરે તે આશ્રવ ૧૮, ભંડ ઉપગરણ અજનતાએ લે મુકે તે આશ્રવ ૧૯, શુચિ કુસગ કરે તે આશ્રવ ૨૦, સુચી એટલે સોય ને કુસગ એટલે ડાભડાની અણી તે હાંસી નિમત્તે દ્વેષે કરીને બીજાને અડાડે તે આશ્રવ. એ વીશ ભેદ આશ્રવના

સામાન્ય પ્રકારે કહ્યા. હવે વિશેષે બેંતાલીસ ભેદ કહે છે. પાંચ આશ્રવ, પાંચ ઈંદ્રિય, ચાર કષાય, ત્રણ અશુભ જોગ એવં સત્તર, હવે પચીસ ક્રિયા કહે છે. કાઈયાએ તે કાયાને અજતનાએ પ્રવર્તાવતાં જે ક્રિયા લાગે તે ૧, અહિગરણિયા–ખડ્ગાદિક અધિકરણે જીવ હણાય તે ૨, પાઉસિઆ–જીવ અજીવ ઉપર દ્વેષની ચિંતવના કરવી તે ૩, પારિતાવણિયા–પોતાને તથા પરને પરિતાપ ઉપજાવવો તે ૪, પાણાઈ-વાય–એકેંદ્રિય આદિ જીવને હણવું, હણાવવું તે ૫, આરં-ભિયા–કૃષિ પ્રમુખ આરંભ કરતા લાગે તે ૬, પરિગાહિયા–ધન, ધાન્યાદિક નવવિધ પરિગ્રહ મેળવતાં તથા તેના ઉપર મુર્છા ધરતાં લાગે તે ૭, માયાવત્તીયા–માયાએ પરને ઠગતા લાગે તે ૮, અપચ્ચખાણ વત્તિયા—પચ્ચખાણ કીધા વગર, અવ્રતિ રહ્યા થકાં સર્વ વસ્તુની ક્રિયા લાગે તે ૯, મિચ્છાદંસણવત્તિયા–જીન વચન અણસદ્દહતો વિપરિત પરૂ-પણા કરતા લાગે તે ૧૦, દિઠ્ઠિયા–કૌતુક વસે હર કોઈ જોણું જોતાં લાગે તે દૃષ્ટિની ક્રિયા ૧૧, પુઠિયા–પુરૂષ, સ્ત્રી, ગાય, બળદ, વસ્ત્ર પ્રમુખ સુકુમાળ વસ્તુનો સ્પર્શ કરતાં લાગે તે ૧૨, પાડુચ્ચિયા–બીજાને ઘેર હાથી, ઘોડા, આભ-રણ વસ્ત્ર પ્રમુખ દેખી દ્વેષ ધરે જે એ વસ્તુ એની પાસે કેમ એમ ચિંતવતા લાગે તે ૧૩, સામંતોવણીયા–પોતાને ઘેર ઘોડા પ્રમુખ જોવા લોક આવે તે વખાણે ત્યારે ખુશી થાય અથવા દહીં, દુધ, ઘી, તેલ પ્રમુખના ઠામ ઉઘાડા રાખે

તેમાં જીવ મરતાં લાગે તે ૧૪, નેસત્થિયા—રાજાનો અધિકારી થકો વાવ, કુવા ખોદાવતાં ને હથીયાર ઘડાવતાં લાગે તે ૧૫, સાહથિયા—પોતાને હાથે જીવ વિણાસે તથા ચિત્રા કુતરા પાસે જીવ હણાવતાં લાગે તે ૧૬, આણુવણિયા—આજ્ઞા દિધે ક્રિયા બેસે તે ૧૭, વિદારણિયા—જીવ અજીવ વિદારણ કરતાં લાગે તે ૧૮, અણાભોગી—કામ વગર વસ્તુને લેવો તથા મુકવો તથા હિડતાં, બેસતાં લાગે તે ૧૯, અણુ-વકંખવતિયા—આ લોક તથા પરલોક વિરૂદ્ધ કામ આચરતાં લાગે તે ૨૦, અનાપઉગી—આર્ત્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન, ચિંતવે કર્મ બાંધે તે ૨૧, સામુદાણી—ઘણાં મળી એવું મોટું પાપ કરે કે જેથી આઠ કર્મનો બંધ એકઠો બાંધે તે ૨૨, પેજવતિયા—પ્રેમના વચન એવાં બોલે કે જેથી અ-ધિકો રાગ વધે તે ૨૩, દોસવતિયા—અહંકારી થઈ ગર્વના વચન બોલે જેથી આગલાને દ્વેષ ઉપજે તે ૨૪, ઇરિયા-વહિયાક્રિયા—કષાય રહિત કેવળ કાયજોગ પ્રવર્તાવતે લાગે તે ઇરિયાવહિયા કહેતાં પંથનીક્રિયા તે અપ્રમત સાધુને તથા કેવળીને પણ હોય ૨૫, એવં પચીસ ને સત્તર પૂર્વે કહ્યા તે કુલ બેંતાલીસ ભેદ જાણવા. આશ્રવ તે જીવને કર્મ ચાલ્યા આવે તે કેવી રીતે ? જેમ ફુટેલ નાવામાં પાણી આવે ને પાણીરૂપ પ્રવાહથી વહાણ ભરાઇને ભારે થાય તેમ કર્મરૂપ પ્રવાહથી જીવ ભારેકર્મી થઇ ચાર ગતિમાં રખડે. ઇતિ આશ્રવ તત્વ સમાપ્ત ॥ ૫ ॥

હવે છઠો સંવર તત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે. સમકિત તે સંવર ૧, વ્રત પચ્ચખાણુ તે સંવર ૨, અપ્રમાદ તે સંવર ૩, અકષાય તે સંવર ૪, શુભજોગ તે સંવર ૫, જીવ દયા પાળવી તે સંવર ૬, સત્યવચન બોલવું તે સંવર ૭, દત્તવ્રત ગ્રહણ કરવું તે સંવર ૮, શીયળ પાળવું તે સંવર ૯, અપરિગ્રહ તે સંવર ૧૦, ઇંદ્રિય પાંચ ને જોગ ત્રણ એ આઠનું સંવરવું તે સંવર એવં અઢાર, ભંડ ઉપગરણ જતનાએ લે મુકે તે સંવર ૧૯, શુચિકુસગ્ગ ન કરે તે સંવર ૨૦, એ વીશ ભેદ જાણવા.

હવે વિશેષે સત્તાવન ભેદે સંવર કહે છે. ઇરિયાસમિતિ તે ઉપયોગ સહિત જનતાએ ચાલવું ૧, ભાષાસમિતિ—તે નિર્દોષ ભાષા બોલવી ૨, એસણા સમિતિ નિર્દોષ આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્રની ગવેષણા કરવી તે ૩, આયાણભંડમત્ત નિખેવણા સમિતિ—જતનાએ પુંજી વસ્તુ લેવી મુકવી તે ૪, ઉચ્ચારપાસવણખેલજલ સંઘાણ પારિઠાવણીયા સમિતિ—વડિનીત, લઘુનીત, બળખો, મેલ પ્રમુખ જતનાએ પુંજીને પરઠવવા તે ૫, એ પાંચ સમિતિ માઠે ધ્યાને કરી ઉપજેલ કલ્પનાજાળને ટાળવી. ધર્મધ્યાને કરી મધ્યસ્થ પરિણામ કરવો. સર્વથા મનને રોકવો. તેરમા ગુણઠાણાને અંતે લાવવો. એ ત્રણ પ્રકારે મન ગોપવવું તે મનગુપ્તિ ૧, હાથ પ્રમુખની સંજ્ઞા ન કરે એવો મોનપણો, યાચના પ્રમુખ કાર્યે પણ મુખે જતના રાખી બોલે તથા સર્વથા વચનરોધ જતનાએ

બોલવું તે વચનગુપ્તિ ૨, પરિસ્સહ ઉપજે તોપણ કાયા સ્થિર રાખવી અથવા યોગ નિરૂદ્ધવસ્થાએ સર્વથા શરીર ચેષ્ટા તજવી. આસન શયન પ્રમુખને વિષે સૂત્રોક્ત વિધિએ ચેષ્ટાનો નિયમ તે કાયગુપ્તિ, એ ત્રણ ગુપ્તિ ને પાંચ સમિતિ એ આઠ પ્રવચન આદરવાજોગ છે.

હવે બાવીશ પરિસ્સહ કહે છે. ભુખ લાગે તે ખમે ને આહારની ઇચ્છા ન કરે તે ક્ષુધા પરિસ્સહ ૧, તરશ ખમે તે તૃષાનો પરિસ્સહ ૨, ટાઢ સહન કરે તે ટાઢનો પરિસ્સહ ૩, તાપ ખમે તે તાપનો પરિસ્સહ ૪, ડાંસ મચ્છર જું પ્રમુખ ચટકા ભરે ને ખમે તે ડંસ પરિસ્સહ ૫, વસ્ત્રને અભાવે મેલાં ફાટયાં વસ્ત્ર ધરતે છતે દીનપણું ન કરે અથવા વસ્ત્રનું પ્રમાણ તે અચેલનો પરિસ્સહ ૬, સંજમને વિષે ખેદ તે અરતિનો પરિસ્સહ ૭, રૂપવંત સ્ત્રી દેખીને ક્ષોભ પામે નહિ તે સ્ત્રીનો પરિસ્સહ ૮, વિહાર કરતાં ખેદ પામે નહિ તે ચરિઆનો પરિસ્સહ ૯, શ્મશાનમાં તથા જૂના ઘરમાં રહેતાં ખેદ ન પામે તે બેસવાનો પરિસ્સહ ૧૦, સુતાની જગ્યા ખરાબ હોય તો પણ ખેદ પામે નહિ તે સેજ્જા પરિસ્સહ ૧૧, કોઇ તિરસ્કારના વચન કહે તો પણ રીસ ન કરે તે આક્રોશ વચનનો પરિસ્સહ ૧૨, કોઇ પ્રહાર કરે તેના ઉપર દ્વેષ ન કરે તે વધનો પરિસ્સહ ૧૩, કોઇ ગૃહસ્થ પાસે યાચના કરતાં ન આપે અથવા આપતાં સંકોચ કરે તો પણ પોતે ગૃહસ્થપણું ન વાંચ્છે તે યાચનાનો

ચરિસ્સહ ૧૪, ગોચરી ગયાથકા શુદ્ધ આહાર વસ્ત્રાદિક ન પામે તે અલાભને પરિસ્સહ ૧૫, રોગાદિક વેદનાએ પીડતા દીનપણું ન કરે ને ચિકિત્સા પણ ન કરે તે રોગને પરિસ્સહ ૧૬, સંથારામાં દાભ પ્રમુખના તરણા લાગતા અસમાધિ ન કરે તે તૃણ સ્પર્શને પરિસ્સહ ૧૭, મેલ ઉપજે ને સ્નાનાદિક ન વાંછે તે મેલને પરિસ્સહ ૧૮, કોઈ વાંદે પૂજે તો અહંકાર ન આણે ને કોઇ ન વાંદે તો દીલગીર ન થાય તે સત્કાર પુરસ્કારને પરિસ્સહ ૧૯, ઘણી બુદ્ધિ છતાં ગર્વ ન કરે, વિનય ન ચૂકે તે પ્રજ્ઞાને પરિસ્સહ ૨૦, ભણતર ન આવડે તોય ભણવું ન મૂકે ને ઘણું આવડે તો છળ છળિઓ ન થાય તે અજ્ઞાનને પરિસ્સહ ૨૧, જીનમતના સૂક્ષ્મ વિચાર સાંભળી સંદેહ આણે અને પરદર્શનિની ઉન્નતિ તથા કષ્ટાદિક ક્રિયા દેખી મૂઢ દૃષ્ટિ ન થાય તે દંશણને પરિસ્સહ ૨૨, એ બાવીસ પરિસ્સહ ને પૂર્વે આઠ કહ્યા તે એવં ત્રીશ. દશ પ્રકારે યતિ ધર્મ તે કહે છે. ખંતિ–ક્ષમા ધર્મ તે ક્રોધને અભાવ ૧, મુત્તિ–મુક્તિધર્મ તે નિર્લોભતા ૨, અજ્જવે–આર્યધર્મ તે માયાનો ત્યાગ ૩, મદ્દવે–માર્દવધર્મ તે માનને ત્યાગ ૪, લાઘવે–હળવાપણું તે અલ્પ ઉપગરણ ૫, સચ્ચે–સત્યધર્મ તે સાચું બોલવું ૬, સંજમે–સંજમ ધર્મ તે સત્તરે ભેદે સંજમ પાળવો ૭, તવે–તપધર્મ તે ઇચ્છાનિરોધ ૮, ચિયાએ–ચોરીને ત્યાગ કરવો તે ૯, બંભચેરવાસે–બ્રહ્મચર્ય ધર્મ તે મૈથુનને ત્યાગ ૧૦,

એ દસ પ્રકારે યતિધર્મ આરાધવો. એ દસ ને આગળ ત્રીશ મળી કુલ ચાલીસ ભેદ થયા. બાર ભાવના ભાવવી તે કહે છે. લક્ષ્મી, કુટુંબ પરિવાર, યોવન, આઉખું એ અનિત્ય છે એમ ભાવવું તે **અનિત્ય ભાવના** ૧, ધન કુટુંબાદિક મરણ કોઈને શરણભૂત નથી એમ ભાવવું તે **અશરણ ભાવના** ૨, સંસારના સર્વે ભાવ આ જીવે અનુભવ્યા એમ ભાવવું તે **સંસાર ભાવના** ૩, જીવ એકલો આવ્યો, એકલો જાશે, સુખ દુઃખ એકલો ભોગવશે પણ કોઇ સખાઈ થશે નહિ એમ ભાવવું તે **એકત્વ ભાવના** ૪, આત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપી અને શરીરાદિક જડરૂપ છે માટે આત્મા શરીરથી જુદો છે એમ ભાવવું તે **અન્યતત્વ ભાવના** ૫, કાયા જે લોહી, રસ, માંસ પ્રમુખ અશુચિથી ભરેલી છે ને તેમાં નવ દ્વાર વહેતાં રહેલાં છે, તે કાયા કદી પણ પવિત્ર છે નહીં એમ ભાવવું તે **અશુચિ ભાવના** ૬, મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય એણે કરી અશુભ કર્મ બંધાય છે, એમ ભાવવું તે **આશ્રવ ભાવના** ૭, મિથ્યાત્વાદિક આશ્રવનું સંવરવું તે **સંવર ભાવના** ૮, બારે ભેદે તપશ્ચર્યાએ કરી કર્મનું ઝરવું તે **નિર્જરા ભાવના** ૯, લોકનું સ્વરૂપ ચિંતવવું તથા તેમાં આપણો જીવ સર્વ ઠેકાણે અનંતિવાર ઉપન્યો એમ ભાવવું તે **લોક ભાવના** ૧૦, સમકિત પામવું દુર્લભ છે એમ ભાવવું તે **બોધ ભાવના** ૧૧, ધર્મ પમાડનાર અને સંસારથી છોડાવનાર અરિહંત તથા સાધુ

છે એમ ભાવવું તે **ધર્મ ભાવના** ૧૨, એવં બાર ને પૂર્વે ચાલીસ કહ્યા તે કુલ બાવન ભેદ થયા. હવે પાંચ ચારિત્ર કહે છે. આત્માને સમભાવે રાખવો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રનો લાભ તે **સામાયિક ચારિત્ર** ૧, ફરીને ઉપસ્થાન કરવું, ફરી બીજી દીક્ષા દેવી તે **છેદોપસ્થાપનિય ચારિત્ર** ૨, ગચ્છથી બહાર નવ જણા નિકળીને તપ કરે તે **પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર** તેની વિધિ સૂત્રથી જાણવી ૩, થોડુંક કષાય રહેલ એવો ચારિત્ર તે **સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર** ૪, જેવું સૂત્રમાં કહ્યું છે તેવું પાળવું તે **જથાખ્યાત ચારિત્ર** ૫, એ પાંચ ને પૂર્વે કહ્યા તે બાવન એમ કુલ સત્તાવન ભેદ સંવર તત્ત્વના જાણવા ૬.

હવે સાતમો **નિર્જરા તત્ત્વ** કહે છે. હવે નિર્જરા તત્ત્વના છ બાહ્ય ને છ અભ્યંતર એવા બાર ભેદ છે. છ બાહ્ય કહે છે. **અણુસણુ** તે આહારનો ત્યાગ તેના બે ભેદ છે. એક નોકારસીથી માંડી છમાસી તપ સુધી ને બીજો જાવજીવ લગણુ. તેના ઘણા પ્રકાર છે ૧, **ઉણોદરી** તપ તે ઓછો પેટ રાખવો તેના બે ભેદ છે. દ્રવ્ય ઉણોદરી તે પાણી તથા ઉપગરણુ અલ્પ રાખવા ને બીજો ભાવ ઉણોદરી તે ક્રોધાદિક ઓછા કરવા ૨, **વૃત્તિસંક્ષેપ તપ** તે ચાર ભેદે અભિગ્રહ ધારવા. દ્રવ્યથી ૧, ક્ષેત્રથી ૨, કાળથી ૩, ભાવથી ૪, **રસ પરિત્યાગ** તે નીવી, આયંબીલ કરવો તથા છવીશ વિગયમાંથી હરકોઈ વિગયનો ત્યાગ કરવો તે ૪, **કાય-**

કુલેશ તપ તે લોચ કરાવતા આતાપના લેવી, કાઉસગ્ગ કરવો વિગેરે ૫, **પડિસંલિનતા તપ** તે ચારે ભેદે ઇંદ્રિય, કષાય, યોગ એ ત્રણનું રોધવું ને ચોથું એકાંત વસ્તિએ રહેવું તે ૬, હવે અભ્યંતર તપના છ ભેદ કહે છે.

પ્રાયશ્ચિત્ત ૧, વિનય ૨, વૈયાવચ્ચ ૩, સજ્ઝાય ૪, ધ્યાન ૫, કાયોત્સર્ગ તપ તે એક ધ્યાને કાઉસગ્ગ કરવો ઇત્યાદિ ૬, એ છ ભેદ અભ્યંતરના. કુલ બાર ભેદ થયા. એ બાર ભેદે તપશ્ચર્યા કરતા નિર્જરા થાય. ઇતિ નિર્જરા તત્વ સમાપ્ત ૭.

હવે આઠમો **બંધતત્વ** કહે છે. બંધતત્ત્વના ચાર ભેદ. પ્રકૃતિબંધ ૧, સ્થિતીબંધ ૨, અનુભાગબંધ ૩, પ્રદેશબંધ ૪. પ્રકૃતિબંધ તે કર્મનો સ્વભાવ તથા પરિણામ તે આઠ પ્રકારે કહે છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તેણે અનંતો જ્ઞાનગુણ રોકયો છે ૧, દર્શાનાવરણીય કર્મ તેણે અનંત દર્શન ગુણ રોકયો છે ૨, વેદનીય કર્મ તેણે અનંત આત્મિક સુખ ગુણ રોકયો છે. ૩, મોહનીય કર્મ તેણે ક્ષાયક સમકિત તથા જથાખ્યાત ચારિત્ર ગુણ રોકયો છે ૪, આયુષ્ય કર્મ તેણે અક્ષયસ્થિતિ ગુણ રોકયો છે ૫, નામ કર્મ તેણે અમૂર્તિ ગુણ રોકયો છે ૬, ગોત્રકર્મ તેણે અગુરૂ લઘુ ગુણ રોકયો છે ૭, અંતરાય કર્મ તેણે અનંત આત્મિક શકિત ગુણ રોકયો છે ૮, એ આઠ કર્મનો જુદો જુદો સ્વભાવ છે. હવે સ્થિતિબંધ તે આઠ કર્મની જેટલી સ્થિતિ છે તેટલી બાંધે. જ્ઞાનવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, અંતરાય એ ચાર

કર્મની જઘન્ય સ્થિતિ અંતર્મુહૂર્ત્તની ઉત્કૃષ્ટિ ત્રીશ કોડાકોડ સાગરોપમની, મોહનીય કર્મની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્તની ઉત્કૃષ્ટિ સીત્તેર કોડાકોડ સાગરોપમની છે. આયુષ્ય કર્મની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્તની, ઉત્કૃષ્ટિ તેત્રીસ સાગરોપમની છે. નામ ને ગોત્ર કર્મની સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહૂર્ત્તની, ઉત્કૃષ્ટિ વીશ કોડાકોડ સાગરોપમની છે. એ સ્થિતિબંધ જાણવો. અનુભાગ બંધ તે રસ, તીવ્ર મંદ રસાદિકર્મનો તે સુખ દુઃખ વિગેરે પ્રગટપણે ભોગવવું અથવા અનુભવવું. પ્રદેશબંધ તે કર્મ પુદ્ગળના દળ તે આત્મા સંઘાતે પ્રદેશે બંધાણા છે, તે ભોગવીને આત્માના પ્રદેશથી દૂર થાય તે. એ ચાર બંધનો સ્વરૂપ મોદકના દૃષ્ટાંતે કહે છે. જેમ કોઈ મોદક ઘણા પ્રકારના દ્રવ્યને સંજોગે નીપનો, વાયુ, પીત્ત, કફને જેણે સ્વરૂપે કરી હણે તેને સ્વભાવ કહીએ ૧, તે જ મોદક પક્ષ, માસ, બેમાસ સુધી તે જ સ્વરૂપે રહે તે સ્થિતિબંધ ૨, તે જ મોદક તીખો, કડવો, કસાયલો, ખાટો, મીઠો હોય તેને રસ કહીએ ૩, તે જ મોદક અલ્પ દળનો નીપનો તે નાનો હોય ઘણા દળનો નીપનો એટલે મોટો હોય તેને પ્રદેશ બંધ કહીએ ૪, એણી રીત કર્મનો બંધ જાણવો. ઇતિ બંધ તત્ત્વ સમાપ્ત ॥ ૮ ॥

હવે મોક્ષ તત્ત્વ કહે છે. મોક્ષ તત્ત્વના પંદર ભેદે સિદ્ધ થાય તે કહે છે—તીર્થસિદ્ધા ૧, અતીર્થસિદ્ધા ૨, તીર્થંકરસિદ્ધા ૩, અતીર્થંકરસિદ્ધા ૪, સ્વલીંગસિદ્ધા ૫, અન્યલીંગસિદ્ધા ૬, ગૃહસ્થલીંગસિદ્ધા ૭, સ્ત્રીલીંગસિદ્ધા

૮, પુરૂષલીંગસિદ્ધા ૯, નપુંસકલીંગ સિદ્ધા ૧૦, સ્વયં-બુદ્ધ સિદ્ધા ૧૧, પ્રત્યેકબુદ્ધ સિદ્ધા ૧૨, બુદ્ધબોહિ-સિદ્ધા ૧૩, એકસિદ્ધા ૧૪, અનેકસિદ્ધા ૧૫, એ પંદરે ભેદે સિદ્ધ થાય તથા ચાર પ્રકારે જીવ મોક્ષ જાય. જ્ઞાને કરી, દર્શને કરી, ચારિત્રે કરી, તપે કરી. હવે મોક્ષના નવદ્વાર કહે છે. સતપદ પરૂપણા તે મોક્ષગતિ પૂર્વ કાળે હતી, હમણા છે, આગમે કાળે હશે તે છતિ અસ્તિ છે. પણ આકાશના ફૂલનીપેરે નાસ્તિ નથી ૧, દ્રવ્ય પ્રમાણે તે સિદ્ધ અનંતા છે, અભવ્ય જીવથી અનંત ગુણા અધિક છે, વનસ્પતિ વર્જિને ત્રેવીશ દંડકથી સિદ્ધના જીવ અનંત ગુણા અધિક છે ૨, ક્ષેત્ર દ્વાર તે સિદ્ધશીલા પ્રમાણે, તે સિદ્ધ-શીલા પીસ્તાલીસ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે. ત્રીગુણી ઝાઝેરી પરધી છે, ઉંચપણે ત્રણસેં તેવીસ ધનુષ્ય ને બત્રીશ આંગુળ પ્રમાણે છે, એટલા ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ છે ૩, સ્પર્શ દ્વાર તે સિદ્ધ ક્ષેત્રથી કંઇક અદકી સિદ્ધની સ્પર્શના છે ૪, કાળ દ્વાર તે એક સિદ્ધ આશ્રિ સાદી, અનંત, સર્વ સિદ્ધ આશ્રિ અનાદિ અનંત ૫, અંતર દ્વાર તે સિદ્ધને ફરીને સંસારમાં અવતરવું નથી. ને એક સિદ્ધ ત્યાં અનંત ને અનંત સિદ્ધ ત્યાં એક સિદ્ધ છે. એટલે સિદ્ધ સિદ્ધમાં અંતર નથી ૬, ભાગદ્વાર તે સઘળા જીવને અનંતમે ભાગે સિદ્ધના જીવ છે, લોકને અસંખ્યાતમે ભાગે સિદ્ધના જીવ રહ્યા છે ૭. ભાવ દ્વાર તે સિદ્ધમાં ક્ષાયક ભાવ, કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શન, ક્ષાયક સમકિત, પરિણામિક ભાવ, તે સિદ્ધ-

પણું જાણવું ૮, અલ્પબહુત્વદ્વાર તે સર્વથી થોડા નપુંસકસિદ્ધ તેથી સ્ત્રીસિદ્ધ સંખ્યાતગુણા. તેથી પુરૂષસિદ્ધ સંખ્યાતગુણા. એક સમયે નપુંસકલીંગે દશ સિદ્ધ થાય. સ્ત્રીલીંગે વીશ થાય, પુરૂષલીંગે એકસો આઠ સિદ્ધ થાય ૯, એ નવ દ્વાર મોક્ષ તત્ત્વના કહ્યા. હવે ચૌદ બોલનો ધણી મોક્ષ જાય. ત્રસપણે ૧, બાદરપણે ૨, સંજ્ઞીપણે ૩, વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણપણે ૪, શુક્લધ્યાનપણે ૫, મનુષ્યની ગતિ ૬, ક્ષાયક સમકિત ૭, જથાખ્યાત ચારિત્ર ૮, પંડિત વીર્ય ૯, કેવળજ્ઞાન ૧૦, કેવળદર્શન ૧૧, ભવ્ય સિધિક ૧૨, પરમ શુકલલેશી, ૧૩, ચર્મશરિરી ૧૪, એ ચૌદ બોલનો ધણી મોક્ષ જાય. જઘન્ય બે હાથની અવગાહનાવાળો સિદ્ધે, ઉત્કૃષ્ટિ પાંચસેં ધનુષ્યની અવગાહનાવાળો મોક્ષ જાય. જઘન્ય નવ વર્ષનો ઉત્કૃષ્ટો ક્રોડ પૂર્વના આઉખાવાળો કર્મભૂમિ હોય તે મોક્ષ જાય. મોક્ષ તે સર્વ કર્મ થકી આત્મા મુકાણો એટલે આત્મા અરૂપ ભાવને પામ્યો, કર્મથી ન્યારો થયો, પૂર્વ પ્રજોગે એક સમયે લોકાગ્રે પહોંચ્યો, ત્યાં અલોકને અડીને રહ્યો (અલોકમાં જાય નહિ કારણ કે ત્યાં ધર્માસ્તિકાય નથી, તેથી ત્યાં સ્થિર રહ્યો.) બીજા સમયથી અચળ ગતિને પામ્યો. (અનંતકાળે પણ ત્યાંથી ચળવું નથી તેમ હાલવું ચાલવું પણ નથી) અજર, અમર, અલક્ષ, અવિનાશી પદને પામ્યો, અનંત સુખની લહેરમાં સદાકાળ નિર્મગ્નપણે રહે છે તેને મોક્ષ તત્ત્વ કહીએ. ઈતિ મોક્ષ તત્ત્વ સમાપ્ત ॥૯॥ ॥ શ્રી નવ તત્ત્વ સંપૂર્ણ ॥

ધર્મધ્યાનનો કાઉસ્સગ્ગ.

સેકંત—શું તે, **ધમેઝાણે**-ધર્મધ્યાન, **ચઉવીહે**-ચાર જાતના, **ચઉ પડીયારે**-ચાર ચાર પડ-ભેદ છે. **પનંતં** પરૂપ્યા, **તંજહા**-તે આ પ્રમાણે. **આણાવિજયે**-આજ્ઞાનો વિચાર કરવો. **આવાયવિજયે**-દુઃખનો વિચાર કરવો. **વિવાગ વિજયે**-સુખ ને દુઃખ શાથી ભોગવે છે તેનો વિચાર કરવો. **સંઠાણ વિજયે**-લોકના આકારનો વિચાર કરવો. **ધમ્મ સણું ઝાણસ**-ધર્મધ્યાનના. **ચત્તારી લખણા**-ચાર લક્ષણ. **પન્નતા તંજહા**—આ પ્રમાણે કહ્યા. **આણારૂઇ**—ધર્મ આજ્ઞાની રૂચિ. **નિસગરૂઈ**—વીતરાગદેવે પરૂપ્યું તેના ઉપર શ્રદ્ધા આણવાની રૂચિ. **ઉવયેસરૂઇ**—ઉપદેશની રૂચિ. **સૂત્તરૂઇ**—સૂત્ર સિદ્ધાંતની રૂચિ. **ધમ્મસણઝાણસ**—ધર્મધ્યાનના. **ચત્તારી આલંબણા**—ચાર પ્રકારના આધાર. **પન્નંતા તંજહા**—તે આ પ્રમાણે કહ્યા. **વાયણા**—વાંચવું. **પુછણા**—પૂછવું. **પરિયટણા**—શીખેલું સાંભળવું. **ધમ્મકહા**—ધર્મકથા કરવી. **ધમ્મસણઝાણસ**—ધર્મ ધ્યાનના. **ચત્તારી અણુપેહા**-ચાર પ્રકારનો વિચાર. **પન્નંતા તંજહા**-તે આ પ્રમાણે કહ્યા. **એગચાણુપેહા**-એકલાપણાનો વિચાર, જીવ એકલો આવ્યો ને એકલો જશે તેનો વિચાર કરવો. **અણીચાણુપેહા**-અનિત્યપણાનો વિચાર કરવો, સંસાર અનિત્ય છે, કોઈ કોઈનું નથી, એવો વિચાર. **અસરણાણું**—અશરણ-

પણાનો વિચાર, સંસારમાં કોઇ કોઇને ત્રાણ શરણ નથી એવો વિચાર કરવો. **સંસારાણુપેહા**—સંસાર વિષે વિચાર, સંસાર કેવો અસ્થિર છે તે વિષે વિચાર કરવો તે.

એ ધર્મધ્યાનનો સૂત્ર પાઠ અર્થ સાથે કહ્યો, હવે તેના ચાર ભેદનો વિસ્તાર કહે છે.

ધર્મ ધ્યાનના પહેલા ચાર ભેદ—૧. આણાવિજયે, ૨. આવાયવિજયે, ૩. વિવાગવિજયે, ૪. સંઠાણવિજયે.

પહેલો ભેદ—આણાવિજયે કહેતાં વીતરાગદેવની આજ્ઞાનો વિચાર ચિંતવવો તે. વીતરાગદેવની આજ્ઞા એવી છે કે, સમકિત સહિત શ્રાવકના બાર વ્રત અને અગીયાર પડિમા તથા સાધુનાં પંચ મહાવ્રત ને બાર ભીખુની પડિમા, શુભ ધ્યાન, શુભ જોગ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, છકાય જીવની રક્ષાએ વીતરાગની આજ્ઞા આરાધવી, તેમાં સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરવો. ચતુર્વિધ તીર્થના ગુણ કીતન કરવાં એ ધર્મ ધ્યાનનો પહેલો ભેદ કહ્યો.

બીજો ભેદ—આવાયવિજયે કહેતાં, જીવ સંસારનાં દુઃખ શાથી ભોગવે છે, તેનો વિચાર ચિંતવવો. તેનો વિચાર એ કે, મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભ જોગ, અઢાર પાપસ્થાનક છકાય જીવની હિંસા. એથી જીવ દુઃખ પામે છે. એવું દુઃખનું કારણ જાણી, એવો આશ્રવ મારગ છાંડી, સંવર માર્ગ આદરવો, જેથી જીવ દુઃખ ન પામે. એ ધર્મ ધ્યાનનો બીજો ભેદ કહ્યો.

ત્રીજો ભેદ–વિપાગવિજયે કહેતાં જીવ જે સુખ દુઃખ ભોગવે છે તે શા થકી? તેનો વિચાર ચિંતવવો. તેનો વિચાર એ કે, જીવે જેવે રસે કરી પૂર્વે જેમાં શુભાશુભ જ્ઞાનાવરણી આદિ આઠ કર્મ ઉપાર્જ્યાં છે, તે શુભાશુભ કર્મના ઉદયથી જીવ તે પ્રમાણે સુખદુઃખ અનુભવે છે. તે અનુભવતાં થકાં કોઈ ઉપર રાગ દ્વેષ ન આણીએ. સમતાભાવ આણી, મન, વચન, કાયાના શુભ જોગ સહિત, જૈનધર્મને વિષે પ્રવર્તિએ, જેમ નિરાબાધ પરમ સુખને પામીએ. એ ધર્મ ધ્યાનનો ત્રીજો ભેદ કહ્યો.

ચોથો ભેદ–સંઠાણવિજયે કહેતાં ત્રણ લોકના આકારનું સ્વરૂપ સુપઈઠીકને આકારે છે. લોક જીવ અજીવે કરી સંપૂર્ણ ભર્યો છે. અસંખ્યાતા જોજનની કોડાકોડ તિર્છાલોક છે, ત્યાં અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે, તથા અસંખ્યાતા વાણ-વ્યંતરના નગર છે. તથા અસંખ્યાતા જ્યોતિષીનાં વિમાન છે, તથા અસંખ્યાતી રાજધાની છે. તેને મધ્યભાગે અઢી દ્વીપ છે તેમાં જઘન્ય તીર્થંકર વીશ ને ઉત્કૃષ્ટા એકસો સાઠ હોય તથા જઘન્ય બે ક્રોડ ને ઉત્કૃષ્ટા નવ ક્રોડ કેવળી હોય, તથા જઘન્ય બે હજાર ક્રોડ ને ઉત્કૃષ્ટા નવ હજાર ક્રોડ સાધુ સાધ્વી હોય, તેને તીખુત્તો આયાહિણં, પયાહિણં, વંદામી નમંસામી, સકારેમી, સમાણેમી, કલ્લાણં, મંગલં, દેવયં, ચેઇયં, પજુવાસામિ તથા ત્રિછા લોકમાં અસં-ખ્યાતા શ્રાવક શ્રાવિકા છે, તેના ગુણગ્રામ કરવા. ત્રિછા

લોકથકી અસંખ્યાત ગુણો અધિક ઉર્ધ્વ લોક છે, ત્યાં બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન છે તથા તે ઉપર સિદ્ધશિલા છે, ત્યાં શ્રી સિદ્ધ ભગવંતજી નિરંજન નિરાકાર બિરાજે છે, તેને તીખુત્તોથી જાવ પજુવાસામી સુધી કહેવું. તે ઉર્ધ્વલોક થકી કાંઇક વિશેષ અધિક અધો-લોક છે, ત્યાં સાત નરકના ચોરાશી લાખ નરકાવાસ છે. સાત ક્રોડ બહોતેર લાખ ભવનપતિના ભવન છે. એવાં ત્રણ લોકનાં સર્વ સ્થાનક સમકિત કરણી વિના સર્વ જીવે, અનંતી વાર જન્મ મરણે કરી ફરસી મુકયાં છે. એમ જાણી સમકિત સહિત સૂત્ર અને ચારિત્ર ધર્મની આરાધના કરવી. જેમ અજર અમર નિરાબાદ પરમ સુખને પામીએ. એ ધર્મધ્યાનનો ચોથો ભેદ કહ્યો.

ઇતિ ધર્મધ્યાનનો કાઉસગ્ગ સમાપ્ત.

શ્લોક.

ગજ રથ તુરંગં, ગૌશતં ભૂમિ દાનં,
કનક રૂચિપાત્રં, મેદની સાગરાતમ્;
ઉભય કુલ વિશુદ્ધં, કોટિ કન્યા પ્રદાનં,
ન ભવતિ ભવ તુલ્યં, જ્ઞાનદાનં સમાનમ્.

શ્રી લઘુ સાધુ વંદના.

સાધુજીને વંદના નિત નિત કીજે, પ્રહ ઉગમતે સૂરરે પ્રાણી;
નીચ ગતિમાં તે નવિ જાવે, પામે રિદ્ધિ ભરપૂર રે પ્રાણી. સા૦
મોટાં તે પંચ મહાવ્રત પાળે, છકાયરા પ્રતિપાળ રે પ્રાણી;
ભ્રમર ભીક્ષા મુનિ સુઝતી લેવે, દોષ બેંતાલીસ ટાળ રે પ્રાણી. સા૦
રિદ્ધિ સંપદા મુનિ કારમી જાણી, દીધી સંસારને પૂંઠ રે પ્રાણી;
એરે પુરૂષારી બંદગી કરતાં, આઠે કરમ જાય તૂટ રે પ્રાણી. સા૦
એક એક મુનિવર રસના ત્યાગી, એકેકા જ્ઞાન ભંડાર રે પ્રાણી;
એક એક મુનિવર વૈયાવચ વૈરાગી, એના ગુણુનો નાવે પાર રે પ્રાણી.
ગુણ સત્તાવીસ કરીને દીપે, જીત્યા પરીસા બાવીસ રે પ્રાણી;
બાવન તો અનાચરણ ટાળે, તેને નમાવું મારૂં શીશ રે પ્રાણી. સા૦
જ્હાઝ સમાન એ સંત મુનિશ્વર, ભવ્ય જીવ બેસે આય રે પ્રાણી;
પર ઉપકારી મુનિ દામ ન માગે, દેવે તે મુગતી પોચાયરે પ્રાણી.સા૦
એ ચરણે પ્રાણી શાતા રે પાવે, પાવે તે શીલ વિલાસ રે પ્રાણી;
જન્મ જરા અને મરણ મીટાવે, નાવે ફરી ગર્ભવાસ રે પ્રાણી. સા૦
એક વચન એ સદ્ગુરૂ કેરો, જો બેસે દીલમાંય રે પ્રાણી;
નરક ગતિમાં તે નહિં જાવે, એમ કહે જીનરાય રે પ્રાણી. સા૦
પ્રભાતે ઉઠીને ઉત્તમ પ્રાણી, સુણો સાધારો વ્યાખ્યાન રે પ્રાણી;
એ પુરૂષારી સેવા કરતાં, પાવે તે અમર વિમાન રે પ્રાણી. સા૦
સંવત અઢાર ને વર્ષ અડત્રીસે, બુસી તે ગામ ચોમાસ રે પ્રાણી;
મુનિ આસકરણજી એણી પેરે જંપે, હું તો ઉત્તમ સાધારો
દાસ રે પ્રાણી. સા૦

ઉપદેશી લાવણી.

(રાગ—મુજ ઉપર મુજરી.)

ગુરૂ મુખથી સુણીએ, બોધ શોધની અરજી,
તે સાંભળવાનું જો હોય, સર્વની મરજી. ૧

મળ્યો મનુષ્યનો અવતાર, વાર શીદ કરવી;
સદ્‌ગુરૂની વાણી, હૃદય કમળમાં ધરવી. ૨

આ આર્ય ક્ષેત્ર કુળ, ધર્મ શિરોમણી પામી;
શુદ્ધ ધર્મ કામમાં, શીદ લગાડો ખામી. ૩

આ જાળ જગત્‌માં, પ્રમાદની પથરાણી;
તે નીકટ જાણુ પર, પડીયા પામર પ્રાણી. ૪

એ જાળ મહા વિકાળ, પાય નવ ધરવો;
ઘડી ભરનો નવ વિશ્વાસ, કદી પણ કરવો. ૫

નિત્ય મેલ ઉતારો, મમત ભરેલા મનનો;
નથી ઘડી ભરૂંસો, માણસ રણુ વિન તનનો. ૬

જેમ ઉદય થયો દિન નાથ, આથમી જાશે;
તેમ પંખી વિણુ દિન એક, પીંજરૂં થાશે. ૭

આ તજી અવસરને, આળસમાં અથડાશે;
તે ખરચી ખૂટે, ખોટ ખરેખર ખાશે. ૮

કદી પૂર્વ પુણ્યથી, સકળ સંપદા પાવે;
પણ સમય સમજજો, ગયો ફરી નહિં આવે. ૯

કરો ધર્મ તણો ઉદ્યોત, પરમ જન ધારી;
તે લાભ મેળવે જીન, કહે અપરંપારી. ૧૦

સ્વાર્થી સંસાર વિષે.

(રાગ-કલ્યાણ.)

સર્વ બંધુઓ સુણો નમ્ર વિનંતિ, સુહિત ચાહી આપનું
વંદુ યથામતિ. ટેક.

સૂત્ર સાંભળો, કરો પડિકમણા, સામાયિક ધરી પ્રીત,
રાગદ્વેષ સૌ વ્યર્થ ગણીને, કરો ધર્મ ખચીત. સર્વ૦ ૧

દુષ્ટ વાંછના હિંસા તજવા, ધરો ધર્મનો પ્યાર;
નહિં તો ભવના ફેરા ફરવા, પડશે અપરંપાર. સર્વ૦ ૨

રાગદ્વેષ એ મૂળ ધર્મનું, ચૂકવે ધર્મનું ધ્યાન;
પાપ કરી સર્વ પ્રપંચ તજીને, ધર્મે રહો ગુલતાન. સર્વ૦ ૩

ધન દોલત ને માલ ખજાના, સાથે નહિં જનાર;
સગા સંબંધી સહુ ટળવળશે, અલ્પ વાર પરિવાર. સર્વ૦ ૪

કાળ આવીને કંઠજ ઝાલશે, ચેતોને આવાર;
કરજોડી કર્ત્તા વિનવે છે, સ્વારથનો સંસાર. સર્વ૦ ૫

છપ્પો.

કરીને યજ્ઞ અનેક વ્રત વિધિ બહુ પાળે,
વળી આપે ગૌદાન હાડ હીમાલે ગાળે;
ગીત વેદના ગાય તીર્થં પણ બહુ ફરી આવે,
દધી દુધ ઘૃત ખાંડ વિપ્ર પીવે મન ભાવે;
એવા સુકૃત ક્રિયા ઘણા શું આપું જીભે ગણી,
કહે નરભેરામ એ સર્વથી જ્ઞાનદાન શિરોમણી.

આત્મબોધ.

રે આત્મ ત્હારો વખત સારો, વેગે વીતી જાય છે,
તે ધ્યાનમાં ઉતાર તું, પરતંત્રતા તેમ થાય છે;
નથી ભાર રહેવો એ ઘડી, એવી દશા તુજને થશે,
તેવા સમે પ્રભુ ભક્તિમાં, સદ્બુદ્ધિ શું તુજ આવશે? ૧.

કેવા કરૂં કાર્યો અને, કેવો બનું આ વિશ્વમાં,
કઇ રીતિથી વખણાઉં ને, કેમ યશ પામું સર્વમાં;
આવી અહોનિશ ધારણા, તુજ અંતરે લાગી રહી,
હા હા જવું પણ શીઘ્રથી તે, કેમ સમજ્યો તું નહિ! ૨.

વિલાસિનીના વિલસતા, વિલાસમાં બહુ હર્ષથી,
તાતા અને માતા વળી, ભોજન કરે અતિ તર્ષથી;
સમુદ્રપર્યંત આણને, વર્તાવી જેઓ રાજતા,
જોને સુતા ત્રણ હાથની, ભૂમિ વિષે હા હા થતા. ૩.

જાવું અને જોવું અને, રોવું અરે આ માહરૂં,
માતા અને પિતા વળી, પુત્રો વધુ ને સાસરૂં;
આવી સ્થિતિ સહુ લોકમાં, ચારે દિશે વ્યાપી રહી,
પણ કોઇએ પ્રભુ પાદમાં, આ હૃદયને સોંપ્યું નહિ. ૪.

શિશુપણું રમત કરી, અજ્ઞાનમાં વિતાડીયું,
તારૂણ્ય તો તરૂણી તણા, પ્રવાહમાં હા ગાળીયું;

બુઢાપણું આવી રહ્યું, ચિંતા તણા ચોગાનમાં,
હા હા ગયું પુણ્ય પ્રાપ્ત ત્હારૂં, મનુષ્યપણું બેભાનમાં. ૫.

પાંડુ થયા સહુ કેશ સુંદર, ભ્રષ્ટ થઈ દંતાવળી,
ચક્ષુતણી ક્ષીણુતા બની, અન્યેંદ્રિયો પણ ગઇ ગળી;
સહુ હાડ કંપે અંગનારે, લાકડી લેવાઇ ગઇ,
તોયે અરે પ્રેમદા તણા, આનન વિષે દૃષ્ટિ રહી. ૬.

તું દે તજી છળકપટ સઘળા, મોહમાયાથી ભર્યા,
સહુ તાપ ટળશે તાહરા, જે પાપથી જીવે કર્યા;
આનંદ થશે બહુ અંતરે, ને સુખ લ્હેરા ઉઠશે,
સંપૂર્ણ ત્હારી સત્ત્વસીમા, હર્ષથી આવી જશે. ૭.

દુહા—આવે પ્રાણી એકલો, જાય એકલો આપ;
સાથે પુત્ર કલત્ર નહિ, સાથ પુણ્ય ને પાપ.
શત્રુ મિત્ર તુજ દેખતા, થયા લાખ જન રાખ;
એક દિન જીવડા આપણે, બળી થવું છે ખાખ.

ક્ષણ ક્ષણ આવરદા ઘટે, ઘટે દિવસ ને રાત;
કાલ તણું હમણાં કરો, કાલ તણી શી વાત.
કાદવ કીટ સમ માનવી, લેશ ન કરો અભિમાન;
હું તું આ સંસારમાં, બે દિનના મેમાન.
માટે નિર્મળ ભક્તિથી, ભજ પ્રભુનું નામ;
અવર કામ છોડી કરી, કર પરમારથ કામ.

શ્રી ચોવીશ તીર્થંકરની સ્તુતિ.

લાવણી.

ઋષભ અજીત જીનનાથ, સંભવ અભિનંદના;
સુમતિ પદમ સુપાર્શ્વ, ચંદા પ્રભુ વંદના. ૧
સુબુદ્ધિ શીતળ શ્રીઅંશ, કે વાસુપુજ્ય ધ્યાઇએ;
વિમળ અનંત ધર્મનાથ, શાંતિ ગુણ ગાઇએ. ૨
કુંથું અરંથ મલ્લીનાથ, મુનિસુવ્રત નિર્મળા;
નેમી અરિષ્ટ નેમીનાથ, પાર્શ્વ મહાવીર ભલા. ૩
એ ચોવીશીના નામ, કે નિત્ય પ્રત્યે ભજો;
હિંસા જુઠ અદત્ત, મૈથુન પરિગ્રહ તજો. ૪
એ ચોવીશીનાં નામ, કે નિત્ય પ્રત્યે ધ્યાઇએ;
જન્મ મરણ દુઃખ દુર, મુક્તિ પદ પાઇએ. ૫
વીશે વાંદુ વેરમાણ, અગીઆરે વાંદુ ગણધરા;
બેકર જોડી નામું શિશ, કે સાચા જીનેશ્વરા. ૬
કવીશ્વર કહે કરજોડ, સૂણો રે ભવી પ્રાણીયા;
કર્મ હરણ એ ઉપાય, કે જગમેં જાણીયા. ૭
સાચો તે શ્રી જૈન ધર્મ, વ્યસન વશમેં વશ્યો;
ચાલ્યો કુકર્મની ચાલ, ચોર્યાસીમાં ભટકીઓ. ૮
ભમ્યો અનંતો કાળ, કે ધર્મ વિના કુગતિમાં;
પ્રભુજી કરજો મુજપર મહેર, કે મેલજો મુગતીમાં. ૯

સમાપ્ત.

શ્રી વિદ્યાલયમાં થતાં કામકાજની યાદી.

મુંબાઇ—'શ્રી જૈન સ્થાનકવાસી વિદ્યાલય' એ ખાતુ ચાલુ કર્યાને હાલ સાતમું વર્ષ ચાલે છે. તેમાં થતાં કામકાજનો કાર્યક્રમ નીચે પ્રમાણે છે.

૧. આ ખાતાની એક કમીટી નીમવામાં આવી છે, અને આ ખાતાનો આવક–જાવકનો હીસાબ દર વર્ષે ઑડીટરો પાસે તપાસાવી, છપાવીને બહાર પાડવામાં આવે છે. ૨. દર માસની આઠમ–પાખી તીથિએ અને પર્યુષણમાં હમેશાં કસાઇવાડે કપાતા જીવોને છોડાવવામાં આવે છે. ૩. ધાર્મિક અભ્યાસ માટે ચોપડીઓની જરૂર હોય અને મંગાવે તો મોકલવામાં આવે છે. ૪. પોતાના વપરાશ માટે દરેક માણસને પુંજણિઓ અને કાજા થાળિઓ મફત આપવામાં આવે છે. ૫. અશકત માણસોને માટે દવા ઘેર પહોંચાડવાની અને કોઇ પણ જાતની મદદની ઇચ્છાવાળાને માટે બનતી ગોઠવણ કરવામાં આવે છે. ૬. વિદ્યાલયને મોકલવામાં આવતી દરેક રકમની છાપેલી પહોંચ આપવામાં આવે છે. ૭. બહાર ગામથી જીવદયા વગેરે ખાતે જે રકમ આવે છે, તે સ્વીકારી લઇ પહોંચ મોકલાય છે, અને તેની વિગત રીપૉર્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે. ૮. આ ખાતા તરફથી દરવર્ષે પાંચ પરબી ટીપો છપાવવામાં આવે છે, અને જ્યાં મંગાવવામાં આવે ત્યાં મોકલવામાં આવે

છે. ૯. આ ખાતામાં ધર્મ ઉપગરણ રાખવામાં આવે છે તે અશક્ત માણસ સિવાય પાસેથી કીંમત લઈ આપવામ આવે છે. ૧૦ વિદ્યાલયનું મકાન ધર્મકરણીને માટે આખે દિવસ ખુલ્લું રાખવામાં આવે છે. ૧૧. આ ખાતામાંથ જ્ઞાનનો ઉદય થાય તેવાં પુસ્તકો છપાવવામાં આવે છે અને તે પડતર કીંમતે વેચવામાં આવે છે. ૧૨. આ ખાતાને મદદ આપનાર દાનવીર ગૃહસ્થોએ પોતાને ત્યાં આ ખાતાની ધર્માદા પેટી રાખી છે, તે આ ખાતાના વહીવટ કરના તરફથી ખોલવામાં આવે છે, અને નામવાર રકમ જમે કરી રીપોર્ટમાં બહાર પાડી, દરેકને છાપેલી પહોંચ મોકલી આપવામાં આવે છે.

આશા છે કે, દાનવીર ગૃહસ્થો આવા ઉત્તમ ખાતા તરફ પોતાનો ઉદાર હાથ લંબાવી આ ખાતાને પગભર કરવા ચૂકશે નહિ.

લી. સેવકો,

શાહ ત્રીભોવનદાસ ગુલાબચંદ (જામનગરવાળા

ગાંધી રતનચંદ પાનાચંદ (ચોરડીવાળા).

ઑનરરી સેક્રેટરી.
